

EESTI KVALIFIKATSIOONIRAAMISTIKU SIDUMINE EUROOPA KVALIFIKATSIOONIRAAMISTIKUGA

Eessõna

Käesolev dokument käsitleb Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) loomist ja selle sidumist Euroopa ühtse elukestva õppe kvalifikatsiooniraamistikuga. Aruanne hindab ka Eesti kõrghariduse kvalifikatsiooniraamistiku (EKR-HE) kokkusobivust Euroopa kõrgharidusruumi ühtse kvalifikatsiooniraamistikuga (QF-EHEA).

Käesolev dokument on loodud põhjaliku arutelu tulemusena EKR ning EKR-HE sidusrühmade vahel Eestis. Aruanne esitatakse Euroopa Komisjonile suhestamise kvaliteedi hindamiseks.

Dokumendi koostasid:

- Olav Aarna (Lühikokkuvõtte, Sissejuhatus, peatükid 1,2 ja p.3.4 ning Kokkuvõtte, Lisad ja kogu teksti toimetamine),
- Einike Pilli, Signe Granström (p.3.1),
- Külli All, Kalle Toom (p.3.2),
- Aune Valk, Maiki Udam (p.3.3),
- Maaja-Katrin Kerem, Milja Merirand (p.3.4).

Pärast EQF nõuanderühma (*EQF Advisory Board*) koosolekul esitamist 4. oktoobril 2011 on dokumenti täiendatud vastavalt välishindajate kommentaaridele ja soovitudele.

Sisukord

Eessõna.....	3
Lühendid.....	6
Sissejuhatus.....	7
Sissejuhatus.....	12
1. Sidumise protsess.....	13
1.1. Protsessi juhtimine ja ajakava.....	13
1.2. Sidumise kvaliteedi kriteeriumid ja protseduurid.....	14
2. Eesti kvalifikatsiooniraamistik.....	16
2.1. EKR-i õiguslik raamistik.....	16
2.2. EKR-i tasemete määramine kvalifikatsioonitüüpidele ning asetamine EKR-i.....	18
3. Kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga.....	19
3.1. Üldhariduse kvalifikatsioonid	19
3.1.1. Üldhariduse õiguslik raamistik.....	19
3.1.2. Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	20
3.1.3. Üldhariduse kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga.....	23
3.1.4. Üldhariduse kvalifikatsiooni andvad asutused ja kvalifikatsiooni andmine.....	28
3.1.5. Üldhariduse kvalifikatsioonitunnistused.....	28
3.1.6. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine üldhariduses.....	29
3.1.7. Üldhariduse kvaliteedisüsteem.....	29
3.2. Kutsehariduse kvalifikatsioonid	30
3.2.1. Kutsehariduse õiguslik raamistik.....	30
3.2.2. Kutsehariduslikud kvalifikatsioonid.....	30
3.2.3. Kutsehariduse standardid.....	32
3.2.4. Kutsehariduse kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga.....	33
3.2.5. Kutsehariduse kvalifikatsiooni andvad asutused ja kvalifikatsiooni andmine.....	36
3.2.6. Kutsehariduse kvalifikatsioonitunnistused.....	36
3.2.7. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine kutseõppes.....	37
3.2.8. Kutsehariduse kvaliteedisüsteem	37
3.3. Kõrghariduse kvalifikatsioonid.....	38
3.3.1. Kõrghariduse õiguslik raamistik.....	38
3.3.2. Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik.....	38
3.3.3. Kõrghariduse standardid.....	39
3.3.4. Kõrghariduse kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga.....	42
3.3.5. Kõrghariduse kvalifikatsiooni andvad asutused ja kvalifikatsiooni andmine.....	49
3.3.6. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine kõrghariduses.....	49

3.3.7. Kõrghariduse kvalifikatsioonitunnistused.....	50
3.3.8. Kõrghariduse kvaliteedisüsteem	50
3.3.9. Riiklike asutuste ülesanded.....	51
3.4. Kutsekvalifikatsioonid.....	51
3.4.1. Kutsesüsteemi õiguslik raamistik.....	51
3.4.2. Kutsete raamistik.....	51
3.4.3. Kutsestandardid.....	53
3.4.4. Kutsete sidumine EKR-ga.....	53
3.4.5. Kutset andvad organid ja kutse andmine.....	54
3.4.6. Kutsetunnistused.....	54
3.4.7. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine kutse andmisel.....	55
3.4.8. Kutsete kvaliteedisüsteem.....	55
Kokkuvõte.....	56
Kavandatud uuendused.....	56
Arutelus olevad küsimused.....	57
Lisa 1. Juhtrühma koosseis.....	58
Lisa 2. Eesti formal formaalharidussüsteem.....	59
L2.1. Formaalharidussüsteemi struktuur ja õiguslik raamistik.....	59
L2.2. Üldharidussüsteem.....	59
L2.3. Kutseharidussüsteem.....	61
L2.4. Kõrgharidussüsteem.....	63
L2.5. Eesti Hariduse Infosüsteem.....	65
Lisa 3. Eesti kutsesüsteem.....	66
L3.1. Kutsesüsteemi õiguslik raamistik.....	66
L3.2. Kutsesüsteemi institutsioonid.....	67
L3.3. Kutsestandardid.....	68
L3.4. Kutsenõukogud.....	69
L3.5. Kutset andvad organid.....	69
L3.6. Kutsekomisjonid.....	70
L3.7. Kutseregister.....	70
Lisa 4. Kutsestandardi näide.....	71
Lisa 5. EKR alaraamistike kirjeldused.....	82

Lühendid

AP	Ainepunkt
EAP	Euroopa ainepunkt
ECTS	Euroopa ainepunktide ülekandmise ja akumulereimise süsteem
ECVET	Euroopa kutsehariduse arvestuspunktide ülekandmise ja akumulereimise süsteem arvestuspunkt
EHEA	Euroopa ühtne kõrgharidusruum
EHIS	Eesti hariduse infosüsteem
EKAP	Eesti kutsehariduse arvestuspunkt
EKKA	Eesti Kõrghariduse Kvaliteedi Agentuur
EKR	Eesti kvalifikatsiooniraamistik
EKR-HE	Eesti kõrghariduse kvalifikatsiooniraamistik
EL	Euroopa Liit
EQF	Euroopa ühtne elukestva õppe kvalifikatsiooniraamistik
ESG	Euroopa kõrghariduse kvaliteedi tagamise standardid ja juhised
GRÕK	Gümnaasiumi riiklik õppekava
HTM	Haridus- ja Teadusministeerium
ISCED 97	Ühtne rahvusvaheline haridustasemetete ja õppekavade klassifitseerimise standard (UNESCO, 1997)
KAO	Kutset andev organ(isatsioon)
KEK	Kutsenõukogude esimeeste kogu
KN	Kutsenõukogu
KS	Kutsestandard
KHS	Kõrgharidusstandard
LÕK	Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava
NCP	Riiklik koordineerimiskeskus
PRÕK	Põhikooli riiklik õppekava
QF-EHEA	Euroopa ühtse kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistik
REKK	Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
TÕK	Toimetuleku õppekava
VÕTA	Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine

Lühikokkuvõte

Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku (edaspidi EKR) loomine algas 2005. aastal, kui haridus- ning teadusminister kutsus kokku laiapõhjalise töörühma, mille ülesandeks oli analüüsida esimest Euroopa elukestva õppe kvalifikatsiooniraamistiku (edaspidi EQF) eelnõud ning võimalusi, kuidas suhestada Eesti 5-tasemelise kutse kvalifikatsiooniraamistik EQF-iga ning esitada ettepanekud EKR-i arendamiseks. Töörühm esitas ettepaneku luua 8-tasemelise kõikehõlmav riiklik kvalifikatsiooniraamistik. Ettepanekut toetasid tööandjate ning töötajate organisatsioonid, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Sotsiaalministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Toetudes sellele kokkuleppele loodi haridus- ja teadusministri poolt uus töögrupp, mille ülesandeks oli koostada uus kutseseadus, mis hõlmaks ka EKR-i.

8-tasemeline EKR sätestati 2008. aastal uue kutseseadusega (<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesysteem/oigusaktidkutseseadus>). EKR hõlmab üldhariduse, kutsehariduse, kõrghariduse ning kutse kvalifikatsioone ja koosneb neljast alaraamistikust, millel on eraldi tasemekirjeldused: üldhariduse kvalifikatsiooniraamistik, kutsehariduse kvalifikatsiooniraamistik, kõrghariduse kvalifikatsiooniraamistik ning kutse kvalifikatsioonide raamistik.

EKR-i suhestamine EQF-iga toimus 2008. aasta detsembrist 2011. aasta augustini. EKR-i loomine ning rakendamine tugines vastutuse ning kvaliteedi tagamise põhimõtetele, mille on sätestanud Euroopa parlament ning nõukogu EQF-i rakendamiseks (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0463+0+DOC+XML+V0//ET>).

Alljärgnevas tabelis on esitatud Eesti formaalhariduslike kvalifikatsioonide sidumise tulemused EKR-i tasemetega.

FORMAALHARIDUSE KVALIFIKATSIOONID	EKR TASEMED
Toimetuleku õppekava lõputunnistus	1
Lihtsustatud õppekava lõputunnistus Põhikooli lõputunnistus Põhihariduse nõudeta kutseõppe tunnistus	2
Põhihariduse baasil kutseõppe tunnistus	3
Gümnaasiumi lõputunnistus Kutsekeskhariduse lõputunnistus Keskhariduse baasil kutseõppe tunnistus	4
	5
Bakalaureusekraad Rakenduskõrgharidusõppe diplom	6
Magistrikraad Integreeritud kõrgharidusõppe diplom	7
Doktorikraad	8

Eesti kutsekvalifikatsioonid ehk kutsed paigutuvad kõigile kaheksale EKR-i tasemele. Nende arv ulatub 721-ni (<http://www.kutsekoda.ee/en/kutseregister>), seetõttu ei ole võimalik neid antud tabelis esitada. Kutsekvalifikatsioone saab omandada nii läbi formaalhariduse kui täiendkoolituse ning ka töökogemuse hindamise tulemusel. Erinevad kutsekvalifikatsioonid, mis on seotud EKR-i tasemetega, on näiteks:

- EKR tase 2: puhastusteenindaja abiline, ...;
- EKR tase 3: hotelliteenindaja, ...;
- EKR tase 4: ehituspusepp, ...;
- EKR tase 5: meisterkokk, ehitusjuht, ...;
- EKR tase 6: insener, ...;
- EKR tase 7: diplomeeritud insener, diplomeeritud arhitekt ...;
- EKR tase 8: volitatud insener, volitatud arhitekt-ekspert, ...

Haridus- ja teadusministri poolt loodud EKR EQF-ga suhestamise juhtrühm jõudis järeldusele, et nelja kvalifikatsioonide alaraamistiku sidumine EKR-iga ning suhestamine EQF-iga järgib kõiki reegleid, meetodeid ning kvaliteedikriteeriumeid, mis on Euroopa Liidus kokku lepitud (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0463+0+DOC+XML+V0//ET>). Käesolev dokument on ühtlasi ka Bologna enesertifitseerimise protsessi aruanne. Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) poolt moodustatud töörühm jõudis järeldusele, et Eesti kõrghariduse kvalifikatsiooniraamistik (edaspidi EKR-HE) on kooskõlas Euroopa ühtse kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistikuga (edaspidi QF-EHEA) ja täidab Bologna enesertifitseerimise protsessi kriteeriume ning korda (http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf). Viited vastavatele Bologna enesertifitseerimise protsessi kriteeriumidele ning korrale on esitatud aruande tekstis.

Kuna EKR-i tasemekirjeldused on identsed EQF-i tasemekirjeldustega, siis on kriitilise tähtsusega kvalifikatsioonide kvaliteetne sidumine EKR-ga. Seetõttu on EQF-ga sidumise kriteeriumid sõnastatud kvalifikatsioonide EKR-i paigutamise ja tasemetega sidumise terminites:

1) *Pädevad riigiasutused määravad selgelt kindlaks kõigi nende riiklike asutuste, sealhulgas riiklike koordineerimisasutuste vastutusala ja õigusliku pädevuse, kes on seotud sidumisprotsessiga ja teevad selle teabe avalikkusele kättesaadavaks.*

HTM-i kantsleri otsusega 26.02.2010 on Sihtasutus Kutsekoda (edaspidi Kutsekoda) nimetatud EQF-i rakendamise riiklikuks koordineerimiskeskuseks Eestis. Vastav teave on esitatud Kutsekoja kodulehel www.kutsekoda.ee. Tagamaks kõigi oluliste huvirühmade kaasatust EQF-i rakendamise protsessidesse, on haridus- ja teadusministri käskkirjaga 4.10.2010 moodustatud laiapõhjaline juhtrühm. Juhtrühma töös osalevad esindajad HTM-st, Rahandusministeeriumist, Sotsiaalministeeriumist, Riigikantseleist, Eesti Kaubandus-Tööstuskojast, Kutsekojast, Eesti Ametiühingute Keskliidust, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioonist TALO, Eesti Üliõpilaskondade Liidust, Eesti Õpilasesinduste Liidust ja Eesti ENIC/NARIC Keskusest. Esialgu loodi eraldi töörühm, et ette valmistada Bologna protsessi enesertifitseerimise aruanne. HTM-i 9.08.2011 käskkirjaga muudeti EQF-iga sidumise juhtrühma koosseisu, lisades täiendavad esindajad kõrgharidussektorist.

2) *Kvalifikatsioonitüüpide kirjelduste ja EKR-i tasemetete kirjelduste vaheline seos on selge ja põhjendatud.*

Vastavalt Kutseseadusele on EKR-s 8 taset, kusjuures 1. tase on madalaim ja 8. tase kõrgeim. Kvalifikatsioonitasemetete kirjeldused on identsed EQF-i tasemetete kirjeldustega. Üldhariduse, kutsehariduse, kõrghariduse ning kutsekvalifikatsioonide alaraamistikud sisaldavad detailsemaid ning täpsemaid tasemekirjeldusi ja eeskirju kvalifikatsioonide kujundami-

seks ning andmiseks. EKR-i tasemed on määratud üldhariduse kvalifikatsioonidele (4 tüüpi kvalifikatsioonide), kutsehariduse kvalifikatsioonidele (4 tüüpi kvalifikatsioonide), kõrghariduse kvalifikatsioonidele (4 tüüpi kvalifikatsioonide) ning kutsekvalifikatsioonidele. Nende kvalifikatsioonide õpiväljundite põhiseid tasemekirjeldusi on võrreldud EQF-i tasemekirjeldustega ning leitud kõige parem sobivus.

3) Kvalifikatsioonitüüpide ja riiklike kvalifikatsioonide aluseks on õpiväljunditele toetumise põhimõte ja eesmärk; riiklikud kvalifikatsioonid on seotud mitteformaalse ja informaalse õppimise tunnustamisega ja ka arvestuspunktide süsteemiga, kui see on olemas.

Üldhariduse, kutsehariduse ja kõrghariduse kvalifikatsioonid ning kutsed on kirjeldatud õpiväljundite (kompetentside) põhisel. Kõigi eelnimetatud kvalifikatsioonitüüpide jaoks on õigusaktidega määratletud mitteformaalse ja informaalse õppe (varasemate õpingute ja töökogemuse (edaspidi VÕTA) tunnustamise põhimõtted, mille alusel kvalifikatsiooni andjad, sh õppeasutused ja kutseandjad, koostavad oma VÕTA tunnustamise korrad. Kõrgharidussüsteemis rakendatakse ECTS-ga ühilduvat Euroopa ainepunkti (edaspidi EAP) süsteemi. Kutseharidussüsteemis on kasutusel õpinädala arvestusel põhinev ainepunkti süsteem ja kavandatud üleminek ECVET-ga ühilduvalle Eesti kutsehariduse arvestuspunkti süsteemile.

4) Menetlused kvalifikatsioonitüüpide EKR-i tasemetega sidumiseks ja kvalifikatsioonide EKR-i paigutamiseks on läbipaistvad.

Üldhariduse, kutsehariduse ja kõrghariduse kvalifikatsioonide EKR-i tasemetega sidumine on sätestatud vastavate Vabariigi Valitsuse määrustega (Põhikooli riiklik õppekava, Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava, Gümnaasiumi riiklik õppekava, Kutseharidusstandard, Kõrgharidusstandard). Eelnimetatud õigusaktide väljatöötamise olid kaasatud huvirühmade esindajad. Kutse tase EKR-s

määratakse kutsestandardi koostamise käigus ja sätestatakse vastava kutsenõukogu otsusega.

EKR-i paigutatakse kvalifikatsioonid, mis rahuldavad järgmisi tingimusi: selle aluseks on õpiväljundite põhine kvalifikatsioonistandard (õppekava või kutsestandard), mis vastab riiklike raamstandardite nõuetele (kui sellised on olemas); on olemas riiklikult tunnustatud kvalifikatsiooni andja (õppeasutus või kutset andev organ (edaspidi KAO)).

5) Riiklikud hariduse kvaliteeditagamise süsteemid on seotud EKR-ga ja järgivad asjakohaseid Euroopas kehtivaid põhimõtteid ning juhiseid (vt p.2.2).

Üldharidussüsteemis on loodud ja toimib põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega sätestatud kvaliteeditagamise süsteem. Üldhariduskoolides kui kvalifikatsiooni andjates on sisehindamissüsteemid, mille toimimist regulaarselt hinnatakse. Üldhariduse kvalifikatsioonide hindamine sisaldab riigjeksameid gümnaasiumi lõpus.

Kutseharidussüsteemis on loodud ja toimib kutseõppeasutuse seadusega sätestatud kvaliteeditagamise süsteem. Kutseõppeasutustes kui kvalifikatsiooni andjates on sisehindamissüsteemid, mille toimimist regulaarselt hinnatakse. Kutsehariduse kvalifikatsioonide andmist hinnatakse asjakohaste KAO-de poolt. Uue kutsehariduse kvalifikatsioonide kvaliteedi tagamise süsteemi rakendamine, mis järgib Euroopa Kutsehariduse Kvaliteeditagamise Koostöövõrgustiku põhimõtteid, on katse etapis. Uues süsteemis täidab kvaliteediagentuuri ülesandeid Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur (edaspidi EKKA).

Kõrgharidussüsteemis on loodud ja toimib ülikooliseaduse ning rakendusõppikooli seadusega sätestatud terviklik Euroopas kehtivaid põhimõtteid ja juhiseid järgiv kvaliteeditagamissüsteem, milles kvaliteediagentuuri ülesandeid täidab EKKA. Kõrgkoolides kui kvalifikatsiooni andjates on loodud oma terviklikud kvaliteeditagamissüsteemid, mille toimimist perioodiliselt institutsionaalse akredi-

teerimise käigus hinnatakse. Sellist välishindamise süsteemi katsetati 2011.aastal ning see rakendus täielikult 2012.aastal.

Kutsesüsteemi kvaliteedi tagamise põhimõtted ja menetlused on sätestatud Kutseseaduses, mis lähtub ISO 17024 (Üldnõuded isikute sertifitseerimis-asutustele) nõuetest. Kvaliteedi tagamine kutsesüsteemis hõlmab KAO õiguste andmise kvaliteedi tagamist, kutsestandardite kvaliteedi tagamist, isikute kompetentsuse vastavushindamise kvaliteedi sisehindamist KAO poolt ning KAO perioodilist välis-hindamist.

6) Kvalifikatsioonide EKR-i paigutamise peavad asja-kohased kvaliteeditagamise asutused heaks kiitma ning seda kinnitama.

Üldhariduse kvalifikatsioonide puhul on kvaliteeditagamisasutuseks HTM. Üldhariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas, Põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas ja Gümnaasiumi riiklikus õppekavas.

Kutsehariduse kvalifikatsioonide puhul on kvaliteeditagamisasutuseks HTM. Kutsehariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud kutseharidusstandardis.

Kõrghariduse kvalifikatsioonide puhul on kvaliteeditagamisasutuseks EKKA. Kõrghariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud kõrgharidusstandardis.

Kutsete puhul on kvaliteeditagamisasutuseks HTM ja Kutsekoda. Konkreetse kutse seose EKR-ga otsustab vastava kutsetegevuse valdkonna kutsenõukogu. Vastavalt Kutseseadusele teostab HTM järelevalvet kutsenõukogude ja Kutsekoda KAO-de tegevuse üle.

Kõik eelpool mainitud kvaliteedi tagamise asutused on esindatud ka EQF-ga sidumise protsessi juhtrühmas.

7) Kvalifikatsioonitüüpide EKR-ga sidumise protsessi kaasatakse rahvusvahelisi eksperte.

EKR-i sidumisprotsessi EQF-ga olid kaasatud: Carita Blomquist (Soome), Margaret Cameron (Suurbritannia) ja Baiba Ramina (Läti). Väliseksperdid osalesid sidumisprotsessis 2010.aasta detsembrist, kui neile saadeti EQF-ga sidumise aruande esimene variant. 2011.aasta veebruaris toimus väliseksper-tidega ühepäevane kohtumine, kus juhtrühm arutas ekspertide kommentaare ning ettepanekuid. Need puudutasid eelkõige EKR-i struktuuri loogikat ning üldhariduse kvalifikatsioonide paigutumist EKR-is. Väliseksperditel oli ka võimalus kommenteerida aruande lõplikku versiooni.

8) Pädevad riiklikud asutused (kaasa arvatud EQF-i rakendamise riiklik koordinatsioonikeskus) tõendavad kvalifikatsioonitüüpide ja kvalifikatsioonide ning EKR-i tasemete vahelist seost. Pädevad riiklikud asutused avaldavad ühise põhjaliku aruande, kus kirjeldatakse, kuidas kvalifikatsioonitüüpide õpiväljundite kirjeldused ja EKR-i kvalifikatsioonitasemed on seotud ning esitatakse seda tõendava teabe. Iga kriteeriumit (õpiväljundi tüüpi) tuleb eraldi käsitleda.

Käesolev aruanne on kokkuvõtte EKR-i tasemete määramise tulemustest kõikidele Eesti kvalifikatsioonitüüpidele koos piisavate asjakohaste tõendustega. Aruanne on heaks kiidetud juhtrühma poolt, milles olid esindajad pädevatest riigiasutustest ning huvirühmade esindajad.

Üldhariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud kolmes Vabariigi Valitsuse määruses: Põhikooli riiklikus õppekavas, Põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas ja Gümnaasiumi riiklikus õppekavas. Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi kokkuvõtte.

Kutsehariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud Vabariigi Valitsuse määruses Kutseharidusstandard. Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi kokkuvõtte.

Kõrghariduse kvalifikatsioonide seos EKR-ga on sätestatud Vabariigi Valitsuse määruses Kõrgha-

ridusstandard. Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi kokkuvõte.

Konkreetse kutse seose EKR-ga otsustab vastava kutsetegevuse valdkonna kutseenõukogu. Vastav teave on esitatud kutseregistris (www.kutsekoda.ee). Aruandes on esitatud seda tüüpi õpiväljundite analüüsi metoodika.

9) Ametlik EQF-i platvorm avaldab loetelu liikmesriikidest, kes on kinnitanud, et nad on kvalifikatsioonitasemete sidumisprotsessiga lõpule jõudnud, täiendab seda ja lisab loetelu juurde valminud aruannete lingid.

Eesti kavandab lõpetada Eesti kvalifikatsioonide sidumise protsessi EQF-ga 2011.aasta lõpuks, sh saada kinnituse välishindamise positiivse tulemuse kohta EQF nõuanderühma poolt. Seejärel on käesolev aruanne valmis lisamiseks EQFi ametlikku platvormi.

Lõplik aruanne avaldatakse HTM-i (<http://www.hm.ee>), Kutsekoja kodulehel (<http://www.kutsekoda.ee>) ning Eesti ENIC/NARIC keskuse kodulehel (<http://www.archimedes.ee/enic>).

10) Pärast kvalifikatsioonide paigutamist EKR-i sisaldavad kõik pädevate asutuste väljaantavad uued kvalifikatsioonide tunnistused, diplomid ja Europassi dokumendid viidet vastavale EKR-i tasemele.

Alates 2012.aastast lisavad kvalifikatsiooni andvad asutused vastava EKR-i ning EQF-i märke kõikidele väljaantavatele tunnistustele, diplomitele ning Europassi dokumentidele, kaasa arvatud akadeemilised õiendid ning diplomilisad, tingimusel, et vastav kvalifikatsioon on paigutatud EKR-i.

Sissejuhatus

Aastal 2000 võttis Euroopa Liidu (edaspidi EL) ülemkogu vastu **Lissaboni strateegia**, milles seati eesmärgiks muuta EL kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmistel põhinevaks majanduseks maailmas, mida iseloomustab jätkuv majanduskasv, uute ja paremate töökohtade loomine ning suurem sotsiaalne sidusus. Selle strateegia oluliseks osaks on **Euroopa ühtse elukestva õppe ruumi väljaarendamine ja elukestva õppe süsteemide kujundamine liikmesriikides**. Kõrghariduse vallas realiseeritakse seda ideed Bologna protsessi raames ja kutsehariduse vallas Kopenhaageni protsessi raames.

Euroopa ühtse elukestva õppe ruumi loomise oluliseks osaks on Euroopa ühtse elukestva raamistiku (EQF) loomine ja rakendamine. EQF keskmes on **õpiväljundite** (kompetentsi-) **põhine lähenemisviis**. 23. aprillil 2008 võtsid Euroopa Parlament ja Nõukogu vastu **soovituse EQF-i rakendamiseks** (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0463+0+DOC+XML+V0//ET>). Kvalifikatsiooni mõistetakse seejuures kui hindamise tulemusena ametlikult tunnustatud kompetentsust. EQF-s on **8 kvalifikatsioonitaset**, kus **kompetentsust kirjeldatakse õpiväljundite terminites**, mis on jagatud kolme rühma: **teadmised, oskused ning iseseisvuse ja vastutuse ulatus**. Esimeseks sammuks EQF-i rakendamisel on EL liikmesriikide riiklike kvalifikatsiooniraamistike või kvalifikatsioonide sidumine EQF-i tasemetega.

EQF on erinevate formaalhariduslike (üldharidus, kutseharidus, kõrgharidus) ja kutsekvalifikatsioonide (sektoraalsete kvalifikatsioonide) võrdlusraamistik, mis seob omavahel EL riikide kvalifikatsioonisüsteemid ja seeläbi aitab eri maade kvalifikatsioone vastastikku arusaadavamaks ja võrreldavaks muuta. Oluliseks eesmärgiks on ka **mitteformaalse ja informaalse õppe tulemuste tunnustamine**. Nende

eesmärkide saavutamise olulise vahendina nähakse riiklike kvalifikatsiooniraamistike (*national qualifications framework*) loomist. Kuigi riiklike kvalifikatsiooniraamistike loomine ei ole kohustuslik, on enamik EL liikmesriike, sh Eesti sellise tee valinud.

- Kvalifikatsioonide sidumine EQF-ga on ette nähtud kaheetapilisena:
- aastaks 2010 tuleb riikidel siduda oma riiklikud kvalifikatsiooniraamistikud EQF-ga,
- aastast 2012 alustada märke tegemist väljaantavate kvalifikatsioonitunnistuste ja diplomite lisadele vastava EQF-i taseme kohta.

Kvalifikatsioonide ja kvalifikatsiooniraamistike sidumisel EQF-ga lähtutakse parima sobivuse (*best fit*) põhimõttest, mis tähendab usaldusväärset otsust, millisele EQF-i tasemele kvalifikatsioon või kvalifikatsiooniraamistiku tase kõige paremini sobib. EQF-i tasemekirjelduse struktuuri tõttu on selle põhimõtte rakendamisel kaks mõõdet:

- sobivaim EQF-i tase riikliku kvalifikatsiooniraamistiku taseme või kvalifikatsiooni jaoks,
- parim sobivus antud õpiväljundi tüübi (teadmiste, oskuste, iseseisvuse ja vastutuse ulatus) tarvis.

EQF on vabatahtlik algatus ja põhineb riikide vastastikusel usaldusel. EQF-i nõuanderühm (*EQF Advisory Group*) on esitanud **10 kvaliteedikriteeriumi ja menetlust** riikliku kvalifikatsiooniraamistiku tasemetega sidumiseks EQF-ga (http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/criteria_en.pdf). Need kriteeriumid ja menetlused on juhisteks riikidele, kes tahavad osaleda EQF-i rakendamise protsessis ning nende kasutamine aitab teha seda läbipaistval ja sidusal viisil.

1. Sidumise protsess

1.1. Protsessi juhtimine ja ajakava

Selleks, et koordineerida riikliku kvalifikatsiooni-
raamistiku arendamist ja tagada EQF-ga sidu-
mise kvaliteet on EL riikidel soovitatud luua **riiklik
koordinatsioonikeskus** (*National Coordination
Point*). Eestis täidab seda rolli Sihtasutus **Kutsekoda**
(edaspidi Kutsekoda). Kutsekoda nimetati riiklikuks
koordinatsioonikeskuseks HTM-i 26.02.2010 käsk-
kirjaga. Vastav info on esitatud Kutsekoja kodulehel
www.kutsekoda.ee.

Tagamaks kõigi huvigruppide seotuse EKR-i sidu-
misprotsessis EQF-ga, loodi haridus- ja teadusmi-
nistri 4.10.2010 käskkirjaga laiapõhjaline **juhtrühm**.
Juhtrühmas on esindajad HTM-st, Rahandusminis-
teeriumist, Sotsiaalministeeriumist, Riigikantseleist,
Eesti Kaubandus-Tööstuskojast, Kutsekojast, Eesti
Ametiühingute Keskkliidust, Teenistujate Ametiliitude
Keskorganisatsioonist TALO, Eesti Üliõpilaskondade
Liidust, Eesti Õpilasesinduste Liidust ja Eesti ENIC/
NARIC Keskusest. Juhtrühma koosseis on näha
Lisas 1.

Esialgu loodi eraldi töörühm, et ette valmistada
Bologna protsessi enesertifitseerimise aruanne.
Selle töörühma koosseis on samuti näha Lisas 1.
HTM-i 9.08.2011 käskkirjaga muudeti EQF-iga sidu-
mise juhtrühma koosseisu, lisades sinna täiendavad
esindajad kõrgharidussektorist. Juhtrühma koosseis
ja tegevus vastab **QF-EHEA 1. kriteeriumile ning 2.
menetlusele**.

EKR-i arendamise ja EQF-ga sidumise protsessi
põhietapid on:

- 1) EKR-i sätestamine Kutseseaduses ([https://
www.riigiteataja.ee/akt/13147615](https://www.riigiteataja.ee/akt/13147615)) (01.09.2008).
- 2) Kõrgharidustaseme astmete õpiväljundite põhine
kirjeldamine kõrgharidusstandardis ([https://
www.riigiteataja.ee/akt/13099603](https://www.riigiteataja.ee/akt/13099603)) (detsember
2008) (**QF-EHEA 3. kriteerium**).
- 3) Kutsehariduse liikide õpiväljundite põhine kirjel-
damine kutseharidusstandardis ([https://www.
riigiteataja.ee/akt/1323063](https://www.riigiteataja.ee/akt/1323063)) (detsember 2008).
- 4) Üldhariduse tasemete õpiväljundite põhine kirjel-
damine Põhikooli riiklikus õppekavas ([https://
www.riigiteataja.ee/akt/13273133](https://www.riigiteataja.ee/akt/13273133)), Gümnaa-
siumi riiklikus õppekavas ([https://www.riigitea-
taja.ee/akt/13272925](https://www.riigitea-)) ja Põhikooli lihtsustatud
riiklikus õppekavas ([https://www.riigiteataja.ee/
akt/128122010014](https://www.riigiteataja.ee/akt/128122010014)) (jaanuar 2010).
- 5) Kutsekvalifikatsioonide kompetentsuspõhine
kirjeldamine ja sidumine EKR-ga (2007-....)
(<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister>).
- 6) EQF-ga sidumise protsessi algatamine (jaanuar
2010).
- 7) Kutsekoja nimetamine EQF rakendamise riikli-
kuks koordinatsioonipunktiks (veebuar 2010).
- 8) EQF-ga sidumise aruande esmase versiooni
koostamine (mai-november 2010).
- 9) EQF-ga sidumise aruande arutelu huvirühma-
dega (detsember 2010-märts 2011).
- 10) Välisekspertide **Carita Blomqvist** (Soome),
Margaret Cameron (UK) and **Baiba Ramina** (Läti)
kaasamine (detsember 2010-august 2011)
(QF-EHEA 3. menetlus).
- 11) Valmib sidumise aruande lõplik versioon (mai-
august 2011).
- 12) EQF-ga sidumise aruande esitamine Euroopa
Komisjoni EQF-i nõuanderühmale (september
2011).
- 13) Eesti kvalifikatsioonide ja EKR-i EQF-ga
sidumise protsessi tutvustava rahvusvahelise
konverentsi korraldamine (oktoober 2012).

1.2. Sidumise kvaliteedi kriteeriumid ja protseduurid

EQF-i soovitus kutsutakse riike üles siduma riiklike kvalifikatsioonitasemeid aastaks 2010 Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tasemetega. Et tagada kogu protsessi kulgemine viisil, mis oleks arusaadav kõigi protsessiga hõlmatud riikide huvirühmade jaoks ning ärataks neis usaldust, on EQF-i nõuanderühm kokku leppinud protsessi juhtimiseks vajalikes kriteeriumides ja menetlustes.

Kriteeriumide ja menetluste eesmärk on tagada, et teave ja dokumendid, mis jõuavad avalikkuse ette, on kinnitatud pädevate asutuste poolt, on asjakohased, läbipaistvad, võrreldavad ja äratavad usaldust. Selline rõhuasetus näitab, et EQF kasutuselevõtu õnnestumine sõltub sellest, kas riigid suudavad oma kvalifikatsioonisüsteemid ja kvalifikatsiooniraamistiku tasemed EQF-i tasemetega siduda viisil, mis oleks põhjendatud ja selge ning õigustaks ennast. See tähendab, et need, kes ei tunne riigis kehtivaid kvalifikatsioone, saaksid hinnata, kas teave on õige või mitte.

EQF-ga sidumise kriteeriumid on järgmised:

- 1) Pädevad riigiasutused määravad selgelt kindlaks kõigi nende riiklike asutuste, sealhulgas riiklike koordineerimisasutuste vastutusalad ja/või õigusliku pädevuse, kes on seotud kvalifikatsioonitasemete sidumisprotsessiga, ja teevad selle teabe avalikkusele kättesaadavaks.
- 2) Riikliku kvalifikatsiooniraamistiku (või süsteemi) kvalifikatsioonitasemete ja EQF-i tasemete kirjelduste vaheline seos on selge ja põhjendatud.
- 3) Riikliku kvalifikatsiooniraamistiku (või süsteemi) ja selle kvalifikatsioonide aluseks on õpitulemustele toetumise põhimõte ja eesmärk; kvalifikatsioonid on seotud mitteformaalse ja formaalse õppimise valideerimiskorraga, ja ka ainepunktide süsteemiga, kui see on olemas.
- 4) Menetlused kvalifikatsioonide riikliku kvalifikatsiooniraamistiku ülekandmiseks või kvalifikatsioonide asukoha kirjeldamiseks riiklikus kvalifikatsiooniraamistikus on läbipaistvad.
- 5) Riiklikud hariduse ja koolituse kvaliteeditagamissüsteemid on seotud riikliku kvalifikatsiooniraamistiku (või süsteemiga) ja järgivad asjakohaseid Euroopas kehtivaid põhimõtteid ja juhiseid (nagu on märgitud soovitude Lisas 3).
- 6) Kvalifikatsioonitasemete sidumisprotsessi peavad asjakohased kvaliteeditagamisasutused heaks kiitma ning seda kinnitama.
- 7) Kvalifikatsioonitasemete sidumisprotsessi kaastakse rahvusvahelisi eksperte.
- 8) Pädevad riiklikud asutused tõendavad riikliku kvalifikatsiooniraamistiku (või süsteemi) ja EQF-i tasemete vahelist seost. Pädevad riiklikud asutused (sealhulgas riiklikud koordineerimisasutused) avaldavad ühise põhjaliku aruande, kus kirjeldatakse, kuidas kvalifikatsioonitasemed on seotud, ja esitatakse seda tõendav teave. Iga kriteeriumit tuleb eraldi käsitleda.
- 9) Ametlik EQF-i platvorm avaldab loetelu liikmesriikidest, kes on kinnitanud, et nad on kvalifikatsioonitasemete sidumisprotsessiga lõpule jõudnud, täiendab seda ja lisab loetelu juurde valminud aruannete lingid.
- 10) Pärast kvalifikatsioonitasemete sidumist ning kooskõlas soovitudes esitatud tähtaegadega sisaldavad kõik pädevate asutuste väljaantavad uued kvalifikatsioonide tunnistused, diplomid ja Europassi dokumendid riiklike kvalifikatsioonisüsteemide alusel omistatud selgeid viiteid vastavale Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tasemele.

Kuna EKR sisaldab nelja kvalifikatsioonide alaraamistikku ja EKR-i tasemekirjeldused on identsed EQF-ga, on EKR-i EQF-ga sidumise kriteeriumid ümber sõnastatud, määrates EKR-i tasemed kvalifikatsioonitüüpidele ja paigutades kvalifikatsioonid EKR-i (vaata Kokkuvõtet). Kvalifikatsioonide alaraamistikke on kirjeldatud vastavates õigusaktides ning need sisaldavad alaraamistikele omaseid õpiväljundipõhiseid kvalifikatsioonide tasemekirjeldusi.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu soovitus EQF rakendamiseks sisaldab ka **kvalifikatsioonide usaldusvärsuse ja kvaliteedi tagamise põhimõtted** (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0463+0+DOC+XML+V0//ET>):

1. Kvaliteedi tagamise poliitika ja menetlused peaksid toetama EQF-i rakendamist selle kõikidel tasanditel.
2. Kvaliteedi tagamine peaks olema õppeasutuste sisesse juhtimise lahutamatu osa.
3. Kvaliteedi tagamine peaks hõlmama asutuste, nende õppekavade või kvaliteedi tagamise süsteemide korrapärasest hindamisest asutusevälise järelevalveorganite poolt.
4. Kvaliteedi tagamist kontrollivad asutusevälised järelevalveorganid peaksid alluma korrapärasele kontrollile.
5. Kvaliteedi tagamine peaks hõlmama kvalifikatsioonide konteksti, sisu, protsessi ja tulemuse mõõdet ning samas tuleks tähelepanu pöörata (õpi)väljunditele.
6. Kvaliteedi tagamise süsteemid peaksid hõlmama järgmisi elemente:
  - selged ja mõõdetavad eesmärgid ja normid;
  - rakendamissuunised, kaasa arvatud sidusrühmade kaasatus;
  - sobivad vahendid;
  - järjekindlad hindamismeetodid, enesehindamine ja välishindamine;
  - tagasisidemehhanismid ja täiustamise viisid;
  - kõigile kättesaadavad hindamise tulemused.
7. Rahvusvahelisi, riiklikke ja kohalikke kvaliteedi tagamise algatusi tuleks kooskõlastada, et tagada ülevaade, sidusus, koostoime ja kogu süsteemi hõlmav analüüs.
8. Kvaliteedi tagamine eeldab koostööd, mis peaks hõlmama kõiki haridus- ja koolitustasemeid ja -süsteeme, kaasates kõiki liikmesriikide ja ühenduse asjaomaseid sidusrühmi.
9. Ühenduse kvaliteedi tagamise suundumusi võib kasutada hindamise ja vastastikuse õppe võrdlusalusena.

Järgnevad kriteeriumid on välja pakutud hindamaks, kas riiklik kõrgharidusraamistik on kooskõlas Euroopa kõrgharidusruumi (edaspidi EHEA) kvalifikatsiooniraamistikuga (http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf):

1. Kõrghariduse eest vastutav ministeerium on määranud kõrghariduse kvalifikatsioonide sise-riikliku raamistiku ning asutuse või asutused, mis vastutavad selle raamistiku väljatöötamise eest.
2. Riikliku raamistiku kvalifikatsioonide ja Euroopa raamistiku tasemekirjelduste vahel on selge ja tõestatud seos.
3. Riiklik raamistik ja selles loetletud kvalifikatsioonid põhinevad selgelt õpiväljunditel. Kvalifikatsioonid on seotud ECTS-iga või ECTS-iga võrreldavate ainepunktidega.
4. Kvalifikatsioonide kaasamise kord riiklikus raamistikus on läbipaistev.
5. Kõrghariduse riiklikud kvaliteeditagamise süsteemid viitavad riiklikule kvalifikatsiooniraamistikule ning on kooskõlas Berliini Kommünikee ja sellele järgnevate Bologna protsessi kommünikeedega.
6. Info riikliku raamistiku ja selle vastavuse kohta Euroopa raamistikuga on kantud kõikidele akadeemilistele tõenditele.
7. Riikliku raamistiku poolte ülesanded on selgelt määratletud ja avalikustatud.

Iga riik peaks kinnitama oma kõrgharidusraamistiku kokkusobivust Euroopa kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistikuga (edaspidi QF-EHEA), järgides järgnevat samme:

1. Pädev siseriiklik asutus tunnustab riikliku raamistiku vastavust Euroopa raamistikule.
2. Enesehindamiseks on leppinud kokku asjaomase riigi tunnustatud ja Bologna protsessis raames akrediteeritud kvaliteedihindamisasutused.
3. Enesehindamise protsessi kaasatakse rahvusvahelised eksperdid.
4. Enesehindamise tulemused ja tõendusmaterjalid avalikustatakse üksikute kriteeriumide kaupa.
5. ENIC ja NARIC võrgustikes on olemas kõigile juurdepääsetav nimekiri riikidest, kes on kinnitanud, et nad on enesehindamise sooritanud.
6. Enesehindamise sooritamise kohta lisatakse märge akadeemilistele tõenditele, mis antakse välja pärast lõpetamist, näidates seal seose riikliku raamistiku ja Euroopa raamistiku vahel.

Kuigi EQF-ga sidumise kriteeriumid ning menetlused erinevad Bologna enesertifitseerimise protsessi kriteeriumidest ning menetlustest, on nad omavahel kooskõlas.

2. Eesti kvalifikatsiooniraamistik

2.1. EKR-i õiguslik raamistik

Vastavalt Kutseseadusele (<http://www.kutsekoda.ee/en/kutsesysteem/oigusaktidkutseseadus>) on EKR-l **8 taset**, kusjuures 1.tase on madalaim ja 8.tase kõrgeim. Kvalifikatsioonitasemete kirjeldused on **identsed EQF-i tasemete kirjeldustega**. EKR on kõikehõlmav raamistik, mis koosneb neljast alaraamistikust:

- üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik,
- kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik,
- kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik,
- kutsekvalifikatsioonide raamistik.

EKR-i tase on määratud igale nende raamistike kvalifikatsioonitüübile.

Alaraamistike tasemekirjed on määratletud vastavate riiklike haridusstandarditega:

- Põhikooli riiklik õppekava,
- Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava,
- Gümnaasiumi riiklik õppekava,
- Kutseharidusstandard,
- Kõrgharidusstandard.

Tabel Lisas 5 esitab võrdlevalt EKR-ga seotud alaraamistike tasemekirjed.

EKR-i tasemekirjed on toodud Tabelis 2.1. Kvalifikatsiooniraamistiku tasemete kirjeldused määravad üldnõuded üldhariduse, kutsehariduse, kõrghariduse ning kutsekvalifikatsioonidele.

Tabel 2.1. Eesti kvalifikatsiooniraamistik

EKR tase	Teadmised (<i>eristatakse teoreetilised ja faktiteadmised</i>)	Oskused (<i>eristatakse kognitiivseid: loogilise, intuiitse ja loova mõtlemise kasutamine ja praktilisi oskusi: käelised oskused ning meetodite, materjalide, tööriistade ja vahendite kasutamine</i>)	Vastutuse ja iseseisva tegutsemise ulatus
1. tase	üldteadmised	põhioskused lihtsamate (töö) ülesannete täitmiseks	töötab või õpib otsesel juhendamisel piiritletud situatsioonis
2. tase	põhilised tööalased või õppesuunaalased faktiteadmised	põhilised kognitiivsed ja praktilised oskused vastava teabe kasutamiseks, et täita (töö)ülesandeid ja lahendada tavalisi probleeme, kasutades lihtsaid reegleid ja töövahendeid.	töötab ja õpib juhendamisel, kuid mõningase iseseisvusega
3. tase	teadmised tööalaste või õppesuunaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldiste mõistete kohta	kognitiivsed ja praktilised oskused (töö) ülesannete täitmiseks ja probleemide lahendamiseks, valides ja rakendades põhimeetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet	vastutab töö- või õppeülesannete täitmise eest; kohandab probleemide lahendamisel enda käitumist vastavalt olukorrale

4. tase	töölased või õppesuunaalased laiaulatuslikud fakti- ja teooriate teadmised	töölased või õppesuunaalased kognitiivsed ja praktilised oskused konkreetsetele probleemidele lahenduse leidmiseks	juhib ise oma tööd ja õppimist vastavalt juhtnõõridele situatsioonides, mida saab tavaliselt ette näha, kuid mis võivad muutuda; juhendab kaaslaste tavatööd, võtab mõningase vastutuse töö ja õppetöö hindamise ja edendamise eest
5. tase	töölased või õppesuunaalased põhjalikud, spetsialiseeritud, faktilised ja teoreetilised teadmised ning teadlikkus oma teadmiste piiridest	igakülgset kognitiivset ja praktilist oskust abstraktsetele küsimustele loovate lahenduste leidmiseks	juhib ja juhendab töö- ja õppesituatsioone, kus võivad juhtuda ettearvamatud muutused, kontrollib ja arendab enda ja teiste tegevust
6. tase	töölased või õppesuunaalased süvateadmised, sh kriitiline arusaam teooriatest ja printsiipidest	meisterlikkust ja novaatorlikkust demonstreerivad arenenud oskused konkreetsete tööalaste või õppesuunaalaste keeruliste ja ettearvamatute probleemide lahendamiseks	juhatab keerulisi tehnilisi või kutsealaseid tegevusi või projekte, võtab vastutuse otsuste langetamise eest ettearvamatutes töö- või õppesituatsioonides vastutab üksikisikute ja rühmade kutsealase arendamise juhtimise eest
7. tase	väga spetsialiseeritud, osaliselt tööalaste või õppesuunaalaste teadmiste esirinnas olevad teadmised, millel rajaneb originaalne mõtlemine kriitiline teadlikkus tööalastest või õppesuunaalastest ja eri valdkondade vahelistest probleemidest	spetsialiseeritud probleemilahendamise oskused, mis on vajalikud teadus- ja/ või innovatsioonitegevuses, selleks et luua uusi teadmisi ja protseduure ning siduda eri valdkondade teadmisi	juhib ja muudab töö- või õppesituatsioone, mis on keerukad, ettearvamatud ja nõuavad uut strateegilist käsitlust võtab vastutuse kutseteadmistesse ja -tegevusse panuse andmise eest ja/ või kontrollib meeskondade strateegilist tegutsemist
8. tase	teadmised, mis on tööalaste või õppesuunaalaste ja valdkondadevaheliste teadmiste esirinnas	eriti arenenud ja spetsialiseeritud oskused ja tehnikad, kaasa arvatud süntees ja hindamine, mis on vajalikud kriitiliste küsimuste lahendamiseks teadus- ja/ või innovatsioonitegevuses ja olemasolevate teadmiste või kutseoskuste täiendamiseks ning uuesti määratlemiseks	omab autoriteeti ja demonstreerib oma novaatorlikkust, iseseisvust, teadus- ja kutsealast meisterlikkust ning pidevat pühendumust uute ideede või protsesside arendamisel töö- või õppesituatsioonides, sh teadustöö, esirinnas

2.2. EKR-i tasemete määramine kvalifikatsioonitüüpidele ning kvalifikatsioonide asetamine EKR-i

Riikliku kvalifikatsiooniraamistiku EQF-ga sidumise kriteeriumid ja menetlused näevad seda ette kahel viisil: "riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku üle kandes" või siis "kirjeldades kvalifikatsiooni asukohta riiklikus kvalifikatsiooniraamistikus". Neid kahte sidumise meetodid on otstarbekas nimetada vastavalt **kvalifikatsiooni asetamiseks EKR-i ning EKR-i taseme määramiseks kvalifikatsioonile**.

EKR-s sisalduvad ainult riiklikult tunnustatud kvalifikatsioonid. Riiklikult tunnustatud kvalifikatsioonid on tagatud kvaliteediga, st:

- määratletud **õpiväljunditel põhineva kvalifikatsioonistandardiga** (õppekava või kutsestandard), vastates riikliku raamistiku standardi(te) nõuetele (vajaduse korral),
- omab **riiklikult tunnustatud kvalifikatsiooni andjat** (õppeasutus, kutsealaliit jne).

Kuna EKR-i tasemekirjeldused on identsed EQF-i tasemekirjeldustega, on võrdlusprotsessi põhi-

rõhk nihkunud **kvalifikatsioonitüüpide kirjelduste võrdlemisele EKR-i tasemekirjeldustega**. Seetõttu järgitakse kvalifikatsioonidele EKR-i taseme määramisel ja riiklike kvalifikatsioonide asetamisel EKR-i lühikokkuvõttes toodud kriteeriumeid.

Peatükis 3 on kirjeldatud, kuidas eespool nimetatud kriteeriumeid on järgitud üldhariduse kvalifikatsioonide, kutsehariduse kvalifikatsioonide, kõrghariduse kvalifikatsioonide ja kutsekvalifikatsioonide EKR-i taseme määramisel ning vastavate kvalifikatsioonide asetamisel EKR-i. Lisaks on kirjeldatud nende protsesside kvaliteedi tagamist kvalifikatsioonide erinevate tüüpide puhul.

EKR on Eesti kvalifikatsioonisüsteemi keskne osa. Kvalifikatsioonisüsteemis toimub kolm olulist protsessi, mis määravad kogu süsteemi tõhususe ja usaldusväärsuse:

- kvalifikatsioonistandardite (kvalifikatsioonitüüpide raamistike standardite, kutsestandardite, riiklike õppekavade) arendamine;
- kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga;
- isikute kompetentsuse hindamine.

3. Kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga

EKR-i paigutatavate kvalifikatsioonide tüübid on:

- üldhariduse tasemetele vastavad kvalifikatsioonid,
- kutseõppe liikidele vastavad kvalifikatsioonid,
- kõrgharidustaseme astmetele vastavad kvalifikatsioonid,
- erineva taseme kutsekvalifikatsioonid.

3.1. Üldhariduse kvalifikatsioonid

3.1.1. Üldhariduse õiguslik raamistik

Üldhariduse õigusliku raamistiku moodustavad:

- Eesti Vabariigi haridusseadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13198443>);
- Koolieelse lasteasutuse seadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13197929>);
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>);
- Põhikooli riiklik õppekava (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13273133>), mis kehtestab riigi põhiharidusstandardi;
- Gümnaasiumi riiklik õppekava (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13272925>), mis kehtestab riigi üldkeskhariduse standardi;
- Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava (<https://www.riigiteataja.ee/akt/128122010014>).

2010. aastal toimusid üldharidussüsteemi õigusruumis olulised muutused. 01.09.2010 jõustusid uus *Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus* kui ka *Põhikooli riiklik õppekava* (edaspidi PRÕK), *Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava* (edaspidi LÕK) ja

Gümnaasiumi riiklik õppekava (edaspidi GRÕK). Uute riiklike õppekavade rakendamiseks on ette nähtud 3-aastane üleminekuperiood. Sel ajal kehtib paralleelselt 2002. aastal vastu võetud *Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava* ning jõustuvad järkjärgult uued õppekavad. Riiklike õppekavade üldosades kirjeldatud üldhariduse kvalifikatsiooni tüüpide EKR-ga sidumise aluseks (vaata p 3.1.3) on võetud uued riiklikud õppekavad. Arvestades seda, et põhimõttelisi kvalifikatsioonitaseme muutusi polnud uute riiklike õppekavade kasutuselevõtuga kavandatud, võib lugeda, et tehtavad järelused kehtivad ka 2002.aasta riikliku õppekava kohta.

Haridusseaduse kohaselt on 9-aastane põhiharidus riigi haridusstandardiga ettenähtud kohustuslik üldharidusmiinimum, mille omandamine loob eeldused ja annab õiguse jätkata õpinguid keskhariduse omandamiseks.

Põhikooli eesmärk on tagada õpilase eakohane tunnetuslik, kõlbline, füüsiline ja sotsiaalne areng ning tervikliku maailmapildi kujunemine ning luua õpilasele eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ja arendav õpikeskkond. Gümnaasiumi eesmärk on tagada, et õpilased leiaksid endale huvi- ja võimekohase tegevusvaldkonna, millega siduda enda edasine haridustee (õpitee kõrgkoolis või gümnaasiumijärgses kutseõppes).

LÕK sisaldab kahte riiklikku õppekava:

- Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava;
- Põhikooli toimetuleku riiklik õppekava (edaspidi TÕK).

LÕK-i alusel toimub abiõppele suunatud õpilaste õppetöö. TÕK- i alusel õpetatakse mõõduka ja raske vaimupuudega õpilasi.

Põhikooli õppekava omakorda jaguneb kolmeks kooliastmeks: esimene kooliaste hõlmab 1.-3. klassi, teine kooliaste 4.-6. klassi ja kolmas kooliaste 7.-9. klassi. Gümnaasiumi õppekava vastab neljandale üldhariduse astmele. Põhikooli riiklikus õppekavas on õpiväljundid kirjeldatud kooliastmete kaupa.

Üldkeskhariduse omandamine loob eeldused ja annab õiguse jätkata õpinguid kõrghariduse omandamiseks, samuti jätkata õpinguid kutseõppes.

3.1.2. Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik

Eesti üldharidussüsteemis on **neli kvalifikatsioonitüüpi**:

- **põhikooli lõputunnistus;**
- **põhikooli lõputunnistus lihtsustatud õppekava alusel;**
- **põhikooli lõputunnistus toimetuleku õppekava alusel;**
- **gümnaasiumi lõputunnistus.**

Põhikooli lõputunnistusel on märke, millise õppekava (PRÕK, LÕK või TÕK) alusel põhikool lõpetati, sest erinevused õppe tasemes on erinevate õppekavade läbimisel olulised.

Eelpool nimetatud nelja kvalifikatsiooni õpiväljundid on esitatud Tabelis 3.1.

Tabel 3.1. Üldhariduse kvalifikatsioonide õpiväljundid

Põhikooli toimetuleku õppekava lõpetaja	Põhikooli lihtsustatud õppekava lõpetaja	Põhikooli õppekava lõpetaja	Gümnaasiumi õppekava lõpetaja
<p>teadvustab ennast (mina) ja kaasinimesi (mina-meie-teised), on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest, eristab kuuluvust oma-võõras-ühine;</p> <p>suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse, järgib võimetekohaselt õigusnorme, hoidub vägivallast;</p> <p>järgib võimetekohaselt oma tervise ja looduse hoidmise põhimõtteid;</p> <p>oriendub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides, hoidub teadaolevatest ohtudest ja küsib vajaduse korral abi;</p> <p>valdab järgmisi elementaaruskusi: vaatlemine, kuulamine;</p> <p>mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid;</p> <p>väljendab arusaadavalt oma soove/vajadusi omandatud keeleüksuste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;</p> <p>tuleb toime võimetele vastavate lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisülesannetega;</p> <p>mõistab töö vajalikkust, valdab baasuskusi, suudab tööaja jooksul alluda</p>	<p>peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab majandada ennast ja oma perekonda;</p> <p>armastab kodumaad;</p> <p>teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi;</p> <p>tunneb ja järgib võimetekohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid;</p> <p>hoidub eetiliselt valedest ahvatlustest ja ettepanekutest;</p> <p>tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida;</p> <p>Teab loodushoiu peamisi seisukohti ja püüab tegutseda keskkonda säästes;</p> <p>Eesmärgistab, kavandab ja hindab oma igapäevast tegevust;</p> <p>oskab tuttavates situatsioonides valida, nõu küsida, otsustada ja vastutust kanda;</p> <p>on valmis koostööks; osaleb võimetele vastavas täiendusõppes;</p> <p>mõistab lihtsat teavet, oskab teavet hankida (sh Internetist);</p>	<p>tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;</p> <p>tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule; omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamustevabalt ja lugupidavalt;</p> <p>on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajaduse korral asjakohast nõu;</p> <p>on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärgi ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest;</p> <p>suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;</p> <p>valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste;</p>	<p>käitub eetiliselt, järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid;</p> <p>vastutab oma valikute, otsustuste ja endale võetud kohustuste eest, austab teiste inimeste ja iseenda vabadust, on suveräänne isiksus;</p> <p>kasutab erinevaid õpistrateegiaid, oskab koostada uurimistööd ja seda esitleda, oskab olla meeskonna liige ja panustada ühiste eesmärkide saavutamisse;</p> <p>aitab teadlikult kaasa eesti rahvuse, keele, kultuuri ja Eesti riigi säilimisele ja arengule, mõistab eesti kultuuri Euroopa ja teiste rahvaste kultuuri kontekstis; mõistab, väärtustab ja austab oma ja teiste rahvaste kultuuriditsioone;</p> <p>suudab hinnata oma taotlusi, arvestades oma võimeid ning võimalusi, oskab ette näha võimalikku edu ja ebaedu, on teadlik erinevatest töövaldkondadest, tööturu suundumustest; oskab hankida teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri;</p> <p>kasutab korrektset ja väljendusriikast keelt, oskab argumenteeritult väidelda;</p> <p>mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ning hindab oma ja teiste ideid, põhjendab oma valikuid ning seisukohti;</p> <p>valdab vähemalt kahte võõr-</p>

<p>töödistsipliinile; teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.</p>	<p>valdab järgmisi elementaaroskusi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine;</p> <p>mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile, on valmis endale otsima sobivat tööd;</p> <p>omab kujutlust maailmast kui tervikust.</p>	<p>suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist;</p> <p>mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;</p> <p>oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;</p> <p>suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada;</p> <p>on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust;</p> <p>suudab väljendada ennast loominguliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist;</p> <p>väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne;</p> <p>mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele.</p>	<p>keelt iseseisva keelekasutaja tasemel;</p> <p>kasutab matemaatilisi teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades;</p> <p>omab väljakujunenud loodusteaduslikku maailmapilti ning mõistab nüüdisaegse loodusteaduse olemust, teab globaalprobleeme, võtab kaasvastutuse nende lahendamise eest, väärtustab ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid;</p> <p>kasutab nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt ja vastutustundega, hindab tehnoloogiliste rakenduste mõju igapäevaelule, omab kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud küsimustes;</p> <p>on kujundanud oma aktiivse kodanikupositsiooni, tunnetab end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis, oskab konflikte vältida ja lahendada, käitub tolerantselt;</p> <p>hindab heatasemelist kunsti, oskab oma loomingus käsitseda töövahendeid ning kasutada tehnikaid ja materjale;</p> <p>elab tervislikult, oskab hoida ja vajaduse korral taastada oma vaimset ja füüsilist vormi.</p>
---	--	--	---

3.1.3. Üldhariduse kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga

Kuna üldhariduse riiklike õppekavade koostamise käigus vastavaid kvalifikatsioone EKR-i tasemetega ei seotud, siis on alljärgnev analüüs tehtud pärast nende õppekavade kinnitamist. Analüüsi tulemusi aga kasutati üldhariduse kvalifikatsioonide EKR-i tasemetega sidumiseks.

Põhikooli lõputunnistus

PRÕK-i õpiväljundid on kirjeldatud Tabelis 3.1. Nendel õpiväljunditel põhinevatel hoiakutel, väärtustel ja käitumisel on oluline roll põhikooli õppekavas.

PRÕK-i õpiväljundid on kirjeldatud vähemalt tasemel „hea“, mis tähendab, et ka nendest madalam sooritus annab veel võimaluse saada positiivne hinne. Seos õpiväljundite kirjelduse taseme ja hindamise vahel ei ole hetkel väga selgelt fikseeritud, kuigi vastav hindamisraamistik on haridus- ja teadusministri määrusega kinnitatud (<https://www.riigiteataja.ee/akt/12753100>).

EKR-i 2. taseme ja põhikooli lõpu õpiväljundite võrdlus

- EKR-s kirjeldatud „põhilised töö- või õppesuunalised faktilised teadmised“ on esindatud järgmistes õpiväljundites või nende osades:
- omab teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest;
- tunneb ... õigekirjareegleid;
- valdab vähemalt ühte võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste.

EKR-s kirjeldatud „Põhilised kognitiivsed ja praktilised oskused asjakohase teabe kasutamiseks, et täita (töö)ülesandeid ja lahendada

tavalisi probleeme, kasutades lihtsaid reegleid ja töövahendeid“ ja „töötab või õpib juhendusel, kuid mõningase iseseisvusega“ on äratuntavad järgmistes õpiväljundites:

- on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajadusel asjakohast nõu;
- on ettevõtlik, usub endasse, seab endale eesmärgid ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest;
- suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside kasutamist;
- mõistab inimese ja keskkonna seoseid;
- oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;
- suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt kasutada;
- suudab väljendada ennast loominguliselt;
- mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt.

PRÕK-i õpiväljundites puudub fakti- ja teooria-keskne lähenemine, mida rõhutab EKR-i õpiväljundite teadmiste osa. Fakte ja teooriat esitatakse õpiväljundites läbi kognitiivsete ja praktiliste oskuste prisma. Selle taga on õppimisteoreetiline arusaam, et seostamata faktid ei oma pikemas perspektiivis olulist kaalu. PRÕK-i õpiväljundites on väikerahvale iseloomulikult olulisel kohal võõrkeeleoskus, mida EKR-s samuti eraldi ei nimetata.

Kvalitatiivseid erinevusi analüüsides on õppija iseseisvuse aste PRÕK-s kirjeldatud õpiväljundites oluliselt suurem, viidates vaid ühel korral vajadusel asjakohase nõu kasutamisele. Samas võiks näiteks tehnikamaailmas toimetuleku ja

tõendusmaterjalide puhul järelduste tegemisel nimetada, et seda tehakse kellegi teise juhendamisel. Uurimis- ja järeldusoskust puudutav õpiväljund viitab enamale kui „lihtsate reeglite ja töövahendite kasutamisele“ (EKR-i 2. taseme kirjeldus). Samuti on EKR-i tasemekirjeldusest nõudlikum õpiväljund, kus eeldatakse, et inimene suudab lahendada igapäeva-elu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi.

Kui kognitiivseid oskusi analüüsida, siis PRÕK-i õpiväljundites on mitmel korral rõhutatud loogika rolli, samuti on esile toodud loominguilisust ja eneseväljendust, kuid puudub vihje intuitsioonile, mida EKR-i kognitiivsete oskuste ühe aspektina nimetatakse. Praktilistele oskustele on aga mitmel pool viidatud, kaudsemalt ka probleemide lahendamisele.

Kuna PRÕK-i õpiväljundid on mitmes kohas kõrgemad kui EKR-i 2. taseme omad, siis on neid alljärgnevalt võrreldud EKR-i 3. tasemega.

EKR-i 3. taseme ja põhikooli lõpu õpiväljundite võrdlus

PRÕK-i õpiväljundeid EKR-i 3. tasemega võrreldes võib leida järgmisi seoseid: „teadmised töö- või õppesuunaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldiste mõistete kohta“ (EKR-i 3. taseme teadmiste kirjeldus) kajastuvad näiteks järgmistes põhikooli lõpu õpiväljundite kirjeldustes: „mõistab inimese ja keskkonna seoseid“, „oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi“, „suudab tehnikamaailmas toime tulla, ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada“, „omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest“ jt. Nagu eelpool öeldud, ei ole fakti-ega teooriateadmiste omandamine eesti eraldi eesmärk, seepärast on neid võimalik analüüsida eelkõige läbi mõtlemisprotsesside.

Eelnevalt toodud näited viitavad seosele kognitiivsete ja praktiliste oskuste kirjeldusega EKR-i 3. tase-

mel, mis eeldavad muuhulgas oskust tööülesandeid täita ja probleeme lahendada, „valides ja rakendades põhimeetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet“. Nii tehnika eesmärgipärane kasutamine, õppidaoskamine, enda asjakohane väljendamine, arvestades suhtluspartnereid, matemaatiliste meetoditega igapäeva-elu küsimuste lahendamine kui muud sarnased õpiväljundid vihjavad selgelt suhteliselt laiapõhjaliste oskuste omamisele.

Autonoomsust ja iseseisvust, mis vastavad EKR-i 3. taseme kirjeldusele „vastutab töö- või õppeülesannete täitmise eest; kohandab probleemide lahendamisel enda käitumist vastavalt olukorrale“ leiab järgnevast õpiväljundist: „on ettevõtlik, seab endale eesmärged ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib enda käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest“.

Kokkuvõttes, on EKR-i 3. taseme kirjelduse ja PRÕK-i oodatavate õpiväljundite vahel küllalt suur sarnasus. Arvestades seda, et PRÕK kirjeldab oodatavaid õpiväljundeid vähemasti tasemel „hea“, tuleb põhikooli lõputunnistust siiski pidada EKR-i 2. taseme kvalifikatsiooniks.

EKR-i 2. taseme ja 2002.a riikliku õppekava õpiväljundite võrdlus

Sarnaselt PRÕK-ga on 2002.a riikliku õppekava õpiväljundites kirjeldatu oluliselt mitmekülgsem ja nõudlikum EQF-i 2. taseme kirjeldusest. See on ka mõistetav, arvestades, et 2002.a õppekava kirjeldab põhikooli õppe- ja kasvatusesmärged kui ideaali, so „suurepärase“ tasemel. Samas ei ole määratletud hinde seos saavutatud õpiväljundiga. Seetõttu on loogiline, et baastasemele taandatult võiksid ka 2002.a riikliku õppekava õpiväljundid vastata EKR-i 2. tasemele.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et PRÕK-s kirjeldatud põhikooli lõpu oodatavad õpiväljundid on mitmes kohas oluliselt kõrgemal tasemel kui EKR-i 2. taseme kirjel-

dus eeldab. Kui aga arvestada, et õpiväljundid on kirjeldatud mitte väga täpselt fikseeritaval tasemel „hea“, mida kahtlemata kõik põhikooli lõpetajad ei saavuta, siis **võib põhikooli lõputunnistuse siduda EKR-i 2. tasemega.**

Põhikooli lõputunnistus lihtsustatud ja toimetuleku õppekava järgi

LÕK-i sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õppekava on koostatud nii, et õpilased omandaksid teadmised ja oskused, väärtushinnangud ja toimimisviisid toimetulekuks igapäevaelus. Õppekava taotleb õpetamist, kasvatamist ja korrigeerimist valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teooriaid käsitletakse minimaalselt, nende ülesandeks on üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatu. Praktilised oskused konkretiseeritakse ainekavades. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Oluline on pedagoogi ja õpilaste emotsionaalne kontakt ühistegevuses ja jõukohasuse miljöö.

Erinevalt PRÕK-ist on LÕK-is suurem osakaal tööõpetusel ning väikesem osakaal loodusainetel (füüsikal, keemial) ja võõrkeeltele. Samuti on siin eraldi ainenähtu elu- ja olustikuõpe. Tinglikult võib **LÕK-i õpiväljundeid lugeda samaväärseks PRÕK-i õpiväljunditega ja siduda vastava kvalifikatsiooni EKR-i 2. tasemega.**

TÕK võimaldab õpilasel saada oma võimetele ja arengutasemele vastav põhiharidus. Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada korrigeerimisega õpilaste arengut, kujundada isiksus, kes tuleb toime igapäevaste tegevustega kodus, teenindusasutustes ning saab juhendamise ning järelevalve all hakkama lihtsama tööga. Õpetamise eesmärk on kujundada psühhofüsioloogilisi kompensatsioo-

nimehhanisme ja arendada tunde- ning tahtevalda, soodustada õpilase enesetunnetuse, mootorsete, kognitiivsete, kommunikatiivsete ja sotsiaalsete oskuste arengut ning seeläbi ühiskonnas toimetulekut. Vajadusel võimaldatakse õppijal pikendada õppeaega kolme aasta võrra.

Kui võrrelda EKR-i 1. taseme kirjeldust TÕK-i õpiväljundite kirjeldustega, siis teatud juhtudel on võimalik neid omavahel sarnasteks pidada. Näiteks võivad TÕK-ga lõpetanutel olla „põhioskused lihtsamate (töö)ülesannete täitmiseks“ ja ta võib olla võimeline „töötama ja õppima otsesel juhendamisel piiritletud situatsioonis.“ Kuna aga TÕK-d sõltuvad väga õppijate erivajadustest, ei ole võimalik väita, et kõikidel juhtudel on **TÕKi õpiväljundid võrreldavad EKR-i 1. taseme kirjeldusega.**

Gümnaasiumi lõputunnistus

Gümnaasiumi lõpu õpiväljundid on GRÕK-s kirjeldatud sarnaselt põhikooli omadele ning esitatud Tabelis 3.1. Erinevalt PRÕK-st on gümnaasiumi lõpu õpiväljundid kirjeldatud baastasemel ehk tasemel „rahuldav“.

EKR-i 4. taseme ja gümnaasiumi lõpu õpiväljundite võrdlus

Kui võrrelda EKR-i 4. taseme kirjeldust ja gümnaasiumi lõpu õpiväljundeid, siis on siin mitmeid sarnasusi PRÕK-ga. GRÕK kirjeldab õpiväljundites suuremahuliselt hoiakuid ja nendel põhinevat käitumist, sh rahvuskultuuri hoidmise ja teiste rahvaste kultuuritraditsioonide austamise puutuvat. Samamoodi on olulisel kohal võõrkeele õpe, kusjuures gümnaasiumi lõpetajalt eeldatakse vähemalt kahe võõrkeele oskamist iseseisva keekekasutaja tasemel. GRÕK-i õpiväljundites on selged vihjed loogikat ja loomingulisust puudutavatele kognitiivsetele oskustele, kuid puuduvad viited intuitsiooni kasutamisele.

Kuna tegu on üldistatud õpiväljundite loeteluga, siis sarnaselt PRÕK-ga on otseseid vihjeid faktidele ja teooriatele vähe. Siiski võib leida mõningaid väljendeid nagu „on teadlik erinevatest töövaldkondadest, tööturu suundumustest“ või „teab globaalprobleeme“. Põhiliselt on teadmised siiski esitatud läbi kognitiivsete ja praktiliste oskuste prisma, mida võib õppimisteoreetilise perspektiivist pidada igati õnnestunuks. Õpiväljunditest on võimalik välja lugeda ka laiaulatuslikku haaret. Seda väljendavad näiteks väljendid „mõistab eesti kultuuri Euroopa ja teiste rahvaste kultuuri kontekstis“, „kasutab matemaatilisi teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades“ või „tunnetab end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis“.

Kognitiivsete ja praktiliste oskuste nimistusse kuuluvad mitmed õpiväljundid: „kasutab erinevaid õpistrateegiaid, oskab koostada uurimistööd ja seda esitleda, oskab olla meeskonna liige ja panustada ühiste eesmärkide saavutamisse“, „kasutab matemaatilisi teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades“, „kasutab nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt ja vastutustundega“ ning „oskab oma loomingus käsitseda töövahendeid ning kasutada tehnikaid ja materjale“.

EKR-i 4. taseme iseseisvuse ja vastutuse määratlusega sobivad hästi kokku järgmised õpiväljundite osad: „vastutab oma valikute, oskuste ja endale võetud kohustuste eest“, „oskab hankida teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri“ või „oskab hoida ja vajaduse korral taastada oma vaimset ja füüsilist vormi.“ Lisaks sobivad EKR-i 4. taseme kirjeldusega „juhen-

dab kaaslaste tavatööd, võtab mõningase vastutuse töö või õppimise hindamise ja edendamise eest“ ning mitmed teised sõnastused gümnaasiumi lõpu õpiväljundites, sealhulgas need, mis viitavad meeskonna liikmeks olemisele ja ühiste eesmärkide saavutamisse panustamisele.

GRÕK-s sätestatud õpiväljundid on üldjoontes vastavad EKR-i 4. taseme kirjeldusega. Oluline erinevus on seotud kaaslaste tavatöö juhendamisega. Kui aga vaadata sõnastust, mis puudutab ühistesse eesmärkidesse panustamist, siis pole välistatud, et siin sisaldub ka teiste juhendamine.

Sõnastuse üldisuse tõttu pole gümnaasiumi õpiväljundites sõnasõnalist vihjet ka „konkreetsetele probleemidele lahenduse leidmisest“ (EKR-i 4. taseme sõnastus), kuid leida võib sõnastusi nagu „oskab argumenteeritult väidelda“, „põhjendab oma valikuid ning seisukohti“ ja „oskab konflikte vältida ja lahendada“. Konkreetsete probleemide lahendamise asemel on gümnaasiumi õpiväljundites vihje globaalprobleemidele, mille lahendamise eest oodatakse, et gümnaasiumi lõpetaja kaasvastutust võtab. See on kaugelt enam kui EKR-i 4. tase eeldab. Üldse pole EKR-s vihjeid kodanik olemisele – olgu siis tegu oma riigi või maailmakodanikuga.

Kokkuvõttes võib **GRÕK-i õpiväljundeid pidada igati vastavaks EKR-i 4. tasemele**. Võib isegi öelda, et oma mitmekülgsuse tõttu ületab GRÕK-s kirjeldatu EKR-i 4. taseme kirjelduse.

Tuginedes eeltoodud analüüsile, on ettepanek üldhariduse kvalifikatsioonid siduda EKR-ga järgnevalt:

EKR-i tase	Üldhariduse kvalifikatsioon	Kommentaariid
1. tase	Põhikooli lõputunnistus TÕK-i järgi	
2.tase	Põhikooli lõputunnistus Põhikooli lõputunnistus LÕK-i järgi	Õpiväljundid kirjeldatud tasemel „hea”
4. tase	Gümnaasiumi lõputunnistus	Õpiväljundid kirjeldatud tasemel „rahuldav”

3.1.4. Üldhariduse kvalifikatsiooni andvad asutused ja kvalifikatsiooni andmine

Eestis tegutsevad koolid koolitusloa alusel, mille väljastab HTM. Koolitusloa annab koolile õiguse läbi viia vastava taseme õpet ja välja anda riiklikult tunnustatud lõputunnistusi, st tegutseda kvalifikatsiooni andva asutusena.

Põhikooli lõpetamiseks PRÕK-i järgi sooritatakse ühtsed põhikooli lõpueksamid või PRÕK-s sätestatud juhtudel (erivajadused ja individuaalne õppekava) koolieksamid järgmistes ainetes: eesti keeles või eesti keeles teise keelena (vene keeles õppinutele), matemaatikas ja üks valikeksam haridus- ja teadusministri poolt lubatud ainete hulgast õpilase valikul.

Gümnaasiumi lõpetamiseks tuleb sooritada:

- 1) riigieksamid eesti keeles või eesti keeles teise keelena (vene keeles õppinutele), matemaatikas ja võõrkeeles;
- 2) kooli õppekavas sätestatud õppesuunast tulenevalt ainevaldkonda või ainevaldkondi ning sotsiaal- ja loodusvaldkonda hõlmav gümnaasiumi koolieksam;
- 3) õpilasuurimus või praktiline töö (va kooli lõpetamisel eksternina).

Gümnaasiumi lõpetamiseks on vaja vähemalt rahuldavaid riigieksami tulemusi (õigeid vastuseid üle 50%).

3.1.5. Üldhariduse kvalifikatsiooni-tunnistused

Lõputunnistuste ja nende lisade vormid ning lõputunnistuste väljastamise kord on määratud Vabariigi Valitsuse määrusega (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13349551>). Kooli lõputunnistus on riiklik dokument, mille väljastab põhikool või gümnaasium isikule, kes on lõpetanud oma õpingud, täites õppekava kogu ulatuses. Lõputunnistused vormistatakse spetsiaalsele turvaelementidega lõputunnistuse plangile.

Põhikooli lõputunnistus antakse põhikooli riikliku õppekava, põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava või toimetuleku riikliku õppekava omandanud ja põhikooli lõpueksamid positiivselt sooritanud isikule. Gümnaasiumi lõputunnistus antakse gümnaasiumi riikliku õppekava omandanud ja riigieksamid positiivselt sooritanud õppurile.

Lõputunnistused vormistatakse spetsiaalsele turvaelementidega lõputunnistuse plangile. Lõputunnistuse lisana vormistatakse hinneteleht. Hinneteleht annab informatsiooni õppekava ja selle täitmise tulemuste kohta. Hinnetelehele kantakse kohustuslike õppeainete ja valikõppeainete aastahinded numbrite ja sõnadega, samuti põhikooli lõpueksami ained ja hinded. Lõputunnistuse väljaandmise alus on kooli õppenõukogu otsus. Põhikooli ja gümnaasiumi lõputunnistuste andmed kantakse Eesti Hariduse Infosüsteemi (edaspidi EHIS) haridust tõendavate dokumentide alamregistrisse.

Lõputunnistusele veel EKR-i taset ei märgita.

3.1.6. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine üldhariduses tähendab eelkõige varem või

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine üldhariduses tähendab eelkõige varem või samal ajal mujal õpitu arvestamist, olgu selleks

siis välismaal õpitu, huviringides ja spordikoolides omandatu või iseseisvalt omandatu. PRÕK võimaldab seda juhul, kui lapsevanem ja kooli esindaja (direktor või tema volitatud pedagoog) jõuavad kokkuleppele ja kui selle abil on võimalik omandada kooli või individuaalse õppekavaga määratud õpiväljundeid. Huvitav on, et õppija arvamust selle otsuse tegemisel ei küsita, kuigi PRÕK-i õpiväljundites eeldatakse õppijatelt üsna suurt iseseisvust oma elu otsuste tegemisel.

Põhikooli ja gümnaasiumiseadus sätestab, et kohalik omavalitsus peab tagama võimalused põhihariduse omandamiseks mittestatsionaarses õppes 17-aastasele või vanemale isikule, kes ei ole põhiharidust omandanud. Selle kaudu antakse võimalus haridustee pooleli jätnutele õpinguid jätkata. Samuti võib kooli pidaja otsusel põhikoolis pakkuda lisaõpet LÕK-i järgi põhikooli lõpetanutele, mille eesmärk on pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või siirdumiseks tööturule. Täiskasvanud õppija puhul lubatakse kokkuvõtva hindamisena mõista ka teadmiste ja oskuste tõendamist VÕTA kaudu.

GRÕK lubab ilma mööndusteta kõigi õppijate puhul mõista kokkuvõtva hindamisena teadmiste ja oskuste tõendamist VÕTA kaudu.

3.1.7. Üldhariduse kvaliteedisüsteem

Eesti üldharidussüsteemis moodustavad kvaliteedisüsteemi:

- koolide sisehindamine koos seda toetava nõustamisega;
- koolide perioodiline välishindamine (tasemetööd, riigieksamid ja juhtumipõhine riiklik järelevalve).

Riiklikud õppekavad ja kooli õppekavad, milles õpieesmärke kirjeldatakse oodatavate õpiväljunditena, loovad senisest paremad võimalused kvaliteedi hindamiseks ja tagamiseks.

Eestis tegutseb alates 1996.aastast Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus (edaspidi REKK)¹, mille ülesandeks on muuhulgas riiklike tasemetööde, ühtlustatud küsimustikega põhikooli lõpueksamite ja gümnaasiumite lõpetamiseks vajalike riigeksamite läbiviimine. Üldine põhimõte on, et õpilaste edasijõudmise taset kontrollitakse riiklikult iga kooliastme lõpul. Esimese kolme kooliastme lõputöid kontrollitakse tsentraliseeritult juhusliku valimi alusel. Kõiki gümnaasiumi riigeksamitöid kontrollitakse riiklikult.

Õpiväljundite sõnastamine astmete teemade kaupa annab võimaluse valida õppeainete mahust

välja kõige olulisem ja sellele keskenduda. See peaks parandama ka erinevate aastate tasemetööde ja eksamite võrreldavust ning täpsustama kõigilt õppijatelt oodatud teadmisi ja oskusi.

Koolide sisehindamise enamat kasutamist julgustatakse ja toetatakse. Kui erinevad osapooled kogevad vastastikust toetust ja soovi üldhariduse süsteemi ühiselt arendada, on tee pidevale kvaliteedi paranemisele avatud.

Kokkuvõtvalt võib Eesti üldhariduse kvaliteedisüsteemi pidada jätkusuutlikuks.

---

¹Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus lõpetas 1. augustist 2012 tegevuse, kõik senised tegevusvaldkonnad viidi üle Sihtasutusse Innove

3.2. Kutsehariduse kvalifikatsioonid

3.2.1. Kutsehariduse õiguslik raamistik

Kutsehariduse omandamist reguleerib Kutseõppeasutuse seadus, mis sätestab kutseõppe liigid, kutseharidusstandardi loomise põhimõtted ja riiklikud õppekavad, kutseõppeasutuse asutamise, ümberkorraldamise ja tegevuse lõpetamise alused, kooli juhtimise põhimõtted, kooli eelarve moodustumise ja finantseerimise alused, kooli liikmeskonna õigused ja kohustused ning kooli sisehindamise ja riikliku järelevalve kooli tegevuse üle (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13148030>).

Kutseõppeasutuse seaduse alusel on kehtestatud:

Kutseharidusstandard (Vabariigi Valituse määrus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13230636>));

Kutseõppe riiklikud õppekavad (kehtestatud haridus- ja teadusministri määrustega (<http://www.ekk.edu.ee/valdkonnad/kutseharidus/kutseõppe-riiklikud-õppekavad>)).

3.2.2. Kutsehariduslikud kvalifikatsioonid

Kutseõppeasutuse seaduses ning Kutseharidusstandardis kehtestatud kutseõppeliikide õppekavade lõpetajad saavad vastava kutseharidusliku kvalifikatsiooni. Kutseõppe liigid on:

- kutsekeskharidusõpe,
- põhihariduse nõudeta kutseõpe,
- põhihariduse baasil kutseõpe,
- keskhariduse baasil kutseõpe.

Nendele kutseõppe liikidele vastavad kutsehariduslikud kvalifikatsioonid on:

- Kutsekeskhariduse lõputunnistus,
- Põhihariduse nõudeta kutsehariduse lõputunnistus,
- Põhihariduse baasil kutsehariduse lõputunnistus,
- Keskhariduse baasil kutsehariduse lõputunnistus.

Kutsehariduse kvalifikatsioonide õpiväljundid on esitatud Tabelis 3.2.

Tabel 3.2. Kutsehariduse kvalifikatsioonide õpiväljundid

Põhihariduse nõudeta kutsehariduse õppekava lõpetaja	Põhihariduse baasil kutsehariduse õppekava lõpetaja	Kutsekeskhariduse õppekava või keskhariduse baasil kutsehariduse õppekava lõpetaja
<p>teab ja kirjeldab peamiseid kutse- ja erialaseid mõisteid ning põhimõtteid;</p> <p>saab aru oma töö põhiprotsessidest, tunneb erialast oskussõnavara, materjale, töövahendeid ja enamkasutatavaid seadmeid;</p> <p>oskab täita oma eri- või kutsealal tavapäraseid, piiratud vastutusega tööülesandeid;</p> <p>vajab tööülesannete täitmisel juhendamist;</p> <p>töötab tulemuslikult töösituatsioonides, mis on üldjuhul stabiilsed;</p> <p>vajab õppimisel nõustamist ja suunamist;</p> <p>kohaneb ning tuleb toime erinevates sotsiaalsetes keskkondades;</p> <p>oskab suhelda, arvestades olukorda ja suhtluspartnereid;</p> <p>oskab kutse- ja erialaste probleemide lahendamiseks kasutada etteantud infomaterjale;</p> <p>oskab oma töö tulemusi hinnata.</p>	<p>teab ja tunneb kutse- ja eriala oskussõnavara, põhimõtteid, tehnoloogiaid, protsesse, tehnikaid, materjale, töövahendeid ja seadmeid ning oskab neid kasutada ja rakendada;</p> <p>oskab iseseisvalt täita oma kutse- või erialal mitmekesiseid tööülesandeid ja vastutab nende täitmise eest;</p> <p>õpib ja täiendab end iseseisvalt;</p> <p>oskab ennast väljendada ja põhjendada oma seisukohti erinevates olukordades nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p> <p>lahendab kutse- ja erialaseid probleeme, kasutades üldlevinud infoallikaid;</p> <p>on võimeline optimaalselt lahendada kutse- ja erialaseid probleeme ja muutma sellekohaselt oma käitumist;</p> <p>osaleb tulemuslikult erinevates meeskondades ning on suuteline täitma neis mitmekesiseid rolle.</p>	<p>teab ja tunneb kutse- ja eriala põhjalikult, sealhulgas tunneb ja rakendab kutseala põhimõtteid, teooriaid ja tehnoloogiaid nii tava- kui ka uuendatud töösituatsioonides;</p> <p>oskab iseseisvalt täita eri- või kutseala keerukaid ja mitmekesiseid, uuendatud lahendusi eeldavaid tööülesandeid;</p> <p>vastutab oma tööülesannete täitmisel eest;</p> <p>on võimeline tegema ettepanekuid töötulemuste parendamiseks ja juhendama kaastöötajaid;</p> <p>on võimeline osaliselt vastutama kaastöötajate väljaõpetamise eest;</p> <p>on võimeline analüüsima ja hindama oma teadmiste taset;</p> <p>on suuteline õppima iseseisvalt ja ennastjuhtivalt;8) oskab üksikasjalikult põhjendada ja väljendada oma seisukohti ka endale uuendatud situatsioonides;</p> <p>on võimeline kasutama enesehindamist oma käitumise muutmiseks, arvestades vajaduse korral sotsiaalset konteksti;</p> <p>lahendab kutse- ja erialaseid probleeme, kasutades spetsiifilisi infoallikaid;</p> <p>suudab hinnata kasutatava informatsiooni usaldusväärsust ja tõesust;</p> <p>osaleb erinevate meeskondade töös ning on võimeline neid vajaduse korral juhtima.</p>

Kutsekeskharidus omandatakse nominaalselt 120 õppenädalaga². Õpingute alustamise eeldus on põhihariduse olemasolu. Kutsekeskhariduse omandamine loob eeldused asuda tööle õpitud kutse- või erialal ja annab õiguse jätkata õpinguid kõrghariduse omandamiseks. Kutsekeskhariduse õppe õppekava läbinul on õigus jätkata üldharidusõpinguid, mis on suunatud GRÕK-s määratud õpiväljundite saavutamisele, kuni 35 õppenädala ulatuses.

Põhihariduse nõudeta kutseõppe õppekava maht on 20 kuni 100 õppenädalat. Õppe alustamisel ei seata haridustasemega seotud piiranguid.

Põhihariduse baasil kutseõppe õppekava maht on 40 kuni 100 õppenädalat, muusika ja esituskunstide õppekavarühmas kuni 120 õppenädalat. Õppe alustamise tingimuseks on omandatud põhiharidus.

Keskhariduse baasil kutseõppe õppekava maht 20 kuni 100 õppenädalat. Keskhariduse baasil kutseõppe alustamise tingimuseks on omandatud keskharidus. Mõnes valdkonnas (nt tervishoid ja politseitöö ning mõned isikuteenindusega seotud erialad) on teatud kutse-, eri- või ametialal võimalik õppida ainult keskhariduse baasil, kuna sisseastujatelt eeldatakse vanuselist küpsust.

3.2.3. Kutsehariduse standardid

Eestis on kaks kutsehariduse standardi tüüpi:

- Kutseharidusstandard;
- Kutseõppe riiklikud õppekavad.

Kutseharidusstandard on ühtsete nõuete kogum põhi- ja keskhariduse tasemel toimuvale kutse- ja erialasele õppele, mida kohaldatakse kõigile kutseõpet korraldavatele koolidele. Kutseharidusstandard kirjeldab nõuded riiklikele ja kooli õppekavadele, määrab varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise tingimused, kirjeldab kutseõppeliikide eesmärgid, õppemahud ja nõuded lõpetamiseks, pedagoogidele esitatavad nõuded ning ISCED

97³ liigituse järgsed õppekavarühmad, milles kutseõpe toimub. Kutseõppe liikide õpiväljundid ja seos kvalifikatsiooniraamistikuga on reguleeritud Kutseharidusstandardiga. Kutseharidusstandard määratleb ka kutseõppe liikide õpiväljundid ning seostab need kvalifikatsiooniraamistikuga.

Kutseharidusstandardi määratluse järgi on kutseõppe ülesanne valmistada ette vastutustundlik ja algatusvõimeline töötaja, kes:

- tuleb toime muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas;
- rakendab omandatud teadmisi oma töös ja on orienteeritud kvaliteetsete tulemuste saavutamisele;
- väärtustab valitud kutset ja eriala ning soovib arendada oma kutse- ja erialaseid oskusi;
- on kursis valitud kutse- ja eriala kodumaiste ning rahvusvaheliste arengusuundadega ning suudab saadud teadmisi oma töös rakendada;
- omab majandus-, ettevõtlus- ja õiguslaseid teadmisi;
- tunneb ja järgib suhtlemise ja klienditeeninduse põhimõtteid;
- on võimeline suhtlema tööalaselt eesti keeles ja kutsestandardi nõuetest lähtuvalt vähemalt ühes võõrkeeles;
- oskab töötada ennast ja keskkonda säästes;
- oskab kasutada infotehnoloogiavahendeid;
- vastutab enda ja kaastöötajate turvalisuse eest, tuleb toime ohuolukordades;
- oskab teha eetilisi ja õiguspäraseid valikuid;
- suhtub sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekeesisusse.

Kutsehariduse riiklik õppekava on dokument, mis määrab kindlaks kutseõppe eesmärgid ja ülesanded, saavutatavad õpiväljundid ja seose kvalifikatsiooniraamistikuga, õpingute alustamise ja lõpetamise nõuded, õppekava moodulid ja nende mahu koos lühikirjeldustega, moodulite valiku

²Õppeaastas on 40 õppenädalat.

³ISCED 97 on rahvusvaheline õppekavade liigituse standard (International Standard Classification of Education, UNESCO; 1997)

võimalused ja tingimused ning spetsialiseerumis- võimalused. Riiklik õppekava vaadatakse üle ja vajadusel kinnitatakse selle uus versioon, kui riikliku õppekava aluseks olev kutsestandard muutub või tunnistatakse kehtetuks.

Õppekavaga kehtestatud kutseõppe sisu esitatakse moodulitena. Moodul on õppekava terviklik sisuühik, mis määratleb kutseoskusuuetega vastavuses olevad õpiväljundid. Moodul koosneb ühest või mitmest õppeainest või teemast. Mooduli mahtu mõõdetakse õppenädalates.

Kutsehariduslike õppekavade õppevaldkondadesse, õppesuundadesse ja õppekavarühmadesse liigitamisel lähtutakse ISCED 97-st. 2012.aasta septembri lõpu seisuga oli kinnitatud 54 riiklikku õppekava.

3.2.4. Kutsehariduse kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga

Kutsehariduse kvalifikatsioonide seos EKR-s kirjeldatud õpiväljunditega on määratud Kutseharidusstandardis. Kutseharidusstandard sätestab, et:

- **EKR 2. tasemele vastab põhihariduse nõudeta kutseõppe lõputunnistus;**
- **EKR 3. tasemele vastab kutseõppe põhihariduse baasil lõputunnistus;**
- **EKR 4. tasemele vastab kutsekeskhariduse lõputunnistus;**
- **EKR 4. tasemele vastab kutseõppe keskhariduse baasil lõputunnistus;**

Kutseharidusstandardis kirjeldatakse kutseõppe õppeliikide õpiväljundeid õppekava või õppemooduli läbimiseks vajalikul baastasemel (hinde "3" tasemel). EKR-s kirjeldatud teadmiste, oskuste ning iseseisvuse ja vastutuse ulatusele lisaks on Kutseharidusstandardis õpiväljunditena tasemeti kirjeldatud:

- õpipädevust (*learning competence*);
- suhtlemispädevust (*communication competence*);
- enesemääratluspädevust (*personal competence*);
- kutsepädevust (*vocational competence*).

Teadmiste valdkonna õpiväljundite kirjeldamisel tasemeti on lähtutud B. Bloom'i kognitiivse valdkonna põhikategooriatest ja nende hierarhiast:

- **teadmine** (kordamine) – terminoloogia, kutse- ja erialased faktid, valdkonna põhitõed;
- **mõistmine** – taipamine, materjalist arusaamine;
- **rakendamine** – varemõpitu uues situatsioonis kasutamine probleemide lahendamisel, millel on ühene vastus
- **analüüs** – teabe uurimine, tuletamiseks järeltusi ja tegemaks üldistusi;
- **süntees** – teabe koostamine erineval viisil, kombineerides elemente uue mustri järgi või pakkudes alternatiivseid lahendusi;
- **hindamine** – arvamuste esitamine ja kaitsmine teabe, ideede kõlbulikkuse või töö kvaliteedi kohta otsuste tegemise alusel vastavalt teatud kriteeriumitele.

Kutseharidusstandardis kirjeldatud teadmiste kognitiivse valdkonna õpiväljundid EKR-i tasemeti

2. tase	teab ja kirjeldab peamiseid kutse- ja erialaseid mõisteid ning põhimõtteid saab aru oma töö põhiprotsessidest, tunneb erialast oskussõnavara, materjale, töövahendeid ja enamkasutatavaid seadmeid
3. tase	teab ja tunneb kutse- ja eriala oskussõnavara, põhimõtteid, tehnoloogiaid, protsesse, tehnikaid, materjale, töövahendeid ja seadmeid ja terminoloogiat ning oskab neid kasutada ja rakendada
4. tase	teab ja tunneb kutse- ja eriala põhjalikult , sealhulgas tunneb ja rakendab kutseala põhimõtteid, teooriaid, tehnoloogiaid nii tava- kui ka uudsetes töösituatsioonides

Psühhomotoorne valdkond sisaldab füüsilist liikumist, koordinatsiooni ja motoorseid oskusi kirjeldavaid kategooriaid. Selliseid oskusi mõõdetakse soorituse kiiruse, täpsuse, teostamise tehnikatega. Kutsehariduse õpiväljundite käsitlemisel vaadeldakse neid oskusi hierarhiliselt koos teostamise iseseisvuse ja vastutuse määraga. Iseseisvuse ja vastutuse ulatust mõõdetakse olenevalt sellest, mil määral lõpetaja eeldatavasti suudab iseseisvalt töötada, millises ulatuses on ta suuteline vastutama töötulemuste eest.

Kutseharidusstandardis kirjeldatud psühhomotoorse valdkonna õpiväljundid EKR-i tasemeti

2. tase	oskab täita oma eri- või kutsealal rutiinseid ja tavapäraseid, piiratud vastutusega tööülesandeid
3. tase	oskab iseseisvalt täita oma eri- või kutsealal mitmekesiseid tööülesandeid ja vastutab nende täitmise eest töötab tulemuslikult töösituatsioonides, mis on reeglina stabiilsed
4. tase	oskab iseseisvalt täita eri- või kutseala keerukaid ja mitmekesiseid , uudeid lahendusi eeldavaid tööülesandeid vastutab oma tööülesannete täitmise eest rakendab kutseala põhimõtteid, teooriaid, tehnoloogiaid nii tava- kui ka uudsetes töösituatsioonides on võimeline tegema ettepanekuid töötulemuste parendamiseks ja juhendama kaastöötajaid on võimeline osaliselt vastutama kaastöötajate väljaõpetamise eest

Afektiivne valdkond sisaldab kategooriaid, mis iseloomustavad isiku emotsionaalset toimetulekut, (näiteks tunded, väärtused, tunnustamine, motivatsioon, hoiakud). Kutseõppe väljunditena vaadeldakse hierarhiliselt õpipädevust, suhtlemispädevust, enesemääratluspädevust ja tegevuspädevust.

Õpipädevuse õpiväljundid EKR-i tasemeti

2. tase	vajab õppimisel nõustamist ja suunamist oskab kutse- ja erialaste probleemide lahendamiseks kasutada etteantud infomaterjale
3. tase	õpib ja täiendab end iseseisvalt lahendab kutse- ja erialaseid probleeme, kasutades üldlevinud infoallikaid
4. tase	on võimeline hindama ja analüüsima oma teadmiste taset suudab õppida iseseisvalt ja ennastjuhtivalt lahendab kutse- ja erialaseid probleeme, kasutades spetsiifilisi infoallikaid suudab hinnata kasutatava informatsiooni usaldusväärsust ja tõesust

Suhtlemispädevusena käsitletakse suutlikkust suhelda erinevates situatsioonides ning teemadel suulises ja kirjalikus vormis.

Enesemääratluspädevus on suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, mõtestada oma tegevusi ja käitumist ühiskonnas, kujundada end isiksusena.

Enesemääratluspädevuse õpiväljundid EKR-i tasemeti

2. tase	oskab suhelda, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid kohaneb ja tuleb toime erinevates sotsiaalsetes keskkondades
3. tase	oskab suhelda, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid kohaneb ja tuleb toime erinevates sotsiaalsetes keskkondades
4. tase	oskab üksikasjalikult põhjendada ja väljendada oma seisukohti ka endale uudsetes situatsioonides on võimeline kasutama enesehindamist oma käitumise muutmiseks

Tegevuspädevus on suutlikkus näha probleeme ja neid lahendada, oma tegevusi kavandada, seada tegevuseesmärgi ja näha ette oodatavaid tulemusi, valida tegevusvahendeid, tegutseda, hinnata oma tegevuste tulemusi; koostööoskused.

Tegevuspädevuse õpiväljundid EKR-i tasemeti

2. tase	oskab oma töö tulemusi hinnata
3. tase	on võimeline optimaalselt lahendada kutse- ja erialaseid probleeme ja muutma sellekohaselt oma käitumist osaleb tulemuslikult erinevates meeskondades ning on suuteline täitma neis mitmekesiseid rolle
4. tase	osaleb erinevate meeskondade töös ning on võimeline neid vajaduse korral juhtima

3.2.5. Kutsehariduse kvalifikatsiooni andvad asutused ja kvalifikatsiooni andmine

Eestis tegutsevad kutseõppeasutused koolitusloa alusel, mille väljastab HTM. Koolitusloa annab koolile õiguse läbi viia vastava taseme õpet ja välja anda riiklikult tunnustatud lõputunnistusi, st tegutseda kvalifikatsiooni andva asutusena. Kutseharidusliku kvalifikatsiooni andmise õigus on kutseõppeasutustel ning kutseõpet pakkuvatel rakenduskõrgkoolidel.

Kutseõppeasutus koostab õppekava iga õpetatava kutse- või eriala ja kutseõppeliigi jaoks, võttes aluseks kutseharidusstandardi ja riikliku õppekava ning arvestades erinevate õppevormidega. Kooliõppekava määrab moodulite ja teemade loetelu koos mahu ja sisu üldiseloomustusega, nende valiku võimalused ja tingimused, hindamise ning nõuded õpingute alustamiseks ja kooli lõpetamiseks, sealhulgas lõpueksami nõuded.

Kooliõppekava vastavust kutseharidusstandardile ja riiklikule õppekavale kontrollib REKK ning HTM-i välishindamisosakond registreerib vastavaks tunnustatud õppekavad EHIS-s.

Kutseõppeasutus loetakse lõpetatuks, kui õpilane on täitnud õppekava täies mahus, saanud selle kinnituseks positiivsed tulemused kontrolltööde, arvestuste jms kohta ning sooritanud kõik õppekavaga ettenähtud eksamid, praktika ja lõpueksami. Eksamite arvu ja valdkonnad määrab kooliõppekava. Eksamid on olenevalt kutse-, eri- ja ametialast suulised, kirjalikud, praktilised või kõigi mainitud vormide kombinatsioonid. Soovijatel on õigus kutseõppeasutuse lõpetamisel teha erialase lõpueksami asemel vastav kutseksam, mille sooritajatele antakse kutsekvalifikatsioon (kutse) (vt p.3.4).

Kutsekeskharidust omandavate muu õppekeelega koolide või õppegruppide lõpetajad sooritavad kooli lõpetamiseks ka eesti keele üldharidusliku riigieksami.

3.2.6. Kutsehariduse kvalifikatsiooni-tunnistused

Kutseõppeasutuse lõpetamist tõendava tunnistuse ja hinnete lehe vormid, statuut ning nende väljaandmise kord on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega "Kutseõppeasutuse lõputunnistuse vorm, statuut ja väljaandmise kord" (<https://www.riigiteataja.ee/akt/1035011>). Lõputunnistus on riiklik dokument, mille kutseõppeasutus või kutseõpet korraldav rakenduskõrgkool väljastab õpingud lõpetanud isikule, kes on kutseharidusliku õppekava täitnud täies mahus. Lõputunnistus kehtib iseseisva haridust tõendava dokumendina ka hinnete lehta. Hinnete leht ilma lõputunnistusega ei kehti.

Kutseõppeasutus kannab lõputunnistusele kutseõppe liigi ja läbitud õppekava andmed. Eristatakse kutsekeskhariduse omandamist ja kutseõppe läbimist tõendavaid lõputunnistusi, mis erinevad tunnistusele kantava teksti poolest.

Õpilane, kes õpib kutsekeskhariduse õppekava järgi, saab lõpetamisel tunnistuse "Lõputunnistus kutsekeskhariduse omandamise kohta".

Kutseõppe läbimist tõendavad vastavalt kutseõppe liigile järgmised lõputunnistused: "Lõputunnistus põhihariduse nõudeta kutseõppe läbimise kohta", "Lõputunnistus põhihariduse baasil kutseõppe läbimise kohta" ning "Lõputunnistus keskhariduse baasil kutseõppe läbimise kohta".

Kutseõppe lõputunnistusele EKR-i taset seni ei märgita.

3.2.7. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine kutseõppes

VÕTA on kutseõppes õiguslikult reguleeritud Kutseõppeasutuse seaduses ning Kutseharidusstandardis alates 2009.a novembrist. VÕTA tingimused ja kord kehtestatakse kooli õppekorralduseeskirjas. Varasemaid õpinguid ja töökogemust võib arvestada:

- 1) kooli kehtestatud vastuvõtutingimuste täitmisel;
- 2) õppekava täitmisel (v.a lõpueksam) eelnevalt läbitud ainete, teemade või moodulite õpitulemuste ülekandmisena ja varasemate õpingute või töökogemuse arvestamisel aine, teema või mooduli õpitulemuseks;
- 3) kutseõppe lõpetamisel eelnevalt sooritatud kutseeksami arvestamisel kutse- või erialase lõpueksami sooritamisenä.

Õppeasutustel on kohustus teavitada õpilasi VÕTA tingimustest ja korrast, sealhulgas tähtaegadest ja hindamisega seotud kuludest ning tulemuste vaidlustamise võimalustest, tagada taotlejale vajaliku informatsiooni ning juhendamise ja nõustamise kättesaadavus.

Varasemaid õpinguid tõendatakse diplomi, tunnistuse või muu haridust tõendava dokumendiga. Töökogemuse, huvi- ja muu igapäevase tegevuse raames toimunud õppimist tõendatakse viitega valminud töödele ja nende esitlusega, näidiste mapi, kutsetunnistuse, töölepingu või ametisse nimetamise käskkirja koopia või muude dokumenditaalsete tõenditega. Töökogemuse tõendamisel

lisatakse taotlusele töökogemuse kirjeldus ning eneseanalüüs.

Koolil on õigus isiku VÕTA hindamiseks anda taotlejale vajaduse korral praktilisi ülesandeid, vestelda temaga või hinnata tema teadmisi ja oskusi muul viisil.

3.2.8. Kutsehariduse kvaliteedisüsteem

Eesti kutseharidussüsteemis moodustavad kvaliteedisüsteemi:

- koolide sisehindamine koos seda toetava nõustamisega;
- koolide perioodiline välishindamine (koolitusload, temaatiline ja juhtumipõhine riiklik järelevalve).

Koolituslubade süsteem põhineb kooliõppekavadele, kooli pedagoogilisele personalile, õpperuumidele ja materiaal-tehnilisele baasile kehtestatud nõuetel ning nendele vastavuse kontrollimisel. Koolitusluba kehtib õppekava, millele koolitusluba taotletakse, nominaalse õppeaja lõpuni. Koolituslubade süsteem laieneb kutsehariduses ainult munitsipaal- ja erakutseõppeasutustele. Riigikutseõppeasutustele kehtivad samad nõuded (õppekava koostamisele ja registreerimisele, pedagoogilise personali kvalifikatsioonile, õpperuumidele tervisekaitse ja ohutuse osas), kuid puudub koolitusloa taotlemise nõue ning sellega kaasnevad menetlused.

3.3. Kõrghariduse kvalifikatsioonid

3.3.1. Kõrghariduse õiguslik raamistik

Kõrgharidussüsteemi üldiseks õiguslikuks aluseks on:

- Eesti Vabariigi Haridusseadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13198443>);
- Ülikooliseadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13153518>);
- Rakenduskõrgkooli seadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13181429>);
- Erakooliseadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/108112010011?leiaKehtiv>);
- Kutseõppeasutuse seadus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13148030>);
- Kõrgharidusstandard (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13099603>).

Alates 2002/2003. õppeaastast on Eesti kõrgharidussüsteem kolmeastmeline, järgides Euroopa ühtse kõrgharidusruumi *bachelor-master-PhD* mudelit.

3.3.2. Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik

Eesti kõrghariduse kvalifikatsiooniraamistiku (edaspidi EKR-HE) sätestab Vabariigi Valitsuse määrus Kõrgharidusstandard (edaspidi KHS). KHS-ga kehtestatakse kõrgharidustasemel toimuvale õppele järgmised ühtsed nõuded:

- 1) õppekavale esitatavad nõuded, sealhulgas ühisõppekavale esitatavad nõuded ning õpingutele ja lõputööle või lõpueksamile esitatavad nõuded;
- 2) kõrgharidustaseme õpete eesmärgid ja saavutatavad õpiväljundid (inglise keeles <http://www.hm.ee/index.php?148583>) ning õppe kogumaht, sealhulgas VÕTA põhimõtted;
- 3) õppejõududele esitatavad üldnõuded ja erinõuete kehtestamise põhimõtted, sealhul-

gas õppejõudude teaduslikule, pedagoogilisele ja erialasele kvalifikatsioonile esitatavate nõuete kehtestamise põhimõtted;

- 4) õppevaldkondade ja -suundade loetelu;
- 5) õppekavagrupid, milles konkreetsel õppeasutusel on õigus õpet läbi viia ning vastavaid akadeemilisi kraade ja diplomeid väljastada.

Kõrgharidusastmete õpiväljundid on kavandatud kooskõlas Euroopa ühtse kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistiku (edaspidi QF-EHEA) tsüklite ja EKR-i 6.–8. taseme kirjeldustega. Siiski ei olnud eesmärk kopeerida ühtegi olemasolevat kvalifikatsiooniraamistikku, vaid välja töötada sisuline alus, millelt lähtudes muuta õppekavad võrreldavamaks ja ühiskonna vajadustele paremini vastavaks. Oluline on märkida, et kui QF-EHEA kirjeldab õpiväljundeid keskmisel tasemel ehk „eduka õppija normaalse tasemega saavutust“, siis KHS-s on õpiväljundid kirjeldatud baastasemel, st need peab omandama iga lõpetaja ning „õpiväljundite saavutamist miinimumi ületaval tasemel diferentseerib hindamine“.

Kõik Eesti kõrgharidustaseme õppekavad muudeti väljundipõhiseks 1. septembriks 2009. Väljundipõhine hindamissüsteem (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13230393>) kehtib alates 1.09.2010.

Eesti kõrghariduse **kvalifikatsiooniraamistik sisaldab 4 kvalifikatsiooni:**

- **Bakalaureusekraad;**
- **Rakenduskõrgharidusõppe diplom;**
- **Magistrikraad;**
- **Doktorikraad.**

Bakalaureusekraad ja rakenduskõrgharidusõppe diplom erinevad orientatsioonilt, kuid on tase- mellt võrdsed QF-EHEA I tsükli kvalifikatsioonid. Magistrikraad vastab QF-EHEA II tsüklile ning

doktorikraad III tsüklile. Kõik Eesti kõrgkoolide (ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide) pakutavad kvalifikatsioonid on lõppkvalifikatsioonid (*final degree*), mis tähendab, et kvalifikatsiooni (kraadi) omandamisega saavutatud õpiväljundid on samal tasemel kui vastav tase EKR-s. Seetõttu ei ole Eesti kõrgharidussüsteemis võimalik omandada vahekraade (*intermediate degree*).

3.3.3. Kõrghariduse standardid

Nõuded kõrgharidustaseme õppe sisendile (õppejõudude kvalifikatsioon, sisseastumiseks vajalik kvalifikatsioon) ja õpiväljunditele on sätestatud KHS-s (**QF-EHEA 3.kriteerium**). Standardis kirjeldatud kõrgharidusastmete lõpetajate oodatavad õpiväljundid keskenduvad lisaks teoreetilistele erialateadmistele ja nende rakendamisoskusele ka ülekantavatele pädevustele, mida iga lõpetanu peaks olenemata erialast oma õpingute lõpuks olema saavutanud. Näiteks oodatakse lõpetaja-

telt nii suulist kui kirjalikku väljendusoskust lisaks emakeelele ka vähemalt ühes võõrkeeles, analüüsi- ja meeskonnatööoskust, informatsiooni kogumise ja töötlemise oskust, sallivat suhtumist hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse, suutlikkust hinnata oma tegevuse tagajärgi ning valmisolekut pidevaks enesetäiendamiseks. Samas pole väljundid selgelt jagatud teadmiste, oskuste ning iseseisvuse ja vastutuse ulatuse vahel, nagu EKR-s.

Kõrghariduse taseme õpiväljundid (vt Tabel 3.3) on KHS-s defineeritud kui „õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mis on kirjeldatud õppekava, mooduli või õppeaine läbimiseks vajalikul miinimumtasemel.“ Reaalses elus on raske selget piiri teadmiste, oskuste ja hoiakute vahele tõmmata. Sageli on need läbi põimunud, nt aitab mingi oskus teadmisi omandada või ilma teadmista ei ole võimalik oskusi teatud tasemest kõrgemale arendada. Ka ei ole püütud eristada erialaseid õpiväljundeid ülekantavatest.

Tabel 3.3. Kõrgharidustaseme kvalifikatsioonide õpiväljundid

Rakenduskõrgharidus-õppe diplomi saamiseks peab üliõpilane:	Bakalaureusekraadi saamiseks peab üliõpilane:	Magistrikraadi saamiseks (sealhulgas bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavade lõpetamisel) peab üliõpilane:	Doktorikraadi saamiseks peab üliõpilane:
<p>omama süsteemset ülevaadet eriala põhimõistetest, teoreetilistest printsiipidest ja uurimismeetoditest;</p> <p>tundma eriala aktuaalseid probleeme ja rakendusvõimalusi;</p>	<p>omama süsteemset ülevaadet õppesuuna põhimõistetest, teoreetilistest printsiipidest ja uurimismeetoditest;</p> <p>tundma eriala teoreetilisi koolkondi, arengusuundi ja aktuaalseid probleeme;</p>	<p>omama süsteemset ülevaadet ja laiapõhjalisi teadmisi õppesuuna mõistetest, teooriatest ja uurimismeetoditest;</p> <p>tundma eriala teoreetilisi arengusuundi, aktuaalseid probleeme ja rakendusvõimalusi;</p> <p>omama süvendatud teadmisi eriala mõnes kitsamas uurimisvaldkonnas;</p>	<p>omama laiapõhjalisi teadmisi ja süsteemset ülevaadet oma uurimisvaldkonnas ning sügavaid ja ajakohaseid teadmisi uurimisvaldkonna kitsamas osas;</p>

oskama ära tunda ja luua interdistsiplinaarseid seoseid;	oskama ära tunda interdistsiplinaarseid seoseid erinevate erialade rakendusaldades;	oskama ära tunda ja luua interdistsiplinaarseid seoseid;	mõistma olemasolevate uurimisvaldkonna siseste ja valdkondadevaheliste teadmiste ja uurimismeetodite tähendust ja ulatust, et neid vajadusel laiendada, ümber hinnata ja sõnastada;
oskama sõnastada erialaga seotud probleeme ning analüüsida ja hinnata erinevaid lahendusi;	oskama sõnastada erialaga seotud probleeme ning analüüsida ja hinnata erinevaid lahendusi;	oskama erialaga seotud probleeme ja/või uurimisküsimusi iseseisvalt ja loovalt ära tunda ja sõnastada ning suutma neid etteantud ajaraamides ja piiratud informatsiooni tingimustes kohaste meetoditega lahendada, kasutades selleks vajadusel teiste valdkondade teadmisi;	oskama iseseisvalt ja kriitiliselt analüüsida, sünteesida ja hinnata uusi ja keerulisi erialaspetsiifilisi ideid ning loovalt ja teadusliku täpsusega identifitseerida ja formuleerida uurimisküsimusi;
oskama kohaseid meetodeid ja vahendeid kasutades iseseisvalt informatsiooni koguda ning seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada; oskama eriala ülesannete lahendamisel etteantud raamides valida ja kasutada sobivaid meetodeid ja tehnoloogiaid ning etteantud informatsiooni põhjal modelleerida ja/või hinnata võimalikke tagajärgi;	oskama kohaseid meetodeid ja vahendeid kasutades iseseisvalt informatsiooni koguda ning seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada; oskama eriala ülesannete lahendamisel valida ja kasutada sobivaid tehnoloogiaid ning meetodeid, muu hulgas olema valmis osalema meeskonnatöös ja seda juhtima;	oskama eriala ülesannete lahendamisel valida ja kasutada sobivaid meetodeid ja tehnoloogiaid ning modelleerida ja/või hinnata võimalikke tagajärgi; oskama oma tegevust eriala probleemide ja/või uurimisküsimuste lahendamisel kriitiliselt hinnata;	valdama oma uurimisvaldkonna uurimismetoodikaid; oskama algatada, kavandada, rakendada ja kriitiliselt hinnata uurimis- ning arendustöid, mis viivad uute teadmiste ning protseduuriliste lahendusteni;
näitama initsiatiivi projektide algatamisel ning vastutustunnet, juhtimis- ja meeskonnatööoskusi nende elluviimisel;		olema valmis tööks erialast kvalifikatsiooni nõudval tegevusalal, näidates seejuures algatusvõimet, vastutustunnet, juhtimis- ja meeskonnatööoskusi;	oskama iseseisvalt tegutseda keerulises, sealhulgas rahvusvahelises töö- ja õpikeskkonnas, sealhulgas uurimistöös, mis nõuab juhtimis- ja meeskonnatööoskusi, innovaatilist mõtlemist ning strateegiliste otsuste tegemise võimet;
		olema pädevalt võimeline edasi andma oma teadmisi õpetamise, juhendamise või muul teel;	olema pädevalt võimeline edasi andma oma teadmisi õpetamise, juhendamise või muul teel.

valdama tööks vajalikke suhtlusoskusi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad;	valdama tööks vajalikke suhtlusoskusi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad;		
olema oma õppekeeles ja vähemalt ühes võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme suuliselt ja kirjalikult selgitama ning erialastes aruteludes osalema;	olema oma õppekeeles ja vähemalt ühes võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme suuliselt ja kirjalikult selgitama ning erialastes aruteludes osalema;	olema oma õppekeeles ja oma erialal olulises võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme, järeltõlge ja nende aluseks olevaid teooriaid suuliselt ja kirjalikult esitama ja argumenteerima ning osalema nii erialaspetsialistide kui ka erialaväliste inimeste sellekohastes aruteludes;	olema võimeline suuliselt ja kirjalikult esitama teadussuuna ja oma uurimistööga seonduvaid probleeme, järeltõlge ja nende aluseks olevaid teooriaid nii erialaspetsialistidest auditooriumile kui ka erialaväliste inimestega suhtlemisel, argumenteerima ning osalema sellekohastes aruteludes oma õppekeeles ja oma erialal olulises võõrkeeles, sealhulgas avaldama originaalseid teadustulemusi rahvusvaheliselt eelretsenseeritavates teadusväljaannetes või kunstide erialadel loometöid rahvusvahelisele auditooriumile;
olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse;	olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse;	olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse;	suutma analüüsida sotsiaalseid norme ja suhteid, neile vastata ning tegutseda vajadusel nende muutmiseks;
oskama ühiskondlikke ja eetilisi aspekte arvestades hinnata erialase tegevuse rolli ja tagajärgi ühiskonnale;	oskama teaduslikke, ühiskondlikke ja eetilisi aspekte arvestades hinnata teadmiste rolli ning oma erialase tegevuse rolli ja tagajärgi ühiskonnas;	oskama tegutseda eetiliselt keerulistes olukordades, olema teadlik oma tegevuse eetilistest aspektidest, võimalustest, piirangutest ja ühiskondlikust rollist ning oskama anda põhjendatud hinnanguid oma eriala puudutavates küsimustes;	oskama anda teaduseetilisi hinnanguid, saada aru teaduse võimalustest ja piirangutest, teaduse ühiskondlikust rollist ning inimeste vastutusest teadussaavutuste kasutamisel;
olema suuteline omandatud teadmisi ja oskusi töös rakendada, olles valmis tegutsema oma kutsealal spetsialisti ülesannetes või ettevõtjana	olema suuteline omandatud teadmisi ja oskusi töös rakendada, õpinguid jätkama ning ennast pidevalt iseseisvalt erialaselt ja tööalaselt täiendama.	olema võimeline jätkama õpinguid või osalema uurimistegevuses, tegutsema oma ala spetsialisti ja arendajana, sealhulgas rahvusvaheliselt.	oskama iseseisvalt tegutseda keerulises, sealhulgas rahvusvahelises töö- ja õpikeskkonnas, sealhulgas uurimistöös, mis nõuab juhtimis- ja meeskonnatööoskusi, innovaatilist mõtlemist ning strateegiliste otsuste tegemise võimet;
olema suuteline ennast pidevalt iseseisvalt erialaselt ja tööalaselt täiendama.		oskama hinnata enda ja teiste vajadust jätkuõppeks, erialaseks ja tööalaseks arenguks ning valdama iseseisvaks õppimiseks vajalikke efektiivseid meetodeid;	oskama identifitseerida oma vajadusi uute teadmiste või oskuste järele ning toetama teiste õppimist nii hariduse ja teaduse kontekstis kui ka laiemal ühiskondlikul tasandil.

3.3.4. Kõrghariduse kvalifikatsioonide sidumine EKR-ga

Kõrghariduses on lisaks EQF-le kasutusel ka QF-EHEA. Bologna protsessi raames vastu võetud haridusministrite Londoni kommünikee (2007) kinnitab nende kahe raamistiku vastavust, mis puudutab kõrgharidust: „Oleme rahul, et riiklikud kvalifikatsiooniraamistikud, mis on vastavuses Euroopa ühtse kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistikuga (QF-EHEA), on samuti kooskõlas Euroopa ühtse elukestva õppe kvalifikatsiooniraamistikuga (EQF).” Eestis toimus paralleelselt:

- (1) EKR-HE vastavushindamine QF-EHEA-ga;
- (2) EKR-HE sidumine EKR-ga ja sealtkaudu EQF-ga.

Arvestades kahe Euroopa tasandi raamistiku võrreldavust ning seda, et QF-EHEA on detailsem ning seega täpsem alus kõrgharidustaseme vastavushindamiseks, siis on sidumisel lähtutud sellest raamistikust.

Uurimaks EKR-HE vastavust QF-EHEA-le, viis enesertifitseerimise juhtrühm läbi mõlemas raamistikus kirjeldatud tasemete kontseptuaalse analüüsi ja võrdluse.

Esmalt võrreldi iga QF-EHEA deskriptorit EKR-HE deskriptoriga nii sisu kui taseme poolest. Analüüs ei tuvastanud EKR-HE ja QF-EHEA tasemete kirjelduses olulisi erinevusi, kuigi EKR-HE-s kirjeldatakse õpiväljundeid miinimumtasemel, QF-EHEA-s aga keskmisel tasemel. Juhtrühm leidis, et QF-EHEA kasutab enamasti üldisemat terminoloogiat kui EKR-HE. Lisaks sisaldab EKR-HE täiendavaid deskriptoreid, mis puuduvad QF-EHEA-s, mida tuleb lugeda pigem positiivseks EKR-HE aspektiks, sest see näitab, et EKR-HE arvestab ka riikliku konteksti ja ühiskonna vajadustega. EKR-HE ainulaadsed deskriptorid on meeskonnatöö võime, võõrkeelte oskus, interdistsiplinaarne lähenemiskiivi ja õpetamispädevus magistri ning doktori tasemel.

Üliõpilaste töömahtu mõõdeti Eesti kõrghariduses alates 1990ndate aastate algusest ainepunktides. Alates 2009/2010 õppeaastast võeti ametlikult

kasutusele Euroopa kõrghariduse arvestuspunktide ülekandesüsteem (edaspidi ECTS). Üks ECTS ainepunkt võrdub 26 töötunniga. Ühe õppeaasta täistöömaht võrdub 1560 tunniga või 60 ECTS ainepunktiga.

Kuni 2009/2010 õppeaastani kehtinud ainepunktisüsteemi järgi võrdus üks ainepunkt (edaspidi AP) ühe nädala või 40 tunni tööga. Ühe õppeaasta töömaht oli 40 AP-d, mis nüüd võrdub 60 ECTS ainepunktiga.

Bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppekava maht on 180 kuni 240 ECTS ainepunkti. Erandiks on siinkohal lisaspetsialiseerumisega ämmaemanda ja õenduse õppekavad, mille maht on 270 ECTS ainepunkti. Magistriõppekava õppemaht on 60 kuni 120 ECTS ainepunkti.

Bakalaureuse- ja magistriõppe õppemaht kokku, nii nagu ka rakenduskõrgharidus- ja magistriõppekava õppemaht kokku on vähemalt 300 ECTS ainepunkti.

Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppekavade õppemaht enamikes õppekavades on 300 ECTS ainepunkti või 360 ECTS ainepunkti meditsiini või veterinaaria õppekavades.

Doktoriõppe õppemaht on ametlikult 180 kuni 240 ECTS ainepunkti, kuid tegelikult on doktoriõppekavade maht 240 ECTS ainepunkti, millest 180 ECTS ainepunkti moodustab doktoritöö.

Analüüside ja üldiste võrdluste põhjal leidis juhtrühm, et EKR-HE ja QF-EHEA on selgelt ja tõendatavalt omavahel kooskõlas (**QF-EHEA 2. kriteerium**). Kõik EKR-HE-s toodud kvalifikatsioonid on lõppkvalifikatsioonid (vt lisa 2) ja kvalifikatsiooni omandamiseks vajalik töömaht on võrreldav QF-EHEA tsüklitega (vt tabelid 3.4-3.8). QF-EHEA-s ja EKR-HE-s kasutatavate deskriptorite vahel on tugev kooskõla ning erinevused ilmnevad ainult üksikasjade tasemel ja neil ei ole märkimisväärseid tagajärgi. Seega põhineb EKR-HE kui riiklik raamistik ja selle kvalifikatsioonid silmanähtavalt õpiväljunditel ning on kooskõlas ECTS-i või ECTS-ile vastavate ainepunktidega (**QF-EHEA 3. kriteerium**).

Tabel 3.4. QF-EHEA esimese tsükli õpiväljundite võrdlus EKR-HE bakalaureuse kraadiga

QF-EHEA I tsükli kvalifikatsioon	EKR-HE bakalaureuseõpe	Märkused
<p>I tsükli läbimist tõendava kvalifikatsioon saamiseks peab üliõpilane:</p>	<p>Bakalaureusekraadi saamiseks peab üliõpilane:</p>	
<p>toetudes oma keskaridusele, omama ülevaadet uurimisvaldkonnast ja teadmisi tasemel, mis tavaliselt eeldavad selle uurimisvaldkonna süvatundmist, kuid samas hõlmavad uurimisvaldkonna uusimate teadmiste aspekte;</p>	<p>omama süsteemset ülevaadet õppesuuna põhimõistetest, teoreetilistest printsiipidest ja uurimismeetoditest;</p> <p>tundma eriala teoreetilisi koolkondi, arengusuundi ja aktuaalseid probleeme;</p> <p>oskama ära tunda interdistsiplinaarseid seoseid;</p>	<p>Üldiselt vastab EKR-HE EHEA raamistikule. EKR-HE rõhutab eraldi interdistsiplinaarsete seoste ära tundmise oskust.</p>
<p>oskama professionaalselt rakendada oma teadmisi ja arusaamist oma töös või kutses ning omama pädevusi, mis tavaliselt väljenduvad argumenteerimise ja probleemide lahendamise kaudu selles uurimisvaldkonnas;</p>	<p>mõistma õppesuuna erinevate erialade rakendusalasid;</p> <p>oskama sõnastada erialaga seotud probleeme ning analüüsida ja hinnata erinevaid lahendusi;</p> <p>oskama eriala ülesannete lahendamisel valida ja kasutada sobivaid tehnoloogiaid ning meetodeid, muu hulgas olema valmis osalema meeskonnatöös ja seda juhtima;</p>	<p>Üldine valmisolek töötamiseks on EKR-HE eelviimases õpiväljundis "on võimeline rakendama omandatud teadmisi ja oskusi töös,...".</p> <p>EKR-HE ei ole selgesti esile toodud professionaalset lähenemist, kuid see-eest rõhutab NQF teadmiste rakendamise juures analüüsi- ja hindamisoskust ning toob eraldi välja valmisoleku meeskonnatöös.</p> <p>Lisaks valmisolekule teadmisi rakendada (QF-EHEA) on just laia orientatsiooniga bakalaureuseõpe (EKR-HE) see, millele üldjuhul peaks järgnema kitsam spetsialiseerumine magistriõppes. Väga oluline on kujundada arusaam oma eriala rakendusvõimalustest, kui see arusaam ei ole kujunenud juba varem.</p>
<p>oskama koguda ja tõlgendada asjakohaseid andmeid; tavaliselt oma uurimisvaldkonnas, oskama põhjendada hinnanguid, mis hõlmavad asjaomaseid ühiskondlikke, teaduslikke või eetilisi aspekte;</p>	<p>oskama kohaseid meetodeid ja vahendeid kasutades iseseisvalt infot koguda ning seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada;</p> <p>oskama teaduslikke, ühiskondlikke ja eetilisi aspekte arvesse võttes hinnata teadmiste rolli ning oma erialase tegevuse rolli ja tagajärgi ühiskonnas;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>

oskama esitada infot, ideid, probleeme ja lahendusi nii erialaspetsialistidele kui ka erialaväliste inimestele;	valdama tööks vajalikke suhtlusoskusi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid; oma õppekeeles ja vähemalt ühes võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme suuliselt ja kirjalikult selgitama ning erialastes aruteludes osalema;	QF-EHEA rõhutab mittespetsialistidest auditooriumit, EKR-HE seevastu IKT oskusi ja erialase võõrkeeles oskust.
omama õpingute iseseisvaks jätkamiseks vajalikke õppimisoskusi.	olema suuteline omandatud teadmisi ja oskusi töös rakendama, õpinguid jätkama ning ennast pidevalt iseseisvalt erialaselt ja tööalaselt täiendama; olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse.	See EKR-HE kokkuvõttev õpiväljund rõhutab nii valmisolekut tööleasumiseks kui ka edasiõppimiseks. Unikaalne EKR-HE-le

Tabel 3.5. QF-EHEA esimese tsükli õpiväljundite võrdlus EKR-HE rakenduskõrgharidusõppe diplomiga

QF-EHEA I tsükli kvalifikatsioon	EKR-HE rakenduskõrghariduse diplom	Märkused
I tsükli läbimist tõendava kvalifikatsioon saamiseks peab üliõpilane:	Rakenduskõrgharidusõppe diplomi saamiseks peab üliõpilane:	
toetudes oma keskharidusele, omama ülevaadet uurimisvaldkonnast ja teadmisi tasemel, mis tavaliselt eeldavad selle uurimisvaldkonna süvatundmist, kuid hõlmavad ka uurimisvaldkonna uusimate teadmiste aspekte;	omama süsteemset ülevaadet eriala põhimõistetest, teoreetilistest printsiipidest ja uurimismeetoditest; oskama ära tunda erinevate erialade rakendusala interdistsiplinaarseid seoseid; tundma eriala aktuaalseid probleeme ja rakendusvõimalusi;	Üldiselt vastab EKR-HE õpiväljund EHEA raamistikule. EKR-HE rõhutab eraldi interdistsiplinaarsete seoste tundmise oskust.
oskama professionaalselt rakendada oma teadmisi ja arusaamist oma töös või kutses ning omama pädevusi, mis tavaliselt väljenduvad argumenteerimise ja uurimisvaldkonna probleemide lahendamisenä;	olema suuteline rakendama omandatud teadmisi ja oskusi oma töös, olles valmis tegutsema kutseala spetsialisti ülesannetes või ettevõtjana; näitama omaalgatust projektide algatamisel ning vastutustunnet, juhtimis- ja meeskonnatööoskusi nende elluviimisel; oskama sõnastada erialaga seotud probleeme ning analüüsida ja hinnata erinevaid lahendusi; oskama eriala ülesannete lahendamisel etteantud raamides valida ja kasutada sobivaid meetodeid ja tehnoloogiaid ning etteantud info põhjal modelleerida ja/või hinnata võimalikke tagajärgi;	Kuna rakenduskõrgharidus on ennekõike suunatud tööturule, siis on EKR-HE teadmiste rakendamise oskusi detailsemalt esile toodud, rõhutades muuhulgas algatusvõimet, vastutustunnet, juhtimis- ja meeskonnatööoskusi, mis QF-EHEA-s on kokku võetud professionaalse lähenemise alla.

<p>oskama koguda ja tõlgendada kohaseid andmeid;</p> <p>tavaliselt oma uurimisvaldkonnas, oskama põhjendada hinnanguid, mis hõlmavad asjaomaseid ühiskondlikke, teaduslikke või eetilisi aspekte;</p>	<p>oskama kohaseid meetodeid ja vahendeid kasutades iseseisvalt infot koguda ning seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada;</p> <p>oskama teaduslikke, ühiskondlikke ja eetilisi aspekte arvesse võttes hinnata teadmiste rolli ning oma erialase tegevuse rolli ja tagajärgi ühiskonnas;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>
<p>oskama esitada infot, ideid, probleeme ja lahendusi nii erialaspetsialistidele kui ka erialaväliste inimestele;</p>	<p>valdama tööks vajalikke suhtlusoskusi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad;</p> <p>oma õppekeeles ja vähemalt ühes võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme suuliselt ja kirjalikult selgitama ning erialastes aruteludes osalema;</p>	<p>QF-EHEA rõhutab mittespetsialistidest auditooriumit, EKR-HE seevastu IKT oskusi ja erialase võõrkeele oskust.</p>
<p>omama õpingute iseseisvaks jätkamiseks vajalikke õppimisoskusi.</p>	<p>olema suuteline omandatud teadmisi ja oskusi töös rakendada, õpinguid jätkama ning ennast pidevalt iseseisvalt erialaselt ja tööalasel täiendama;</p>	<p>See EKR-HE kokkuvõttev õpiväljund rõhutab nii valmisolekut tööleasumiseks kui ka edasiõppimiseks.</p>
	<p>olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse.</p>	<p>Unikaalne EKR-HE-le</p>

Tablel 3.6. QF-EHEA teise tsükli õpiväljundite võrdlus EKR-HE magistrikraadiga

QF-EHEA II tsükli kvalifikatsioon	EKR-HE magistriõppe diplom	Märkused
<p>II tsükli läbimist tõendava kvalifikatsiooni saamiseks peab üliõpilane:</p> <p>omama teadmisi ja arusaamist sellest, mis üldjuhul toetub I astmele ja seda laiendab ja/või täiendab ning mis loob aluse või võimaluse algupäraste ideede väljatöötamiseks ja/või teostamiseks, sageli uurimistöö kontekstis;</p>	<p>Magistrikraadi saamiseks (k.a ühendatud bakalaureuse- ja magistriõppe läbimisel) peab üliõpilane:</p> <p>omama süsteemset ülevaadet ning laiapõhjalisi teadmisi õppesuuna mõistetest, teooriatest ja uurimismeetoditest;</p> <p>tundma eriala teoreetilisi arengusuundi, aktuaalseid probleeme ja rakendusvõimalusi;</p> <p>omama süvendatud teadmisi eriala mõnes kitsamas uurimisvaldkonnas;</p> <p>oskama erialaga seotud probleeme ja/või uurimisküsimusi iseseisvalt ning loovalt ära tunda ja sõnastada;}</p> <p>olema võimeline jätkama õpinguid või osalema uurimistegevuses, tegutsema oma ala spetsialisti ja arendajana, sealhulgas rahvusvaheliselt;</p>	<p>EKR-HE toob siin uuesti esile mõningaid I tsükli õpiväljundeid, kuna Bakalaureuse – Magistri integreeritud õppekavadele on need ainsad standardid. Originaalsus, mida rõhutab QF-EHEA, on EKR-HE-s esile toodud loovusena.</p>

<p>oskama kasutada oma teadmisi ja arusaamist ning probleemide lahendamise oskusi uutes ja tundmatutes olukordades oma uurimisvaldkonnaga seotud laiemas (või multidistsiplinaarses) tähenduses;</p>	<p>oskama ära tunda ja luua interdistsiplinaarseid seoseid;</p> <p>oskama eriala ülesannete lahendamisel valida ja kasutada sobivaid meetodeid ja tehnoloogiad ning modelleerida ja/või hinnata võimalikke tagajärg;</p> <p>suutma erialaga seotud probleeme etteantud aja raamides ja piiratud info tingimustes kohaste meetoditega lahendada, kasutades selleks vajadusel teiste valdkondade teadmisi;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>
<p>oskama integreerida teadmisi keeruliste ülesannetega ja sõnastada hinnanguid ka olukordades, kus teave on puudulik või piiratud, kuid mis hõlmavad oma teadmiste ja hinnangute kohaldamisega seotud ühiskondlikku ja eetilist vastutust;</p>	<p>oskama erialaga seotud probleeme ja/või uurimisküsimusi iseseisvalt ja loovalt ära tunda ja sõnastada ning suutma neid etteantud ajaraamides ja piiratud info tingimustes kohaste meetoditega lahendada, kasutades vajadusel teiste valdkondade teadmisi;</p> <p>oskama oma tegevust eriala probleemide ja/või uurimisküsimuste lahendamisel kriitiliselt hinnata;}</p> <p>suutma tegutseda eetiliselt keerulistes olukordades, olema teadlik oma tegevuse eetilistest aspektidest, võimalustest, piirangutest ja ühiskondlikust rollist ning oskama anda põhjendatud hinnanguid oma eriala puudutavates küsimustes;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid, EKR-HE lisab enesekriitika</p>
<p>oskama esitada oma järeldusi, teadmisi ning nende taga olevat loogikat selgelt ja konkreetselt nii erialaspetsialistidele kui ka erialaväliste inimestele;</p>	<p>olema oma õppekeeles ja oma erialal olulises võõrkeeles võimeline suuliselt ja kirjalikult esitama ja argumenteerima erialaga seonduvaid probleeme ja järeldusi ning nende aluseks olevaid teooriaid; osalema nii erialaspetsialistide kui ka erialaväliste inimeste sellekohastes aruteludes;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>
<p>oskama jätkata oma õpinguid osaliselt või täiesti iseseisvalt.</p>	<p>oskama hinnata enda ja teiste vajadust jätkuõppeks, erialaseks ja tööalaseks arenguks ning valdama iseseisvaks õppimiseks vajalikke efektiivseid meetodeid;</p> <p>olema võimeline jätkama õpinguid või osalema uurimistegevuses;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>
	<p>olema pädevalt võimeline edasi andma oma teadmisi õpetamise, juhendamise või muul viisil;</p>	<p>Unikaalne EKR-HE-ile</p>
	<p>olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse.</p>	<p>Unikaalne EKR-HE-ile</p>

Tabel 3.7. QF-EHEA kolmanda tsükli õpiväljundite võrdlus EKR-HE doktorikraadiga

QF-EHEA III tsükli kvalifikatsioon	EKR-HE doktoriõppe diplom	Märkused
<p>III tsükli läbimist tõendava kvalifikatsiooni saamiseks peab üliõpilane:</p> <p>omama süsteemset ülevaadet uurimisvaldkonnast ning valdama suurepäraselt selle valdkonnaga seotud uurimisoskuseid ja –meetodeid;</p>	<p>Doktorikraadi saamiseks peab üliõpilane:</p> <p>omama laiapõhjalisi teadmisi ja süsteemset ülevaadet uurimisvaldkonnas ning sügavaid ja ajakohaseid teadmisi uurimisvaldkonna kitsamas osas; valdama oma uurimisvaldkonna uurimismetoodikaid;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>
<p>oskama tõsiteadusliku lähenemisega algatada, kavandada, rakendada ja kohandada märkimisväärseid uurimistöid;</p>	<p>mõistma uurimisvaldkonna siseste ning valdkondadevaheliste teadmiste ja uurimismeetodite tähendust ja ulatust, et neid vajadusel laiendada, ümber hinnata ja sõnastada;</p> <p>oskama iseseisvalt tegutseda keerulises, ka rahvusvahelises töö- ja õpikeskkonnas, sealhulgas uurimistöös, mis nõuab juhtimis- ja meeskonnatöökusti, uuendusmeelset mõtlemist ning strateegiliste otsuste tegemise võimet;</p>	<p>EKR-HE on spetsiifilsem, rõhutades interdistsiplinaarsust ning juhtimis- ja meeskonnatöökust</p>
<p>olema andnud oma panuse algupärases, teadmiste piire laiendava uurimistöös, luues märkimisväärse teadustöövaramu, mis osaliselt väärib avaldamist refereeritud rahvuslikes või rahvusvahelistes teadusväljaannetes;</p>	<p>oskama algatada, kavandada, rakendada ja kriitiliselt hinnata uurimis- ja arendustöid, mis viivad uute teadmiste ning protseduuriliste lahendusteni;</p> <p>avaldama originaalseid teadustulemusi rahvusvaheliselt eelretsenseeritavates teadusväljaannetes või kunstide erialadel loometöid rahvusvahelisele auditooriumile;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>
<p>oskama kriitiliselt analüüsida, hinnata ja sünteesida uusi ja keerulisi ideid;</p>	<p>oskama iseseisvalt ja kriitiliselt analüüsida, sünteesida ja hinnata uusi ja keerulisi erialaspetsiifilisi ideid ning loovalt ja teadusliku täpsusega identifitseerida ja formuleerida uurimisküsimusi;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid</p>
<p>oskama vestelda oma erialateadmiste piires juhendajate, laiema teaduskogukonna ja üldise kogukonnaga;</p>	<p>olema võimeline suuliselt ja kirjalikult esitada teadussuuna ja oma uurimistööga seonduvaid probleeme, järeldusi ja nende aluseks olevaid teooriaid nii erialaspetsialistidest auditooriumile kui ka erialaväliste inimestega suhtlemisel, argumenteerima ning osalema sellekohastes aruteludes oma õppekeeles ja oma erialal olulises võõrkeeles;</p>	<p>Sarnased õpiväljundid, EKR-HE rõhutab võõrkeele valdamist</p>

suutma edendada õppe või kutsega seoses tehnoloogilist, ühiskondlikku või kultuurilist arengut teadmispõhises ühiskonnas.	oskama anda teaduseetilisi hinnanguid, mõistma teaduse võimalusi ja piiranguid, teaduse ühiskondlikku rolli ning inimeste vastutust teadussaavutuste kasutamisel; suutma analüüsida sotsiaalseid norme ja suhteid, neile vastata ning tegutseda vajadusel nende muutmiseks; olema pädevalt võimeline edasi andma oma teadmisi õpetamise, juhendamise või muul teel	Sarnased õpiväljundid. EKR-HE rõhutab teaduse rakendamist ühiskonnas ja õpetamisoskusi; QF-EHEA on mitmekülgsem, rõhutades ka valmisolekut osaleda ühiskonna tehnoloogilises ja kultuurilises arengus.
	oskama identifitseerida oma vajadusi uute teadmiste või oskuste järele ning toetama teiste õppimist nii hariduse ja teaduse kontekstis kui ka laiemal ühiskondlikul tasandil.;	Unikaalne EKR-HE-le

Tabel 3.8. Töömaht ainepunktides QF-EHEA ja Eesti kvalifikatsiooniraamistik

QF-EHEA		EKR	
Kvalifikatsioon	Töömaht	Kvalifikatsioon	Töömaht
Lühikese tsükli kvalifikatsioon – kas I tsükli sees või seotud	Umbes 120 ECTS	Puudub	Puudub
I tsükkel	Tavaliselt 180–240 ECTS	Bakalaureuse kraad Diplomiõpe rakendus- kõrghariduses	180–240 ECTS* 180–270 ECTS*
II tsükkel	Tavaliselt 180–240 ECTS, miinimumiga 60 ECTS II astme tasemel.	Magistrikraad Integreeritud bakalaureuse- ning magistrikraad	60–120 ECTS* 300–360 ECTS
III tsükkel	Pole täpsustatud.	Doktorikraad	180–240 ECTS

*Bakalaureuse ja magistriõpe peavad kokku andma vähemalt 300 ECTS ainepunkti

Kokkuvõtvalt võib öelda, et:

- Bakalaureusekraad ja rakenduskõrgharidusõppe diplom on EKR-i 6. taseme kvalifikatsioonid;
- Magistrikraad ja integreeritud kõrgharidusõppe diplomid on EKR-i 7. taseme kvalifikatsioonid;
- Doktorikraad on EKR-i 8. taseme kvalifikatsioon.

Enesesertifitseerimise juhtrühm teavitab Eesti ENIC/NARIC Keskust, kui enesesertifitseerimise protsess on läbiviidud, et Eesti lisataks riikide nimekirja, kes on enesesertifitseerimise protsessi läbiviinud (**QF-EHEA 5. menetlus**). Aruande lõplik versioon avaldatakse HTM-i (www.hm.ee), Kutsekoja veebileheküljel (www.kutsekoda.ee) ja ENIC/NARIC Keskuse veebileheküljel (www.archimedes.ee/enic) (**QF-EHEA 4. menetlus**).

3.3.5. Kõrghariduse kvalifikatsioone andvad asutused ja kvalifikatsiooni andmine

Kõrghariduse kvalifikatsioone annavad ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid ning üksikud kutseõppeasutused, kus toimub õpe kõrgharidusõppekavadel. Koolidel on õigus väljastada ainult riiklikke lõpudokumente. Riiklike dokumentide väljastamise õiguse andmise aluseks on kvaliteedihindamine. Vt täpsemalt Eesti kõrghariduse kvaliteedihindamise süsteemi ja selles toimunud muutusi p. 3.3.8.

Kõrghariduse õppekavad (ja neile vastavad kvalifikatsioonid) kantakse EHIS-sse kvalifikatsiooni EKR taseme ning õppevaldkonna ja -suuna alusel. Olemasolevate kvalifikatsioonide nimekiri, milles on määratletud EKR-i tase ja valdkond (nt sotsiaalteaduste bakalaureus), on toodud KHS-s.

Uute kvalifikatsioonide (kraadide) loomine toimub seadusandlikul tasandil, pärast mida lisatakse need KHS-i vastavasse lisasse. Uute õppekavade arendamisel tõendatakse õpiväljundite vastavust EKR-HE-le. Vastavust hinnatakse kahel tasandil:

Uute kvalifikatsioonide (kraadide) loomine toimub seadusandlikul tasandil, pärast mida lisatakse need KHS-i vastavasse lisasse. Uute õppekavade arendamisel tõendatakse õpiväljundite vastavust EKR-HE-le. Vastavust hinnatakse kahel tasandil:

- (1) Kõrgkoolil on õppekava väljatöötamise ja kinnitamise jaoks sisekord. KHS-i kohaselt peab õppekava „vastama haridusasutuse tegevuskavadele, mis põhinevad haridusasutuse arenguplaanidel, põhikirjal või statuutidel” ja aitama kaasa „haridusasutuse missiooni ja eesmärkide täitmisele ning arvestama tööturu ning sihtgrupi vajadustega.” Samas peab õppekava rakendamise ja õpe vastama kõrgkooli sise-eeskirjadele ja riiklikele ning rahvusvahelistele kvaliteedinõuetele ning kokkuleppele. Õppekava kinnitab kõrgkooli nõukogu.
- (2) Haridus- ja teadusministri käskkirja alusel loodud komisjon hindab õppekava vastavust KHS-i nõuetele. Komisjon otsustab ka, millisesse õppekavagruppi õppekava kuulub. Selle aluseks on EHIS-e põhimäärus. Kui kõrgkoolil pole õigust

vastavas õppekavagrupis õpet läbi viia, on menetlus rangem ja määratletud Ülikooliseaduses.

Kui tingimused on täidetud, lisatakse õppekava EHIS-sse. Selle eest vastutab HTM.

Õppekavade õpiväljundite vastavust EKR-HE-le on kehtivate õppekavade jaoks hinnati õppekavagrupide üleminekuhindamise käigus. Sellekohaseid menetlusi on kirjeldatud EKKA veebileheküljel (<http://ekka.archimedes.ee/universities/transitional-evaluation>).

Enesesertifitseerimise juhtrühm on analüüsis kvalifikatsioonide EKR-HE-sse lülitamise menetlusi, nii uute kvalifikatsioonide kui ka uute õppekavade loomist, ja kinnitab nende menetluste läbipaistvust (**EQ-EHEA 4. kriteerium**).

3.3.6. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine kõrghariduses

KHS sätestab väga üldiselt VÕTA eesmärgid ja üldpõhimõtted. Kõrgkoolid koostavad oma täpsemad siseregulatsioonid. VÕTA-t rakendatakse:

- 1) kõrgkooli sätestatud vastuvõtutingimuste täitmiseks;
- 2) ainepunktide ülekandmiseks;
- 3) varasemate õpiväljundite ja töökogemuse ümberarvutamiseks ainepunktideks.

Vabariigi Valitsuse määrus „Diplomi ja akadeemilise õiendi statuut ja vormid” (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13169943?leiaKehtiv>) sätestab, kuidas kajastada VÕTA-t akadeemilisel õiendil. Aine või mooduli puhul, kus rakendati VÕTA-d, tehakse akadeemilisel õiendil vastav märged ja näidatakse, kuidas seda tehti (arvestades mitteformaalset õpet, informaalset õpet või muud). Akadeemilisele õiendile lisatakse aine/mooduli juurde märged „arvestatud varasemate õpingute alusel”.

VÕTA-t on arendatud alates aastast 2003 LÜKKA projekti (http://www.ut.ee/lykka/set_lang_id=2) raames ja alates 2008. aastast programmi Primus (<http://primus.archimedes.ee/>) raames, mida mõlemat toetab Euroopa Sotsiaalfond. VÕTA arendamine

hõlmab VÕTA spetsialistide võrgustiku loomist, statistika kogumist, taotlejatele, hindajatele ja konsultantidele juhendite väljatöötamist. Üliõpilastele ja teistele huvilistele on kättesaadav veebiportaal <http://vota.archimedes.ee/> ja e-kursus „Sissejuhatus VÕTA-sse“.

3.3.7. Kõrghariduse kvalifikatsioonitunnistused

Kõrgkooli lõpetamist tõendava tunnistuse ja hinnete lehe vormid, statuut ning nende väljaandmise kord on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega „Diplomi ja akadeemilise õiendi statuut ja vormid“ (2009) (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13169943>). Diplom antakse isikule, kes on täitnud riiklikult tunnustatud bakalaureuseõppe, magistriõppe, doktoriõppe ning bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhineva õppe või rakenduskõrgharidusõppe õppekava täies mahus. Vastava diplomi väljaandmise õigus ja kohustus on kõrghariduse õppekavade alusel õppetööd tegevatel õppeasutustel.

Eespool nimetatud regulatsiooni kohaselt peab kõrgkool eestikeelsel või ingliskeelsel akadeemilisel õiendil esitama järgmise informatsiooni: „kvalifikatsiooni tase (vastavalt EKR-le ja EQF-le)“ ja „õppekava sisu ning selle täitmise tulemused (üliõpilase töömaht, õppekava täitmise tingimused (sh õppekava õpiväljundid))“ ja „Eesti kõrgharidussüsteemi kirjelduse“. Vastavalt samale regulatsioonile lisatakse see informatsioon akadeemilisele õiendile alates 1. jaanuarist 2012.

Akadeemiline õiend seob seega teatud kvalifikatsiooni nii EKR-i kui ka EQF-iga. Lisaks viitab akadeemilisel õiendil esitatud Eesti kõrgharidussüsteemi kirjeldus Euroopa ja Eesti kvalifikatsiooni raamistike omavahelisele vastavusele (**QF-EHEA 6. kriteerium, 6. menetlus**).

3.3.8. Kõrghariduse kvaliteedisüsteem

Alates 2009. a viib kõrgharidustasemel kvaliteedi hindamist läbi sõltumatu Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur (edaspidi EKKA). EKKA ülesandeks on korraldada kõrgkoolide akrediteerimist ja õppekavagrupide kvaliteedi hindamist.

EKKA kohustused ja välise kvaliteeditagamise peamised printsiibid vastavad täielikult Euroopa standarditele ja juhiste kvaliteedi tagamiseks Euroopa kõrgharidusruumis (edaspidi ESG). ESG on olnud nurgakiviks EKKA kohustuste, sh institutsionaalse akrediteerimise ja õppekavagrupide kvaliteedihindamise menetluste väljatöötamisel. EKKA plaanib Kvaliteeditagamise Euroopa Võrgustiku välishindamist aastal 2013, pärast uue kõrghariduse kvaliteeditagamise süsteemi täielikku rakendamist.

Kuni 01.01.2010 toimus välishindamise käigus õppekavade akrediteerimine. Positiivsed akrediteerimise otsused kehtivad kas seitse või tingimisi akrediteerimise otsuse korral kolm aastat.

Aastatel 2009 kuni 2012 toimus HTM-i eestvedamisel üleminek süsteemilt, kus akrediteeriti üksikuid õppekavasid, laiemate õppekavagrupide kvaliteedi hindamisele. Kokku on olemas 28 õppekavagruppi, mis on jagatud 8 laiemasse õppevaldkonda. Õppekavagrupid koos vastavate akadeemiliste kraadide ja muude kvalifikatsioonidega on määratletud KHS-i lisa 3. Seda perioodi nimetatakse üleminekuhindamiseks. Üleminekuhindamise nõuded ja menetlused koostas EKKA Kvaliteedi Hindamise Nõukogu, lähtudes haridus- ja teadusministri 6. mai 2009. a määrusest.

Õppekavagruppe hinnati kolmest aspektist: õppe kvaliteet, ressursid ja jätkusuutlikkus. Üks peamisi eeldusi institutsiooni üleminekuhindamise ja tulevikus teostatavate õppekavagrupide kvaliteedihindamiste edukaks läbimiseks on õppekavade õpiväljundite vastavus EKR-HE-le (**QF-EHEA 5. kriteerium**).

Välishindamise tulemuste põhjal annab Vabariigi Valitsus kõrgkoolile kas määramata ajaks või 1-3 aastaks õiguse õppekavagrupis läbi viia vastava taseme õpet. Üks võimalus on ka sellise õiguse andmisest keelduda.

3.3.9. Riiklike asutuste ülesanded

EKR-HE rakendamise eest vastutab peamiselt HTM. Teised pädevad asutused on:

- EKKA, mis tagab õppekavagrupide kvaliteedi hindamise kaudu õppekavade vastavuse õpiväljundite kirjeldustega EKR-HE-s;

- Eesti ENIC/NARIC Keskus, mis tegutseb EKR-HE riikliku infopunktina.

EKR-HE rakendamise eest õppekava tasemel vastutab kõrgkool. Kõrgkool vastutab õpiväljundite kasutamise eest oma õppekavas vastavalt EKR-HE-s sätestatule ja õppekvaliteedi tagamise eest.

Pädevusalade jaotus on määratletud Eesti seadustes (**QF-EHEA 7. kriteerium**).

3.4. Kutsekvalifikatsioonid

Kutsekvalifikatsioonid ehk kutsed moodustavad formaalhariduslikest kvalifikatsioonidest eristuva maailma. Selle valdkonna kvalifikatsioonide arendamise ja haldamise eest vastutab Kutsekoda.

3.4.1. Kutsesüsteemi õiguslik raamistik

Kutsesüsteemi toimimise õiguslikud alused sätestab 01.09.2008 jõustunud kutseseadus (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13147615>).

Seaduses sätestatakse kutsesüsteemi loomise ja toimimise ning järelevalve alused. Seaduse alusel on välja antud järgmised õigusaktid:

- Kutsetegevuse valdkondade loetelu, kutsenõukogude nimetused, moodustamise ja lõpetamise kord, töökorralduse ja institutsioonide esindajate nimetamise kord (Vabariigi Valitsuse määrus <https://www.riigiteataja.ee/akt/13091006>);
- Kutset andva organi valimiseks avaliku konkursi korraldamise kord ning konkursil osalemise

tingimustele vastavust tõendavate dokumentide loetelu (Vabariigi Valitsuse määrus <https://www.riigiteataja.ee/akt/13214816>);

- Kutseregistri põhimäärus (Vabariigi Valitsuse määrus <https://www.riigiteataja.ee/akt/13185447>);
- Kutsestandardite koostamise, muutmise ja vormistamise kord (haridus- ja teadusministri määrus <https://www.riigiteataja.ee/akt/13080263>);
- Kutsetunnistuse statuut ja vorm (haridus- ja teadusministri määrus <https://www.riigiteataja.ee/akt/13097607>).

3.4.2. Kutsete raamistik

Aastatel 2002-2009 loodud kutsed olid seotud 2001. aastal vastu võetud kutseseaduses sätestatud 5-tasemelise kutseraamistikuga. Aastal 2008 vastuvõetud kutseseadus sätestab 8-tasemelise EKR-i. 8-tasemelise kutsete raamistiku koostas Kutsekoja juhatuse nimetatud töörühm (vt tabel 3.6) ja selle kinnitas kutsenõukogude esimeeste kogu (edaspidi KEK) (vt lisa 3). Kutsete raamistiku tasemete deskriptorid vastavad EKR-i tasemete deskriptoritele.

Tabel 3.9. Kutsete üldised kirjeldused

EKR tase	Teadmised ja arusaamine	Oskused	Iseseisvuse ja vastutuse ulatus
Tase 1	Omab tööalaseid algteadmisi.	Täidab <u>lihtsaid rutiinseid</u> tööülesandeid etteantud protseduuride ja detailsete juhendite järgi. Kasutab asjakohaseid töövahendeid.	Töötab <u>piiritletud</u> olukorras otsesel juhendamisel. Vastutab oma tööülesannete täitmise eest.
Tase 2	Omab põhilisi tööalaseid teadmisi.	Täidab <u>lihtsaid</u> tööülesandeid etteantud protseduuride ja juhendite järgi. Valib ja kasutab asjakohaseid töövahendeid ja seadmeid.	Töötab <u>muutumatus</u> olukorras mõningase iseseisvusega. Vastutab oma tööülesannete täitmise eest.
Tase 3	Mõistab põhilisi tööalaseid fakte ja põhimõtteid. Teab põhilisi töövõtteid.	Täidab <u>põhilisi</u> tööülesandeid. Valib ja kasutab töövahendeid ja meetodeid. Tegutseb plaanipäraselt, säästlikult ja tulemuslikult.	Töötab <u>üldjuhul muutumatus</u> olukorras iseseisvalt. Korraldab oma tegevust ja kohandab enda käitumist vastavalt olukorrale. Osaleb tulemuslikult meeskonnatöös. Vastutab oma tööülesannete täitmise eest.
Tase 4	Tõlgendab ja seostab tööalaseid laiaulatuslikke teadmisi ja kasutab neid uues olukorras.	Täidab põhilisi tööülesandeid. Vajadusel algatab, valmistab ette ja kohaldab asjakohaseid muudatusi. Tegutseb ja korraldab töid plaanipäraselt, säästlikult ja tulemuslikult. Valib ja kasutab töövahendeid ja meetodeid tava- ja uudsete tööülesannete täitmisel.	Töötab iseseisvalt <u>olukordades, mida saab tavaliselt ette näha, aga mis võivad ka muutuda.</u> Juhendab teiste tavatööd ja võtab mõningase vastutuse teiste arendamise eest.
Tase 5	Analüüsib teavet ja käsitlusi. Kasutab teadmisi abstraktsete ülesannete loovaks lahendamiseks omavahel seotud valdkondade piires.	Täidab <u>mitmekülgseid</u> tööülesandeid, kavandab asjakohaseid muudatusi ja korraldab nende rakendamist. Valib ja rakendab tehnoloogiaid, meetodeid ja töövahendeid uute lahenduste leidmiseks ja kohandab oma käitumist vastavalt olukorrale.	Töötab iseseisvalt <u>ettearvamatutes</u> olukordades. Vastutab väikese tööühma töö eest.
Tase 6	Analüüsib ja hindab fakte, teooriaid, põhimõtteid ja meetodeid. Kasutab teadmisi valdkondade vaheliste abstraktsete ülesannete loovaks lahendamiseks.	Täidab <u>keerulisi</u> tööülesandeid, mis eeldavad uuenduslikku lähenemist ja meisterlikkust. Seostab tegevusi ja meetodeid ning hindab nende võimalikke tagajärgi. Langetab otsuseid osalise teabe alusel.	Töötab iseseisvalt <u>keerulistes ja ettearvamatutes</u> olukordades. Vastutab tööühmade töö eest.
Tase 7	Lõimib originaalsel mõtlemisel rajanevaid uuenduslikke tööalaseid teadmisi. Loob uusi teadmisi etteantud aja raamides ja piiratud teabe tingimustes. Loob uusi meetodikaid, meetodeid ja tehnoloogiaid.	Lahendab <u>ettearvamatuid ja keerulisi</u> ülesandeid teadus-, innovatsiooni- ja muudes uut teadmist loovates tegevustes. Algatab ja kavandab tegevusi ja meetodeid ning analüüsib ja hindab nende lühi- ja pikemaajalisi tagajärgi.	Töötab iseseisvalt keerulistes, ettearvamatutes ja <u>uudenduslikku käsitlust nõudvates</u> olukordades. Vastutab kutseteadmistesse ja/või kutsetegevusse panuse andmise eest. Vastutab meeskondade strateegilise tegutsemise eest.

Tase 8	<p>Töötab iseseisvalt keerulistes, ettearvamatutes ja <u>uuenduslikku käsitlust nõudvates</u> olukordades.</p> <p>Vastutab kutseteadmistesse ja/või kutsetegevusse panuse andmise eest.</p> <p>Vastutab meeskondade strateegilise tegutsemise eest.</p>	<p>Lahendab <u>unikaalseid</u> ülesandeid teadus-, innovatsiooni- ja muudes uut teadmist loovates tegevustes.</p> <p>Algatab, kavandab ja teostab strateegilisi uurimis- ja arendustegevusi, mis laiendavad töö- või teadmiste valdkonda või mille tulemuseks on ulatuslikud muutused.</p>	<p>Töötab iseseisvalt meisterlikkust nõudvates keerulistes, <u>piiritlemata ja uut strateegilist käsitlust</u> vajavates olukordades.</p> <p>Vastutab töö- või teadmiste valdkonna kavandamise ja arendamise eest.</p> <p>Analüüsib ja sünteesib iseseisvalt uusi ja keerulisi kutsealaseid ideid.</p> <p>Vastutab organisatsiooni strateegilise tegevuse eest.</p>
--------	---	--	---

3.4.3. Kutsestandardid

Kutsestandard (edaspidi KS) on kutsesüsteemi keskne element, milles kirjeldatakse kutsetegevust ning esitatakse tööturul oodatava kompetentsuse nõuded töötamiseks teatava kutseala mingil kutsetasemel. KS koosneb kolmest osast (A-, B- ja C-osa). Osas A on toodud kutse üldine kirjeldus, sh viide EKR-i tasemele. Osa B on KS-i peamine osa, kus on kirjeldatud oodatud kompetentsuse profiilile vastavaid õpiväljundeid (tegevusnäitajad ja teadmised). Osast C võib leida teavet KS-i kehtivuse, kutset andvate organite jne kohta (vt Lisa 4).

KS on aluseks kutsehariduse riiklike õppekavade (RÕK), kõrghariduse õppekavade ja teiste koolituskavade koostamisele ning inimeste kompetentsuse hindamisele, sh enesehindamisele ja vastavushindamisele kutse andmisel. KS-ga saab tutvuda kutseregistris (<http://kutsekoda.ee/et/kutseregister>).

3.4.4. Kutsete sidumine EKR-ga

Kutsete sidumine EKR-ga toimub KS-i loomise protsessis. See sisaldab järgmisi samme:

EKR-i taseme määramine kompetentsidele

KS-i osas B on kirjeldatud vastava kvalifikatsiooni oodatud kompetentse. Võrreldes kompetentsi kirjeldavaid tegevusnäitajaid ja teadmisi kutsete raamistiku taseme deskriptoriga (vt tabel 3.6), määratakse kompetentsidele kõige sobivamad EKR-i tasemed. Kutse erinevatele kompetentsidele võib olla määratud erinev EKR-i tase.

Kutse sidumine EKR-i tasemega

- 1) Kui kutse kõigil kompetentsidel on sama EKR-i tase, määratakse kutsele see EKR-i tase.
- 2) Kui kutses esineb erineva EKR-i tasemega kompetentse, analüüsitakse kompetentside olulisust ja igale kompetentsile määratakse kolmepunktilise skaala järgi (vähetähtis-tähtis-väga tähtis) olulisuse tase.

- 3) Arvutatakse kutse EKR-i tase vastavalt kompetentside EKR-i tasemetega kaalutud keskmisele, kasutades kaaludena olulisuse taset ja ümardatakse lähima täisarvuni.

Kutse EKR-i taseme kinnitamine

- 1) KS-i väljatöötav tööühm teeb ettepaneku vastava kutse EKR-i taseme kohta, kasutades ülaltoodud menetlust.
- 2) Tööühma ettepaneku vaatab üle Kutsekoja ekspertrühm.
- 3) Kutsekoja ekspertrühma poolt kinnitatud ettepanek saadetakse ülevaatamiseks HTM-le.
- 4) KEK kooskõlastab kutse EKR-i taseme.
- 5) Kutseandjate nõukogu kinnitab KS-i koos määratud EKR-i tasemega.

Kõikidel alates 2009. aastast väljatöötatud KS-del on viide EKR-i tasemele. Aastatel 2002-2009 väljatöötatud KS-del, millel oli viide 5-tasemelisele kutse kvalifikatsiooni raamistikule, on määratud EKR-i tase, kui:

- KS alusel on välja antud määramata tähtajaga kutsetunnistus;
- KS on aluseks õppekavade väljatöötamisel.

Endiste kutsenimetuste ja registritähistega kutsetunnistused kehtivad ka edaspidi. Nende kutsete EKR-i tase on nähtav kutseregistris (<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister>).

Endiste kutsetasemetega suhestamiseks EKR-i tasemetega moodustati vastava valdkonna spetsialistidest koosnev tööühm, mis rakendas KEK-i poolt kinnitatud menetlust.

3.4.5. Kutset andvad organid ja kutse andmine

Kutseandjate kohaselt on KAO-d (kutseandjad) juriidilised isikud või asutused, mis on saanud õiguse anda kutseid vastavalt ühele või mitmele KS-le

(vt Lisa 3). Kutseandja õiguste andmise otsustab vastava valdkonna kutseandjate nõukogu (edaspidi KN).

KAO moodustab kutse andmise erapooletuse tagamiseks kutsekomisjoni, kuhu kuuluvad selle valdkonna kutse andmisest huvitatud osapoolte esindajad: spetsialistid, tööandjad, töötajad, koolitajad, erialaliitude esindajad, vajaduse korral klientide esindajad, samuti teised huvitatud osapooled.

Kutse andmise korras kirjeldatakse üldisi nõudeid kutse andmisel ja kutsetunnistuse taotlemise menetlust ning määratakse taotleja kompetentsuse hindamise meetodid.

3.4.6. Kutsetunnistused

Kutsele riikliku tunnustuse saamiseks (kutseandjate kandmiseks) peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- koostatud on kompetentsuspõhine kutsestandard;
- kirjeldatud on kompetentsuse hindamise alused;
- on olemas riiklikult tunnustatud kutse andja.

Kutsetunnistuste register on kutseregistri alamregister. Registris sisalduvad kutsetunnistuse kohta järgmised andmed:

- 1) kutse andja ja Kutsekoja sümbolika;
- 2) kutsenimetuse ja -tase;
- 3) kutsetunnistuse registreerimisnumber;
- 4) spetsialiseerumised;
- 5) kutse andmise otsuse tegemise kuupäev;
- 6) kutsetunnistuse saaja ees- ja perekonnanimi ning isikukood, selle puudumisel sünniaeg;
- 7) kutsetunnistuse väljaandmise kuupäev;
- 8) kutsetunnistuse kehtivuse lõpukuupäev.

3.4.7. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine kutse andmisel

Kutse andmise käigus hindab hindamiskomisjon kindlaksmääratud kriteeriumidest lähtuvalt taotleja kompetentsuse vastavust KS nõuetele. Kutse andmisel hinnatakse ja tunnustatakse inimese tegelikku kutsekompetentsust, sõltumata sellest, kas see on saadud formaalse, mitteformaalse või informaalise õppimise tulemusena. VÕTA annab kutse taotlejale võimaluse kutset taotleda sobivate meetoditega, vältides juba hinnatud kompetentside üle hindamist.

3.4.8. Kutsete kvaliteedisüsteem

Kvaliteedi tagamine kutsesüsteemis hõlmab:

1. Kutseandja õiguste andmise kvaliteedi tagamist,
2. Kutsestandardite kvaliteedi tagamist,
3. Kompetentsuse hindamise kvaliteedi sisehindamist kutse andja poolt,
4. Kutse andja perioodilist välishindamist.

Vastavad põhimõtted ja menetlused on sätestatud Kutseseaduses, mis omakorda lähtub ISO 17024 (Üldnõuded personali sertifitseerimisasutustele) nõuetest.

Kokkuvõte

EKR-i loomise ja EQF-ga sidumise protsess on andnud olulise tõuke Eesti elukestva õppe süsteemi arengule, tervikliku kvalifikatsioonisüsteemi ja elukestva õppe kvaliteedi tagamise süsteemi loomisele. Selle protsessi käigus on toimunud formaalharidussüsteemi ja kutsesüsteemi oluline lähenemine.

Erinevalt paljudest teistest Euroopa Liidu riikidest on EKR-ga ja sealtkaudu EQF-ga seotud ka kutsekvalifikatsioonid. Seda on võimaldanud kompetentsuspõhise lähenemise järjekindel rakendamine kutsesüsteemis ja selle süsteemi riiklik regulatsioon, mis tagab kutse andmise kvaliteedi ja muudab need ka rahvusvaheliselt võrreldavaks.

Kavandatud uuendused

1) Kutseseaduses on sätestatud õppeasutuse lõpetamise ja esmase kutse andmise ühitamise võimalus alates 01.01.11. See tähendab õppeasutusele kutseandja õiguste andmist, kui:

- Kõnealune õppekava on koostatud kehtiva KS-i alusel;
- Kutsenõukogude esimeeste kogu (edaspidi KEK) on otsustanud, et tegemist on esmase kutsega;
- Vastava tegevusvaldkonna KN on õppeasutusele andnud esmase kutse andja õigused.

2) Koostatud on uue kutseõppeasutuse seaduse eelnõu, milles on ette nähtud üleminek praegustelt kutsehariduse õppekavadelt ja kvalifikatsioonidelt täielikult õpiväljunditel põhinevale süsteemile. Kutseõpe jagatakse esmaseks ja jätkuõppeks. Õppekavad koostatakse oodatavate õpiväljundite põhjal, mis on määratletud EKR-i tasemetes (teise, kolmanda, neljanda ja viienda taseme õppekavad).

3) Uues kutseõppeasutuse seaduses viiakse sisse uus õppemahu arvestamise ühik – Eesti kutsehariduse ainepunkt (edaspidi EKAP). EKAP näitab õpilase eeldatavat töömahtu õpiväljundite saavutamiseks, mida on kirjeldatud õppekavas või moodulis. Üks ainepunkt võrdub 26 tunni õppetööga õpiväljundite saavutamisel. EKAP-i rakendamisel võetakse aluseks ECVET-i rakendamise printsiibid.

4) Kutsehariduse kvaliteedi tagamise peamiste planeeritud muutuste hulka kuulub riikliku tunnustussüsteemi arendamine ja rakendamine aastatel 2011-2013. Riiklik tunnustamine põhineb õppekavarühmade akrediteerimisel ja koosneb järgmistest tegevustest:

- kutseõppeasutuse korraldatud sisehindamine;
- erapooletute ekspertide korraldatud välishindamine;
- välishindamise põhjal langetatud hindamisnõukogu otsuse tegemine.

Uue kvaliteeditagamise süsteemi rakendamine vastavalt Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistikule kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas on katsejärgus. Uues süsteemis täidab kvaliteediagentuuri ülesandeid EKKA.

Arutelus olevad küsimused

1) Eesti võttis EQF-i tasemekirjeldused EKR-i tasemete kirjeldustena kasutusele aastal 2008. Eesti kvalifikatsioonide sidumisel selgus, et EKR-i tasemete kirjeldusi peaks muutma, et need oleksid paremini kooskõlas Eesti ühiskonna ja tööturu vajadustega.

2) VÕTA on üldhariduses oma arengu algetapis ja siiani puudub väljakujunenud praktika. Õpetajate koolitamine otsuste langetamiseks, mis tagavad VÕTA kvaliteedi, on oluline.

3) Eesti üldhariduse kvaliteedisüsteemi vaatenurgast on keskselt õpiväljundite põhise hindamissüsteemi arendamine ja rakendamine. Riiklikes õppekavades on kirjeldatud hindamisprotsessi, kuid see ei ole piisavalt põhjalik, et tagada ühtne süsteem, mis kirjeldaks õpiväljundite saavutamist. Samal ajal võib suurem rõhk hindamisele, sh enesehindamisele osutada positiivseks, sest sellel on kaudne mõju õppekvaliteedile.

4) Eestile on omane, et üldhariduse lõpetamise õpiväljundid kavandatakse väga nõudlikuks ja mõnevõrra idealistlikuks, mille saavutamine võib osutuda problemaatiliseks. Ainus viis otsustamiseks, kas riiklikus õppekavas kirjeldatud õpiväljundid on saavutatavad või kas need tuleks ümber kirjutada mõõdukamaks versiooniks, on süstemaatiliste, stabiilsete ja hästi läbimõeldud välishindamiste läbiviimine. Üldhariduse kvalifikatsioonide stabiilsuse ja usaldusväärsuse seisukohalt on saavutatavate õpiväljundite määratlemine väga oluline.

Lisa 1. Juhtrühma koosseis

Juhtrühma koosseis on kinnitatud haridus- ja teadusministri käskkirjaga nr 925 04.oktoobrist 2010:

1. Janar Holm	komisjoni esimees, HTM, kantsler
2. Kalle Küttis	komisjoni aseesimees, HTM, üld- ja kutsehariduse asekancler
3. Olav Aarna	SA Kutsekoda, juhatuse liige
4. Külli All	HTM, kutse- ja täiskasvanuhariduse osakond, nõunik
5. Anu Altermann	Rahandusministeerium, riigihalduse ja avaliku teenistuse osakond, nõunik
6. Heli Aru	HTM, hariduse ja tööturu nõunik
7. Katrin Höövelson	Riigikantselei, strateegiabüroo, nõunik
8. Monika Maljukov	Eesti Üliõpilaskondade Liit, hariduspoliitika nõunik
9. Kerstin Peterson	Sotsiaalministeerium, tööturu osakond, nõunik
10. Andres Pung	HTM, kutse- ja täiskasvanuhariduse osakond, juhataja
11. Tiia Randma	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, haridusnõunik
12. Edgar Rootalu	Eesti Õpilasesinduste Liit, hariduspoliitika juht
13. Kaja Toomsalu	Eesti Ametiühingute Keskkliit, palgasekretär
14. Ago Tuuling	Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon TALO, juhatuse esimees
15. Gunnar Vaht	ENIC/NARIC, keskuse juhataja

Bologna enesertifitseerimise protsessi juhtrühma koosseis:

1. Mart Laidmets	HTM, kõrghariduse osakonna juhataja
2. Gunnar Vaht	ENIC/NARIC, keskuse juhataja
3. Tiia Kurvits	HTM, kõrghariduse osakonna peaekspert
4. Heli Aru	HTM, hariduse ja tööturu nõunik
5. Kairi Solmann	Eesti Rektore Nõukogu, direktor
6. Anneli Lorenz	Sihtasutus Archimedes, osakonna juhataja
7. Olav Aarna	SA Kutsekoda, juhatuse liige
8. Helena Gussarova	Eesti Rakenduskõrgkoolide Rektore Nõukogu, direktor
9. Heli Mattisen	EKKA, direktor
10. Maris Mälzer	Eesti Üliõpilaskondade Liit, president.

Juhtkomitees tehtud muudatused, mis on heaks kiidetud HTM-i 09.08.2011 käskkirjaga:

a) Juhtrühma uued liikmed on:

1. Tiina Annus	HTM, analüüsiosakonna juhataja
2. Irene Käosaar	HTM, üldhariduse osakonna juhataja
3. Mart Laidmets	HTM, kõrghariduse osakonna juhataja
4. Helen Põllo	HTM, kõrghariduse osakonna peaekspert
5. Maiki Udam	EKKA, arendusjuht, Bologna protsessi ekspert

b) Rahandusministeeriumi esindaja Anu Altermann on juhtrühmast välja arvatud;

c) Kersti Holland, tööturu osakonna nõunik, on määratud juhtrühma liikmeks sotsiaalministeeriumi esindajana.

Lisa 2. Eesti formaalharidussüsteem

L2.1. Formaalharidussüsteemi struktuur ja õiguslik raamistik

Eesti formaalharidussüsteemi osadeks on:

- üldharidussüsteem;
- kutseharidussüsteem;
- kõrgharidussüsteem.

Joonisel L2.1. on esitatud Eesti formaalharidussüsteemi struktuur.

Haridussüsteemi kujunemise, toimimise ning arengu õiguslik reguleerimine on Eesti Vabariigi Haridusseaduse (1992) (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13198443>) ülesanne. Haridusseaduses nimetatud haridustasemed on: alusharidus (0-tase), põhiharidus (I tase), keskharidus (II tase) ja kõrgharidus (III tase). Iga haridustasemele on kehtestatud haridusstandardid.

Eesti haridusseadustik on valdavalt üles ehitatud õppeasutuse tüüpide põhisel (vt p.3.1-3.3).

Formaalharidussüsteemi arengut ja toimimist juhivad:

- Riigikogu,
- Vabariigi Valitsus,
- Haridus- ja Teadusministeerium,
- Kohalikud omavalitsused.

L2.2. Üldharidussüsteem

Üldharidussüsteem hõlmab järgmisi Haridusseaduses nimetatud haridustasemeid: alusharidus, põhiharidus ja keskharidus.

Alushariduse omandamise võimalusi ja vorme reguleerib Koolieelse lasteasutuse seadus, ning sisu Koolieelse lasteasutuse õppekava. Koolieelses lasteasutuses õppimine ei ole kohustuslik. Küll on soovituslik saavutada põhikooli astumiseks vajalik sotsiaalne valmidus ja koolieelse lasteasutuse õppekavas toodud pädevused, mis on eelduseks koolis edukaks edasijõudmiseks. Seetõttu peaaegu 95 % 5-7 aastastest lastest käivad lasteaias.

Hariduse omandamine on Eestis alaliselt elavate isikute üks põhiõigusi ja põhihariduse osas kohustuslik. Koolikohuslane on laps alates 7-aastaseks saamisest kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni. Põiharidus on Põhikooli riikliku õppekavaga (ja Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekavaga) ettenähtud kohustuslik üldharidusmiinimum, mille omandamine loob eeldused ja annab õiguse jätkata õpinguid keskhariduse omandamiseks.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus määratleb põhikooli koolina, mis loob õpilastele võimalused põhihariduse omandamiseks ning koolikohustuse täitmiseks. Põhikool toimib ühtluskoolina. Põhikooli eesmärk on tagada õpilase eakohane tunnetuslik, kõlbeline, füüsiline ja sotsiaalne areng ning tervikliku maailmapildi kujunemine ning luua õpilasele eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ja arendav õpikeskkond. Laiem põhimõte on arvestada õpilase erivajaduste ja -oskustega nii juhul, kui õppekava nõudmised käivad õppuril üle jõu kui ka siis kui õppekava nõudmised on liiga vähesed.

Õppe- ja kasvatustegevus koolis võib toimuda ka Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni (*International Baccalaureate Organization*) õppekava ning Euroopa koolide põhikirja konventsiooni alusel väljatöötatud õppekava kohaselt.

Gümnaasiumi eesmärk on tagada, et õpilased leiaksid endale huvi- ja võimete kohase tegevusvaldkonna, millega siduda enda edasine haridustee (õpitee kõrgkoolis või gümnaasiumijärgses kutseõppes).

Eesti eripäraks on suur venekeelsete- ja kakskeelsete (eesti- ja vene kakskeelsete) koolide hulk. Koolikorralduslikus mõttes reguleerivad nende tegevust samad seadused, mis eestikeelseidki koole. Nende koolide õpieesmärgid, –taotlused ja –väljundid on samad. Erinevus on vaid eesti keele kui teise keele õppe kohustusel vene õppekeele koolides, lisaks esimese (vene) keele õppe kohustusele, sellest tulenevalt ei ole vene õppekeele koolis teise võõrkeele õppe kohustust. Gümnaasiumiastmes algas 2007.aastal üleminek eestikeelsele aineõppele, millest tulenevalt peavad kõik õpilased, kes alates 2011.aastal 10.klassi astujatest õppima eesti keeles vähemalt 60% minimaalsest kohustuslikust õppemahust. Olulist rõhku on viimase kümne aasta jooksul pandud ka keelekümbelsele. Üldine põhimõte on, et mida kõrgemal tasemel õpe toimub, seda suuremas mahus peab õppur hakkama saama õppega eesti keeles.

Koolid jagunevad pidaja järgi järgnevalt: munitsi-

paalkoolid, erakoolid ja riigikoolid. Valdav enamus Eestis tegutsevaid koole on munitsipaalkoolid. Riigikoolid on moodustatud peamiselt erivajadustega õpilastele, nt erinevate puuetega lastele, erinevate huvidega lastele jms.

Olenemata kooli omandivormist lähtub kool oma tegevuses vastavast riiklikust õppekavast. Kohustusliku õppe osas, st põhikooli ulatuses, on taotluslik, et õpetuse sisu ja tase oleks võimalikult ühtlane. Enam vabadust eripära väljakujundamiseks on gümnaasiumitel, kus ligikaudu 2/3 õppekursustest on riiklikult määratletud ja 1/3 ulatuses on valiku võimalusi.

Eestis oli 2010. aasta oktoobrikuu seisuga 575 kooli, millest 474 kooli on eestikeelsed, 66 kakskeelsed ja 30 venekeelsed koolid. Neist 516 on tavakoolid, 43 on erivajadustega lastele ja 16 täiskasvanute gümnaasiumid.

L2.3. Kutseharidussüsteem

Kutsehariduse omandamist reguleerib Kutseõppeasutuse seadus.

Vabariigi Valituse määrusega kehtestatud Kutseharidusstandardi kohaselt on kutseõppe eesmärk luua võimalused sellise isiksuse kujunemiseks, kellel on teadmised, oskused, vilumused, hoiakud ja sotsiaalne valmidus töötamiseks ning eeldused õpingute jätkamiseks ja elukestvaks õppeks.

Õpe kutseõppeasutustes toimub koolipõhise või töökohapõhise õppe (õpipõhise) vormis. Koolipõhise õppevormi puhul ei ületa ettevõttes või asutuses toimuva praktika maht poolt õppekava kutseõppe osa kogumahust. Töökohapõhises õppevormis moodustab praktika vähemalt kaks kolmandikku õppekava kutseõppe osa kogumahust. Töökohapõhise õppe rakendamise kord on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrusega.

Õpingud kutseõppeasutuses toimuvad auditoorse töö, praktilise töö, praktika ja iseseisva tööna. Auditoorne töö on õpe loengu, seminari, õppetunni või koolis määratud muus vormis. Praktiline töö on õpitud teadmiste ja oskuste rakendamine õppekeskkonnas. Praktiline töö toimub praktikumi, harjutustunni, laboratoorse töö või koolis määratud muus vormis. Praktika on õppekava raames töökeskkonnas (ettevõttes või asutuses) juhendaja juhendamisel kindlate õpieesmärkidega tehtav praktiline töö. Iseseisev töö on õpilase iseseisev tegevus õpieesmärgi saavutamiseks. Iseseisev töö moodustab vähemalt 10% õpingute kogumahust.

Praktiline töö ja praktika moodustavad vähemalt 50% kutseõppe mahust õppekavas ning üldjuhul on nende mahud võrdsed. Praktika ettevõttes või asutuses on õppekava osa, selle läbiviimiseks sõlmitakse enne praktika algust kooli, õpilase ja praktikaettevõtte või asutuse vahel kolmepoolne leping. Kool peab tagama õpilasele praktikakoha, samuti praktika ettevalmistamise, juhendamise ja hindamise. Praktikal viibimise ajal laienevad õpilastele töökaitsealased õigusaktid.

Õpilaste õpitulemuste hindamist kutseõppeasutuses reguleerib haridus- ja teadusministri määrus "Kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem" (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13228508>). Õpilasi hinnatakse viiepallisüsteemis nagu põhikoolis ja gümnaasiumiski. Õpitulemus loetakse positiivseks, kui seda on hinnatud hindele «3» («rahuldav») kuni «5» («väga hea»). Võimalik on ka õppeaine, mooduli või nende osade mittediferentseeritud hindamine, sel puhul on positiivne tulemus «arvestatud» ning negatiivne tulemus «mittearvestatud».

Kutseõppeasutuse õpilase ühelt kursuselt teisele üleviimiseks peavad tal olema läbitud sellel kursusel õppekavaga ettenähtud õpingud. Üleviimine järgmisele kursusele toimub õppenõukogu otsusel, kes võib õpilase üle viia ka tingimisi, st õppevõlgnevustega, mille likvideerimiseks antakse tähtaeg.

Kutseõppeasutuses kutsekeskharidust omandaval või põhihariduse baasil kutseõppes õppival õpilasel on HTM-i määruse kohaselt õigus õpingute katkestamise järel neid jätkata gümnaasiumis, et omandada üldkeskharidus, kui gümnaasiumis on vabu kohti. Kutseõppeasutuste õpilastel on õigus kasutada osakoormusega õpet (kokkuleppel kooliga läbitakse õppekava nominaalsest pikema aja jooksul).

Kutsekeskhariduse omandamine kestab vähemalt 3 aastat e 120 õppenädalat, kus kutse-, eri- ja ametialase õppe maht on vähemalt 50% õppekava üldmahust. Üldhariduslikke õppeaineid peab õppekavas olema vähemalt 40 õppenädala ulatuses, millest 32 (vene või muu õppekeele korral 33) õppenädalat sisaldavad kohustuslikke õppeaineid kõikide kutse-, eri- ja ametialade õppekavad. Ülejäänud 8 (7) õppenädalat sisaldavad kohustuslikke õppeaineid, mis tulenevad õpitava kutse-, eri- ja ametiala eripärast. Lisaks on põhioskuste moodulitesse (erialaõppesse) integreeritud üldaineid valikus ja mahus, mis on vajalikud eriala omandamiseks.

Enamikus kutseõppeasutustes on võimalik õppida nii põhi- kui ka keskhariduse baasil, mõnedes ka põhihariduse nõudeta kutseõppes, kus õpilasele eelneva haridustaseme osas nõudeid ei esitata. Kahe kutseõppeasutuses on erandina võimalik õppida ka rakenduskõrgharidusõppes. Kutseõpet keskhariduse baasil on võimalik läbida ka kaheksas rakenduskõrgkoolis (<http://www.hm.ee/index.php?0511631>). Paljude kutseõppeasutuste ja üldhariduskoolide koostööna toimub kutseõpe põhikooli ja gümnaasiumiõpilastele. Eestis oli 2010. aasta sügisel 43 kutseõppeasutust. Enamik kutseõppeasutusi kuulub riigile (30) (<http://www.hm.ee/index.php?0511628>). Lisaks riigikutseõppeasutustele tegutseb ka 3 munitsipaalikutseõppeasutust (<http://www.hm.ee/index.php?0511629>) ning koolitusluba on väljastatud 10 erakutseõppeasutusele (<http://www.hm.ee/index.php?0511630>).

L2.4. Kõrgharidussüsteem

Kõrghariduse üldisteks õiguslikeks alusteks on „Eesti Vabariigi Haridusseadus“, „Ülikooliseadus“, „Rakenduskõrgkooli seadus“, „Erakooliseadus“, „Kutseõppeasutuse seadus“ ja „Kõrgharidusstandard“. Eesti kõrghariduse struktuur on näha Joonisel L2.4

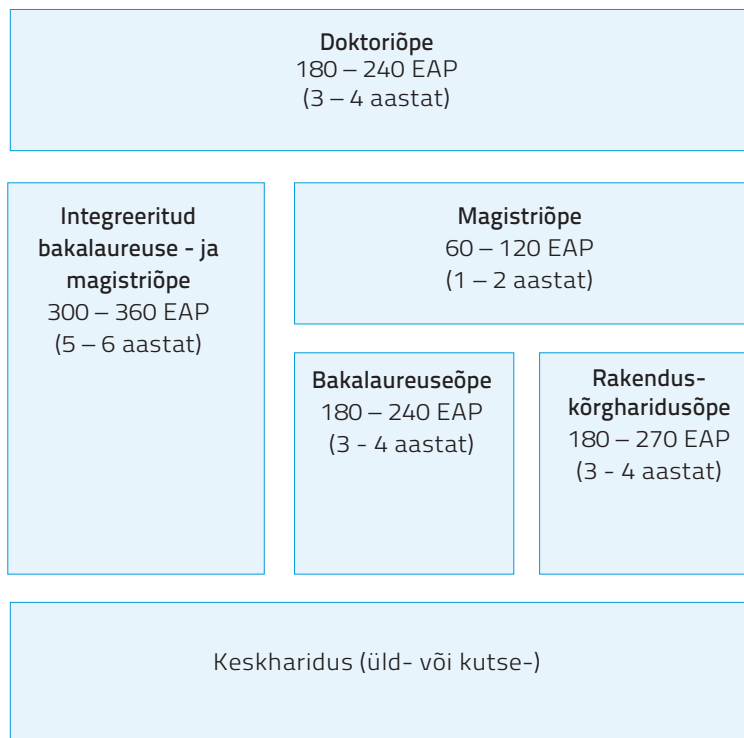
Ülikoolid pakuvad bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpet, aga ka rakenduskõrghariduse omandamise võimalust. Rakenduskõrgkoolid ja mõned kutseõppeasutused pakuvad rakenduskõrghariduse omandamise võimalust. Rakenduskõrgkool võib pakkuda sõltumatult magistriõpet teoloogia, sisekaitse ja riigikaitse valdkonnas, kuid muudes valdkondades võib magistriõpet pakkuda ainult koostöös ülikooliga. Kõrgkoolid võivad olla riiklikud, avalik-õiguslikud ja erakoolid.

Rakenduskõrgharidusõpe

Rakenduskõrgharidusõpe on kõrghariduse esimese astme õpe, mille eesmärgiks on kindlal kutsealal töötamiseks või magistriõppes edasiõppimiseks vajalike pädevuste omandamine. Õppe nominaalkestus on 3–4 aastat, maht 180–240 EAP-d, spetsialiseeritud õeõppe ja ämmaemandaõppe korral 4,5 aastat, maht 270 EAP-d. Õppe lõpetajale antakse diplom rakenduskõrgharidusõppe õppekava täitmise

kohta. Rakenduskõrgharidusõppe diplom annab õiguse kandideerida magistriõppesse.

Rakenduskõrgharidusõpe on välja arendatud kuni 2002/2003. õppeaasta vastuvõtuni toimunud kutsekõrgharidusõppes ja diplomiõppes. Kutsekõrgharidusõppe eesmärgiks oli üldhariduslike teadmiste ning kutse- ja ametialaste teadmiste ja oskuste omandamine. Diplomiõpe oli rakendusliku sisuga õpe, mille eesmärgiks on praktiliste teadmiste ja oskuste omandamine. Mõlema õppe nominaalkestus oli 3–4 aastat ning lõpetajale antud kvalifikatsioon loetakse vastavaks rakenduskõrghariduse diplomile.

Joonis L2.4. Eesti kõrgharidussüsteemi struktuur

Bakalaureuseõpe

Bakalaureuseõpe on kõrghariduse esimese astme õpe, mille eesmärk on üldhariduslike teadmiste süvendamine, eriala alusteadmiste ja -oskuste omandamine õpingute jätkamiseks magistriastmes või tööle asumiseks. Õppe nominaalkestus on valdavalt 3 aastat, maht 180 EAP-d, erandina kuni 4 aastat, maht 240 EAP-d. Õppe lõpetajale antakse diplom (rohekaskollasel plangil, tähis L) õppekava täitmise ja bakalaureusekraadi andmise kohta. Bakalaureusekraad annab õiguse kandideerida magistriõppesse.

Magistriõpe

Magistriõpe on kõrghariduse teise astme õpe, mille kestel süvendatakse erialateadmisi ja -oskusi ning omandatakse iseseisvaks tööks ja doktoriõppes õpingute jätkamiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õppe juurdepääsu tingimus on kõrghariduse esimese astme kvalifikatsioon. Õppe nominaalkestus on 1–2 aastat, maht 60–120 EAP-d, kuid koos esimese astmega vähemalt 5 aastat, maht 300 EAP-d.

Enne 01.06.2002 ETIS-e andmebaasi kantud õppekava täitmisel anti magistrikraad teadus- või kutsekraadina. Teadusmagistri õppekavas moodustas teadustöö õppe mahust vähemalt 50% ning magistritöös esitati erialaprobleemi uudne teaduslik käsitlus. Kutsemagistri õppekavas moodustas uurimis-, arendus- või loometöö õppe mahust vähemalt 25% ning õpe oli suunatud kutsealase loominguilise probleemi uudse lahenduse leidmisele. Ülikooli kehtestatud tingimustel ja korras võis enne 01.06.2002 ETIS-e andmebaasi kantud õppekava täitmist arvestada doktoriõppe osana.

Magistriõppe lõpetajale antakse diplom õppekava täitmise ja magistrikraadi andmise kohta. Magistrikraad annab õiguse kandideerida doktoriõppesse.

Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe

Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe sisaldab nii alusõpet kui ka süvendatud spetsialiseerumise õpet. Üheastmelised integreeritud õpped on arsti-, loomaarsti-, proviisori-, hambaarsti-, arhitekti-, ehitusinseneriõpe ning klassiõpetaja õpetaja-

jakoolitus. Arstiõppe ja loomaarstiõppe nominaalkestus on 6 aastat, maht 360 EAP-d. Teiste õpete nominaalkestus on 5 aastat, maht 300 EAP-d. Õppe lõpetajale antakse diplom õppekava täitmise kohta. Proviisori-, arhitekti-, ehitusinseneriõppe ja klassiõpetaja õpetajakoolituse lõpetajale antakse magistrikraad. Arsti-, hambaarsti- ja loomaarstiõppe lõpetajale antakse vastavalt arstikraad, hambaarstikraad ja loomaarstikraad. Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe lõpetamisel antud kvalifikatsioon annab õiguse kandideerida doktoriõppesse.

Doktoriõpe

Doktoriõpe on kõrghariduse kolmanda astme õpe, mille eesmärgiks on iseseisvaks teadus-, arendus- või kutsealaseks loometöök vajalike teadmiste ja oskuste omandamine. Doktoriõppele juurdepääsu tingimus on magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon. Õppe nominaalkestus on 3–4 aastat, maht 180–240 EAP-d. Õppe lõpetajale antakse diplom õppekava täitmise ja doktorikraadi andmise kohta. Doktorikraad on teaduskraad, mille saamiseks koostatakse ja kaitstakse doktoritöö – iseseisev teaduslik uurimus või loometöö.

L.2.5. Eesti Hariduse Infosüsteem

Eestis koondab haridust puudutava andmestiku elektrooniliselt kokku *Eesti Hariduse Infosüsteemi* (www.ehis.ee) (edaspidi EHIS) mis toimib VV määruse "Eesti Hariduse Infosüsteemi asutamine ning põhimäärus" (2004) alusel (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13357483>). EHIS-e andmeid kasutavad õppurid, õppeasutused, kohalikud omavalitsused, ministereeriumid, riigiametid jpt.

EHIS-e koosseisu kuuluvad järgmised alamregistrid:

- 1) haridust (formaalhariduslikku kvalifikatsiooni) tõendavate dokumentide alamregister;
- 2) õpetajate ja õppejõudude alamregister;
- 3) õpilaste, üliõpilaste ning arst-residentide alamregister;
- 4) õppeasutuste alamregister;

- 5) õppekavade ja koolituslubade alamregister.

EHIS-s sisalduvaid isikustatud andmeid kasutatakse eelkõige erinevate rahastamisotsuste tegemisel. Statistilised andmed on aluseks analüüsidele ja aruannetele.

Haridust (formaalhariduslikku kvalifikatsiooni) tõendavate dokumentide alamregistri andmetele on juurdepääsuõigus registrisse kantud isikul teda puudutavate andmete osas ja kõikidel isikutel seaduse või välislepinguga ettenähtud ülesannete täitmiseks. Alamregistri pidamise eesmärk on hariduse omandamist ning õppe lõpetamist tõendavate riiklike lõpudokumentide väljastamise üle arvestuse pidamine ning neid omavate isikute hariduse tõendamine, alamregistri andmetel on õiguslik tähendus.

Registrisse kantakse lõpudokumentide kohta järgmised andmed:

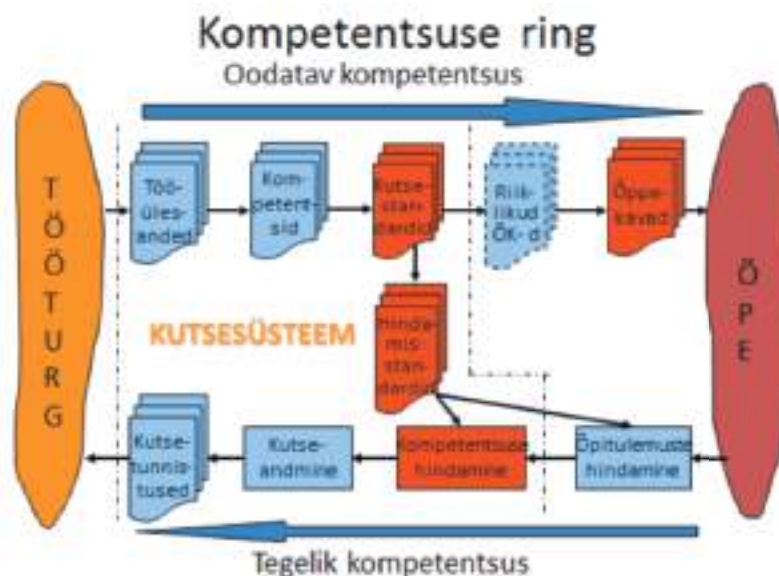
- 1) lõpudokumendi väljaandnud õppeasutuse nimi või õppeasutuste nimed;
- 2) lõpudokumendi väljaandnud õppeasutuse registreerimise kood või õppeasutuste registreerimise koodid või selle puudumisel õppeasutuse pidaja registrikood või õppeasutuste pidajate registrikoodid;
- 3) lõpudokumendi liik ja kood;
- 4) isiku ees- ja perekonnanimi ning isikukood (isikukoodi puudumisel sünniaeg);
- 5) lõpudokumendi blanketi seeria ja number;
- 6) õppekava või programmi nimetus ja kood;
- 7) akadeemilise õiendi blanketi või hinnetelehe blanketi numbrite vahemik või numbrid;
- 8) õppeasutuse lõpetamine kiitusega;
- 9) lõpudokumendi väljaandmise koht ja kuupäev;
- 10) lõpudokumendi duplikaadi number;
- 11) lõpudokumendi duplikaadi väljaandmise aeg ja alus.

Lisa 3. Eesti kutsesüsteem

L3.1. Kutsesüsteemi õiguslik raamistik

Kutsesüsteem on osa Eesti kvalifikatsioonisüsteemist, mis seob elukestva õppe süsteemi tööturuga (vt Joonis L3.1). Kutsesüsteemi eesmärk on:

- toetada Eesti töötajate konkurentsivõimet – töötajad on kompetentsed, neil on edukaks tegevuseks vajalikud teadmised, oskused, vilumused ja hoiakud;
- luua eeldused, et kutsealasele tegevusele suunatud õppe sisu ja kvaliteet vastaks tööturul nõutavale;
- aidata kaasa inimeste kompetentsuse hindamisele ja tunnustamisele olenemata sellest, kus ja kuidas õpe on toimunud;
- muuta kutsed rahvusvaheliselt võrreldavaks.

Joonis L3.1. Kutsesüsteemi kontseptuaalne skeem

Eesti kutsesüsteemi loomisel on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- Kutsesüsteemi kõikides osades on kaasatud tööturu osapooled – tööandjad, töötajad, riik, koolitajad. Kokkulepped sünnivad eri osapoolte koostöös;
- Kutsesüsteemi põhimõisteks on läbivaldt kompetentsus, st süsteem on nii kontseptuaalselt kui tegelikult üles ehitatud kompetentsuspõhiselt;
- Kutsesüsteem on üles ehitatud ja toimib kvaliteedisüsteemina.

Kutsesüsteemi osad on:

- Kutsestandardite süsteem, väljundiks kutsestandardid;
- Kutse andmise süsteem, väljundiks kutsetunnistused;
- Kutsete klassifitseerimise ja kataloogimise süsteem, väljundiks kutseregister.

L3.2. Kutsesüsteemi institutsioonid

Kutsesüsteemi institutsioonid on:

- Haridus- ja Teadusministeerium (HTM),
- Kutsekoda,
- Kutsenõukogude esimeeste kogu (KEK),
- Kutsenõukogu (KN),
- Kutset andev organ (KAO),
- Kutsekomisjon,
- Hindamiskomisjon.

Haridus- ja Teadusministeerium on ühtse ja korrastatud kutsesüsteemi arendamise eest vastutav kutseasutus. Kutseasutuse ülesannete täitmiseks on HTM sõlminud halduslepingu Kutsekojaga.

Kutsekoda on ühtse ja korrastatud kutsesüsteemi arendamist korraldav eraõiguslik sihtasutus. Kutsekoja ülesandeks on KEK-i ja KN-de tegevuse korraldamine ja koordineerimine; kutsesüsteemiga seotud dokumendivormide ja näidiste väljatöötamine ning kinnitamine; kutsestandardite ja kutsetunnistuste lisade koostamise korraldamine, kutsetunnistuste väljaandmise tehniline korraldamine, järelevalve korraldamine kutset andvate organite kutse andmise tegevuse üle, kutseregistri pidamine, nõustamine ja koolituse korraldamine, Europassi Keskuse töö korraldamine, tegutsemine EQF rakendamise riikliku koordinatsioonipunktina (*National Coordination Point – NCP*). Sihtasutus Kutsekoda loodi 2001. aasta augustis. Kutsekoja asutajateks on Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Töandjate Keskkliit, Sotsiaalministeerium, Teenistujate Ametiliitude Organisatsioon TALO ning Eesti Ametiühingute Keskkliit. Kutsekoja nõukokku kuulub lisaks asutajatele ka HTM-i esindaja.

Kutsenõukogude esimeeste kogu on kutsenõukogude esimeestest koosnev koostööorgan; tegutseb Kutsekoja juures, koordineerib kutsenõukogude vahelist koostööd; otsustab kutsealade esmatasemete paigutamise kvalifikatsiooniraamistikus ja kõrgemate kutsetasemete määramise vajaduse; kooskõlastab kutsestandardite väljatöötamise vajaduse.

Kutsenõukogu on Vabariigi Valitsuse moodustatud kutsetegevuse valdkonna töötajate, tööandjate, kutse- ja erialaühenduste ning riigi esindajatest koosnev haldusorgan; arendab kutsesüsteemi oma kutsetegevuse valdkonnas; teeb ettepanekuid kutsestandardite väljatöötamiseks ja kinnitab kutsestandardid; annab kutse andjatele kutse andmise õigused ning teostab nende üle järelevalvet; kinnitab kutse andmise korra ja tasu suuruse.

Kutset andev organ (kutse andja) on juriidiline isik või tema asutus või riigi- või valitsusasutus, kellele on avaliku konkursi tulemusena antud kutse andmise õigus; vastutab kutse andmise protseduuride kvaliteedi eest; väljastab kutsetunnistusi.

Esmataseme kutse andja on õppeasutus, kellele on antud esmataseme (kutsealasse sisenemise taseme või tasemete) kutse andmise õigus, kui õppekava vastab kutsestandardile ja on riiklikult tunnustatud või kui õpe toimub eurodirektiiviga 2005/36/EÜ reguleeritud kutsealal; kutsenimetuse ja EKR tase kantakse kutse andja õigust omava õppeasutuse väljastatavale akadeemilisele õiendile või hinnetelehele. Esmataseme kutse andmine käivitub 2011. aastal.

Kutsekomisjon on kutse andja poolt kutse andmise erapooletuse tagamiseks moodustatud komisjon, kuhu kuuluvad vastava valdkonna kutse andmisest huvitatud osapooled: spetsialistid, tööandjad, töötajad, koolitajad, kutse- ja erialaliitude esindajad, vajaduse korral klientide ja tarbijate esindajad, samuti teised huvitatud osapooled; töötab koostöös kutse andjaga välja kompetentside hindamise ja kutse andmisega seotud protseduurid ning vastavad dokumendid; nimetab vajadusel hindamiskomisjoni; otsustab kutset taotlevale isikule kutse andmise või andmata jätmise.

Hindamiskomisjon moodustatakse kutse taotleja kompetentsuse hindamiseks; võtab vastu kutseeksami; koostab hindamise korraldamise ja tulemuste kohta protokollid ning esitab selle kutsekomisjonile.

L3.3. Kutsestandardid

KS koosneb kolmest osast. Standardi A-osa (kutsekirjeldus) annab ülevaate töö iseloomu, peamiste tööosade ja tööülesannete, tarvilike töövahendite, töökeskkonna, sh töö eripära ning kirjeldab kutsealast tegevust toetavaid isikuomadusi ja võimeid. See on teabeallikaks inimesele elukutse valikul ja karjääritee kujundamisel. Vajalikku teavet saavad siit ka karjäärinõustajad, tööturu konsultandid, personalitöötajad ja koolitajad.

Standardi B-osas toodud kompetentsusnõuded on aluseks kutsetaotleja hindamisele. Need nõuded on esitatud kohustuslike ja valitavate kompetentside kirjeldustena. Kompetentsina mõistetakse suutlikkust täita konkreetset tööosa või -ülesannet koos selleks vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Tulenevalt kutse olemusest, tema eripärast ja valdkonna traditsioonidest, võib kutse saamise eelduseks olla lisaks kohustuslikele kompetentsidele ka spetsialiseerumisega seotud või muude valitavate kompetentside tõendamine.

Standardi C-osas on toodud üldteave ja viited lisadele.

KS peab vastama järgmistele tingimustele:

- On koostatud tööanalüüsist lähtuvalt, arvestades kokkuleppeid kutse laiapõhjalisuse või kitsuse kohta;
- Kirjeldab oodatavaid kompetentse vaadeldavate ja hinnatavatena;
- Määratleb isiku kompetentsuse hindamise viisid;
- Määratleb vastava kutse kvalifikatsioonitaseme EKR-s.

Ettepaneku KS koostamise või uuendamise vajaduse kohta teeb KN, tuginedes asjaomaste organisatsioonide või isikute ettepanekutele. KS väljatöötamise otsuse teeb KEK. KS koostab kutseõukogu moodustatud töörihm. Töörihmadesse kuuluvad vastava ala asjatund-

jad – töötajad, spetsialistid, juhid ja koolitajad. Töörihmade töö korraldajaks ja KS vormistajaks on Kutsekoda.

KS arendamine ning nende sidumine EKR-ga toimub Euroopa Sotsiaalfondi toetatud programmi „Kutsete süsteemi arendamine 2008-2013” raames. Programm hõlmab KS koostamise vormi ja meetodika ajakohastamist. Selle baasil KS-d uuendatakse, parandatakse hindamismetodeid, muu hulgas luuakse võimalus esmase kutse kvalifikatsiooni andmiseks peale kutseõppeasutuse või kõrgkooli lõpetamist. Kõik uued välja töötatud KS-d on kompetentsuspõhised (põhinevad õpiväljunditel).

L3.4. Kutsenõukogud

KN on vastava kutsetegevuse valdkonna töötajate/tööandjate, erialaühenduste ja ministeeriumite volitatud esindajatest koosnev koostöorgan. Kutsesüsteemis toimib 16 Kutseseaduse alusel Vabariigi Valitsuse korraldusega moodustatud KN-i:

- 1) Ehitus, kinnisvara ja geomaatika;
- 2) Energeetika, mäendus ja keemiatööstus;
- 3) Haridus.
- 4) Infotehnoloogia ja telekommunikatsioon;
- 5) Insenerid;
- 6) Kergetööstus;
- 7) Kultuur;
- 8) Masina-, metalli- ja aparaaditööstus;
- 9) Metsandus;
- 10) Rahvakunst ja käsitöö;
- 11) Teenindus;
- 12) Tervishoid ja sotsiaaltöö;
- 13) Toiduainetööstus ja põllumajandus;
- 14) Transport ja logistika;
- 15) Õigus- ja sisekaitse;
- 16) Äriteenindus ja muu äritegevus;

Lisaks otseselt Kutseseadusest tulenevale on KN ülesandeks analüüsida erinevate institutsioonide ettepanekuid KS-de koostamiseks ja jõuda konsensusele koostatavate KS-de ja kutsete

andmise menetluste osas. Selleks moodustab KN vastava valdkonna töörühmad, mis kaardistavad kutsetegevuse valdkondi või alavaldkondi ning koostavad KS-de ja kutseandmise kordade projektid.

L3.5. Kutset andvad organid

KAO:

- Töötab koostöös kutsekomisjoniga välja kutse andmise korra eelnõu ja esitab selle kutsenõukogule kutse andmise õiguse taotlemisel;
- Korraldab kutsekompetentsuse hindamise juhendite,ksamimaterjalide ning teiste kutse andmiseks vajalike dokumentide väljatöötamise;
- Kalkuleerib ja esitab kutsenõukogule kinnitamiseks kutse andmise ja kutse taastõendamisega seotud tasu suuruse, kooskõlastades selle eelnevalt kutsekomisjoniga;
- Korraldab kutse andmise väljakuulutamist;
- Tagab kutse andmisega seotud teabe avalikustamise;
- Võtab vastu kutset taotleva isiku avalduse ja dokumendid ja lähtuvalt kutse andmise korras sätestatud kutsetunnistuse taotlemise eeltingimustest hindab taotleja sobivust taotletavale kutsetasemele ning esitab nõuetekohased dokumendid otsustamiseks kutsekomisjonile;
- Väljastab kutsetunnistuse või kutsetunnistuse duplikaadi;
- Tagab kutse andmise käigus saadud avaldamisele mittekuuluva teabe kaitstuse;
- Vastutab kutse andmise korraldamise protseduuride täitmise eest;
- Esitab kutsenõukogule vähemalt kord aastas kutse andmise korraldamise aruande ning kutse andmisega seotud rahaliste vahendite kasutamise aruande;
- Edastab Kutsekojale kutseregistrisse kandmisele kuuluvad andmed.

KAO määrab loetletud ülesannete täitmiseks vastutava isiku.

Kutse andmise õiguse saamiseks tuleb läbida Kutsekoja korraldatud avalik konkurss. KAO-na võib tegutseda avalikul konkursil KN-i otsusega

võitjaks kuulutatud ja kutseregistris sellekohast registreeringut omav juriidiline isik või asutus.

KAO registreerimisel määratakse KS-st tulenevad kutse nimetused ja tasemed, mille suhtes on kutse andjal õigus kutseid anda. Konkursi korraldamise korra ja kutseseaduses nimetatud tingimustele vastavust tõendavate dokumentide loetelu kehtestab haridus- ja teadusminister määrusega. Vajalik on kutse andja õigusi taotleva organisatsiooni valmisolek kutse andmisega tegelemiseks ja vastavus kutseseaduses §11 lg 1 kehtestatud tingimustele:

- 1) kutse andja tegevuse hulka kuulub asjakohase kutsetegevuse arendamine;
- 2) kutse andjal peavad olema vahendid ja võimalused kutse andmise korraldamiseks;
- 3) kutse andjal peab kutse andmiseks olema palgatud piisav arv vajaliku hariduse, väljaõppe ja kogemustega töötajaid ning moodustatud kutsekomisjon;
- 4) kutse andja peab olema võimeline tegutsema sõltumatult, asjatundlikult, erapooletult ja kedagi diskrimineerimata.

Kutse andja õiguse saamiseks tuleb organisatsioonil ühe olulise dokumendina koostada kutse andmise kord ja moodustada kutsekomisjon.

Kutse andmise õiguse saanud organisatsioon kantakse Kutseregistrisse. Konkursi võitnud organisatsioon saab kutse andmise õiguse viieks aastaks.

Kutsekoja juures töötab kokku 93 KAO-d.

L3.6. Kutsekomisjonid

Kutse andja moodustab kutse andmise erapooletuse tagamiseks kutsekomisjoni, kuhu kuuluvad selle valdkonna kutse andmisest huvitatud osapooled: spetsialistid, tööandjad, töötajad, koolitajad, kutse- ja erialaliitude esindajad, vajaduse korral klientide ja tarbijate esindajad, samuti teised huvitatud osapooled. Kõikide oluliste osapoolte kaasatusest sõltub hilisem tulemus, laiem kande-pind ja kogu kutse andmisega seotud tegevuse usaldusväärsus.

Kutsekomisjon:

- töötab välja kutse andmise korra koostöös kutse andja õiguste taotlejaga;
- kinnitab vajaduse korral kutsekompetentsuse hindamise kohta nõuded;
- vaatab läbi kutset taotleva isiku dokumendid ning otsustab kutset taotleva isiku kutsekompetentsuse hindamise vormi ja viisi;
- nimetab hindamiskomisjoni(d), kes hindab (hindavad) kutset taotleva isiku kutsekompetentsuse vastavust KS nõuetele;
- kinnitab hindamise korraldamise juhendi ja eksamimaterjalid;
- otsustab kutset taotlevale isikule kutse andmise või andmata jätmise;
- lahendab hindamiskomisjoni tegevuse kohta esitatud kaebusi;
- täidab muid seaduses sätestatud ülesandeid.

Kutse andmise korras kirjeldatakse üldisi nõudeid kutse andmisel ja kutsetunnistuse taotlemise protseduuri ning määratakse kompetentsuse hindamise meetodid.

Kutsekomisjonide juures töötab kokku 146 kutsekomisjoni.

L3.7. Kutseregister

Kutseregister asutati 2001. aastal eesmärgiga koguda, süstematiseerida ja säilitada andmeid kutsenõukogude, kutsestandardite, kutsete ja nende tasemete, kutsetunnistuste, kutse andmise kordade ning kutset andvate organite kohta.

Registrit peetakse vastavalt Kutseseadusele, Andmekogude seadusele ja muudele õigusaktidele ühetasandilise infotehnoloogilise andmekoguna (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13185447>).

Register koosneb:

- 1) aktuaalsete andmete kogust digitaalkujul;
- 2) registriarhiivist, mis sisaldab aktuaalsuse kaotanud andmeid, andmetöötlusprotsesside kohta kogutud andmeid ning andmete registrisse kandmise aluseks olevaid alusdokumente.

Registriarhiivi kantud andmeid säilitatakse kümme aastat.

Lisa 4 Kutsestandardi näide

KUTSESTANDARD Loomaarsti abiline, tase 4

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse kutsetegevust ning esitatakse kutsealade ja -tasemete kompetentsusnõuded ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit.

Kutsestandard on aluseks

- 1) tööturu nõudmistele vastavate õppekavade ja koolitusprogrammide koostamisele;
- 2) inimeste kompetentsuse hindamisele, sh enesehindamisele ja vastavushindamisele kutse andmisel;
- 3) ametite kirjeldamise ja tutvustamisele;
- 4) inimese karjääri planeerimisele ja aluse loomisele elukestvaks õppeks;
- 5) koolitusvajaduste väljaselgitamisele ning koolituse planeerimisele;
- 6) ametijuhendite koostamisele ja töötajate värbamisele;
- 7) kompetentsuse võrdlemisele rahvusvahelises ulatuses (kutsetunnistuste abil).

See esmataseme kutsestandard on aluseks vastavatele kutsehariduse õppekavadele.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Loomaarsti abiline, tase 4	4

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Loomaarsti abilise tööülesandeks on loomaarsti abistamine erinevate manipulatsioonide tegemisel. Ta suhtleb klientidega ja tagab loomaarsti praktilise töö sujuvuse, osaledes tulemuslikult meeskonnatöös. Tema peamiseks tööülesanneteks on loomadele diagnostiliste protseduuride tegemine, loomade hooldamine ja raviprotseduuride läbiviimine loomaarsti järelevalve all.

Loomaarsti abiline töötab iseseisvalt olukordades, mida saab tavaliselt ette näha, aga mis võivad ka muutuda. Ta korraldab oma tegevust ja kohandab seda vastavalt olukorrale ning vastutab oma tööülesannete täitmise eest.

Loomaarsti abilise tööosad ja -ülesanded lisas 1.

A.2 Töö keskkond ja töö eripära

Loomaarsti abilise töökohaks võib olla nii loomakliinik kui ka erinevad loomakasvatushooned ja -rajatised. Töö eeldab töötamist ka välitingimustes. Vajadusel töötab loomaarsti abiline ka öösi, puhkepäevadel ja riigipühadel.

Peamiseks ohtudeks loomaarsti abilise töös on töötraumad ja erinevate bioloogiliste (bakterid, viirused, seened jne), keemiliste (ravimid, desinfektsioonivahendid) ning füüsiliste (loomade poolt tekitatavad traumad) ja füüsiliste (radiatsioon) faktorite poolt tekitatud tervisekahjustused.

Loomaarsti abilise töö võib olla vaimselt ja emotsionaalselt pingeline.

A.3 Töövahendid

Loomaarsti abilise peamiseks töövahenditeks on kutsespetsiifilised IT-lahendused, diagnostika- ja sterilisatsiooniseadmed, diagnostikavahendid ja muud abivahendid, patsiendile lühiajalist valu tekitavad nahka läbistavad vahendid (veenikanüül, süstlanõel), looma fikseerimisvahendid (suukorv, köis, rihmad jne), jne.

A.4 Tööks vajalikud isikuomadused: võimed ja iseloomujooned

Loomaarsti abilise tööd toetavateks isikuomadusteks on pingetaluvus, emotsionaalne stabiilsus, suhtlemisoskus, empaatia- ja õppimisvõime ning kiire reageerimisvõime.

Töö eeldab inimeselt usaldusvärsust, vastutustunnet, viisakust, diskreetsust ja lojaalsust.

Töötaja peab olema füüsiliselt vastupidav, täpsete ja koordineeritud liigutustega.

A.5 Kutsealal töötamiseks nõutavad dokumendid

Puuduvad

A.6 Võimalikud ametinimetused

Loomaarsti abiline, loomaarsti assistent, veterinaartehnik, velsker

A.7 Kutsealane ettevalmistus

Tavaliselt töötavad 4. taseme loomaarsti abilistena inimesed, kellel on keskharidus ja töötamise käigus omandatud kutseoskused või kutsealane koolitus, mis on läbitud kutseõppeasutuses.

B-osa KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur ja kutse taotlemisel nõutavad kompetentsid

Selle kutse taotlemisel on nõutav kõikide kompetentside (B.2.1 – B.2.11) tõendamine.

B.2 Kompetentsid

2.1 Läbivad kompetentsid

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Loomaarsti abiline loob head suhted klientide ja kolleegidega ning hoiab positiivset meeleolu. Tema suhtlemisstiil on orienteeritud kliendi vajaduste ja rahulolu saavutamisele ja ta on võimeline edukalt lävima inimestega kõikidelt tasanditelt, kohandades oma suhtlemisstiili vastavalt olukorrale ja inimestele. Loomaarsti abiline näitab üles lugupidamist erinevuste suhtes (kultuurilised ja religioossed, erivajadused, etnilised, seksuaalne orientatsioon jne). Ta väljendab ennast selgelt, sisutihedalt ja korrektselt nii kõnes kui kirjas.
- 2) Loomaarsti abiline kuulab teisi, konsulteerib teistega ja algatab ka ise suhtlemist. Ta kohandub meeskonnaga, näidates üles huvi ja toetust oma kolleegide suhtes, nendest arusaamist ja hoolivust. Loomaarsti abiline analüüsib oma tundeid ja mõtteid.
- 3) Loomaarsti abiline on võimeline taluma erinevaid olukordi ja situatsioone, suhtuma mõistvalt kriitikasse ja suutma sellest õppida. Ta on suuteline töötama tulemuslikult ja kontrollima oma emotsioone ka pingelises keskkonnas.
- 4) Loomaarsti abiline jälgib ja hoiab oma töös kvaliteeti.
- 5) Ta tegutseb süsteemselt, meetodiliselt ja korrapäraselt ning järgib asjakohaselt instruksioone. On algatusvõimeline.
- 6) Ta tunnustab uusi ideid ja arengusuundi ning kohaneb muutuvate oludega. Ta on võimeline õppima ja omandama uusi tööülesandeid, meetodeid ja tehnikaid. Loomaarsti abiline on korrastatud mõtlemisega – ta saab uuest informatsioonist aru ja on võimeline professionaalselt arenema.
- 7) Töötades järgib ta loomade liigiomasest käitumisest tulenevaid erinevusi ja loomade heaolu. Ta kohtleb loomi vastutustundlikult ja heatahtlikult.

Läbivad teadmised

- 1) Hea Veterinaarne Tava (HVT)
- 2) Arvuti kasutamine
- 3) Eesti keel tasemel B2 ja soovitavalt vähemalt üks võõrkeel
- 4) Esmaabi inimestele
- 5) Loomakaitseseadus
- 6) Looduskaitseseadus
- 7) Loomatauditõrjeseadus
- 8) Veterinaarkorralduse seadus
- 9) Jäätmeseadus

Hindamismeetodid: praktiline töö või intervjuu või kombineeritud meetod

Tegevusnäitajad

- 1) Registraator-administraatori töö
  - a. Planeerib visiidiajad vastavalt praksise tavadele ja reeglitele ning loomaomaniku kaebusele
  - b. Kannab info patsiendikaardile vastavalt loomaomaniku ütlustele ja esitatud dokumentatsioonile; vajadusel avab uue patsiendikaardi või uuendab ja korrastab olemasolevat kaarti
  - c. Kontrollib looma olemasolu vastavast registrist ja identifitseerib looma
  - d. Võtab esmase anamneesi ja edastab loomaarstile vastavalt praksise tavadele ja reeglitele
  - e. Selgitab kliendile praksise tavasid ja reegleid lähtudes HVT-st (Hea Veterinaarne Tava), vajadusel osutab elementaarset kiireloomulist esmaabi
  - f. Nõustab klienti looma elementaarse fikseerimise küsimustes, arvestades tööohutusnõudeid
  - g. Vastavalt arsti korraldusele võtab vastu ja annab omanikule üle statsionaari määratud patsiendi
  - h. Jagab infot looma omanikule statsionaaris oleva patsiendi kohta, arvestades praksise tavasid ja reegleid
  - i. Nõustab kliente patsientide koduse hooldamise küsimustes vastavalt arsti ettekirjutusele
  - j. Korraldab praksise kirjavahetust vastavalt praksise asjaajamiskorrale
  - k. Kannab hoolt heakorra, puhtuse ja meeldiva keskkonna eest praksises. Minimaliseerib nakkusohu, kasutades puhastus- ja desinfektsioonivahendeid.
  - l. Tagab töökeskkonnaohutuse vastavalt praksise tavadele ja reeglitele
  - m. Nõustab klienti loomade pidamise, söötmise, käitumise, koolituse ja tervise küsimustes vastavalt kehtivale seadusandlusele, heale tavale ja pädevusele
- 2) Müügitöö
  - a. Tellib ja müüb kaupa ning käsimumüügravimeid, arveldab klientidega, arvestades praksise tavasid ja reegleid
  - b. Jagab kliendile teavet müügil olevate kaupade ja käsimumüügravimite kohta lähtuvalt kauba tootja poolt väljastatud informatsioonist
  - c. Jälgib laoseisu ja kaupade ning käsimumüügravimite aegumistähtaegu, säilitamise tingimusi ja käitlemisnõudeid juhindudes tootja poolt etteantud nõuetest

Teadmised

- 1) Haigused ja diagnostika, sh infektsioonhaigused ja nende profülaktika
- 2) Kirurgia põhialused
- 3) Esmaabi andmine loomadele
- 4) Seadusega ettenähtud identifitseerimisvõimalused
- 5) Loomade dokumendid (tõutunnistus, rahvusvaheline lemmiklooma pass, vaksineerimistunnistus, ostu-müügi leping jm Eestis kehtivad loomi puudutavad lepingud)
- 6) Hea Veterinaarne Tava (HVT)
- 7) Töökeskkonna ohutusenõuded
- 8) Fikseerimismeetodid
- 9) Andmekaitse
- 10) Praksises kasutatavad arvutiprogrammid
- 11) Puhastus- ja desinfektsioonivahendid ning -meetodid
- 12) Loomade söötmise, käitumise ja pidamise alused
- 13) Farmakoloogia alused

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik test või intervjuu või kombineeritud meetod

2.3 Töötamine vastuvõtus

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Kannab hoolt heakorra, puhtuse ja meeldiva keskkonna eest praksise vastuvõturuumis; minimaliseerib nakusohu, kasutades puhastus- ja desinfektsioonivahendeid
- 2) Kahjutustab praksise töö käigus tekkiva prügi ja jäätmed lähtuvalt kehtivatest õigusaktidest
- 3) Jälgib praksise varustuse ja sisseseade korrasolekut, vajadusel korraldab hoolduse või remondi
- 4) Abistab loomaarsti meditsiiniliste protseduuride juures
- 5) Fikseerib patsiendi, silmas pidades tööohutusnõudeid, loomakaitset ja looma liigilist iseärasust
- 6) Tagab töökeskkonnaohutuse vastavalt praksise tavadele ja reeglitele

Teadmised

- 1) Praksise varustus ja selle kasutamise põhialused
- 2) Tööohutusnõuded
- 3) Jäätmekäitlusalased õigusnormatiivid
- 4) Eri loomaliikide fikseerimisviisid
- 5) Loomakaitseeadus
- 6) Abilisele lubatud veterinaarsed protseduurid

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik test või intervjuu või kombineeritud meetod

2.4 Diagnostiliste protseduuride teostamine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Abistab loomaarsti analüüsimaterjali kogumisel või kogub, märgistab ja säilitab ise analüüsimaterjali vastavalt loomaarsti poolt antud juhistele
- 2) Korraldab analüüsimaterjali edasisaatmise vastavalt loomaarsti poolt antud juhistele
- 3) Teeb röntgenülevõtteid, arvestades diagnostilist eesmärki
- 4) Säilitab röntgenülevõtted vastavalt praksise sisekorrale
- 5) Abistab loomaarsti diagnostiliste protseduuride tegemise juures vastavalt loomaarsti poolt antud juhistele
- 6) Jälgib diagnostikavahendite, sisseseade ja aparatuuri korrasolekut, juhindudes tootja poolt etteantud nõuetest
- 7) Jälgib praksises diagnostiliste protseduuride teostamiseks vajaminevate materjalide laoseisu, korraldab materjalide tellimise
- 8) Tagab töökeskkonna ohutuse vastavalt praksise tavadele ja reeglitele

Teadmised

- 1) Laboratoorse diagnostika alused
- 2) Röntgendiagnostika ja radioloogia alused
- 3) Tööohutusnõuded
- 4) Kliinilise diagnostika alused
- 5) Praksise varustus ja selle kasutamise põhialused
- 6) Nõuded postisaadetistele

Hindamismeetod: praktiline töö

2.5 Loomade hooldamine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Leiab, valmistab ette ja varustab patsiendile sobiva ruumi, arvestades looma liiki, tervislikku seisundit ja isolaatori nõudeid
- 2) Jälgib patsientide üldist heaolu ja seisundit ning informeerib regulaarselt arsti patsiendi seisundist
- 3) Täidab patsiendikaarte ja ravilehti vastavalt loomaarsti poolt antud juhistele

- 4) Toidab, joodab ja jalutab patsiente vastavalt loomaarsti poolt antud juhistele
- 5) Puhastab, peseb ja pügab looma vastavalt vajadusele ning arvestades looma liigi ja tõu eripära
- 6) Viib läbi üldhooldusprotseduure: lõikab küüniseid, hooldab sõrgu ja kapju, puhastab kõrvu jne
- 7) Hoolitseb puhtuse ja heakorra eest vastavalt praksise tavadele ja reeglitele ning vähendades nakkusohtu
- 8) Kahjutustab prügi ja jäätmed vastavalt seadusandlusele
- 9) Peseb ja desinfitseerib korduvkasutatavad asemematerjalid, järgides infektsioonhaiguste ja nende profülaktika nõudeid
- 10) Tagab töökeskkonnaohutuse vastavalt praksise tavadele ja reeglitele
- 11) Jälgib statsionaaris ja muudes hooldusruumides oleva sisseseade ja varustuse töökorras olekut, vajadusel korraldab selle hoolduse või remondi

Teadmised

- 1) Loomakaitseeadus
- 2) Loomatauditõrje seadus
- 3) Infektsioonhaigused ja nende profülaktika
- 4) Looma tõud ja liigid
- 5) Jäätmekäitlusalane seadusandlus
- 6) Loomade söötmise, käitumise ja pidamise alused
- 7) Puhastus- ja desinfektsioonivahendid ning –meetodid

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik test või intervjuu või kombineeritud meetod

2.6 Raviprotseduuride teostamine loomaarsti järelvalve all

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Manustab määratud ravimeid
- 2) Puhastab, seob ja hooldab haavu
- 3) Sooritab määratud ravi ja füsioteraapia protseduure (sh hambakivi eemaldamine ja suu korrashoid, klistiir, kõrvade ja nina loputus jne) vastavalt loomaarsti poolt antud juhistele või abistab loomaarsti nende tegemisel, osutab abi poegimisel
- 4) Hoolitseb puhtuse ja heakorra eest vastavalt praksise tavadele ja reeglitele ning vähendades nakkusohtu
- 5) Tagab töökeskkonna ohutuse vastavalt praksise tavadele ja reeglitele
- 6) Kahjutustab prügi ja jäätmed vastavalt seadusandlusele

Teadmised

- 1) Ravimite manustamise viisid
- 2) Infektsioonhaigused ja nende profülaktika
- 3) Teraapia alused
- 4) Haavaravi alused, sidumistehnikad
- 5) Looma tõud ja liigid
- 6) Tiinuse ja poegimise alused
- 7) Aseptika ja antiseptika vahendid
- 8) Füsioteraapia protseduurid

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik test või intervjuu või kombineeritud meetod

2.7 Kirurgiliste operatsioonide ettevalmistus ja loomaarsti abistamine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Puhastab ja desinfitseerib operatsiooniruumi
- 2) Peseb, desinfitseerib ja komplekteerib kirurgilised instrumendid
- 3) Kontrollib töövahendite ja aparaatide (autoklaav, kuumkapp, inhalatsiooniparaat jne) töökorras olekut, vajadusel korraldab seadme hoolduse või remondi
- 4) Jälgib materjalide, vahendite ja instrumentide laaseisu
- 5) Valmistab patsiendi operatsiooniks ette:
  - a. Fikseerib patsiendi vastavalt operatsiooni iseloomule
  - b. Valmistab ette operatsioonivälja: pügab, puhastab ja desinfitseerib
  - c. Tagab patsiendi heaolu (polsterdused, kehatemperatuuri hoidmine jne)
- 6) Abistab loomaarsti protseduuride tegemisel
- 7) Korrastab operatsioonijärgselt patsiendi (puhastab, seob, plaasterdab, paigaldab haavakaitsevahendid jne)
- 8) Jälgib patsientide operatsioonijärgset seisundit ning informeerib regulaarselt arsti
- 9) Hoolitseb puhtuse ja heaorra eest vastavalt praktilise tavadele ja reeglitele ning vähendades nakkusohtu
- 10) Tagab töökeskkonna ohutuse vastavalt praktilise tavadele ja reeglitele
- 11) Kahjutustab prügi ja jäätmed vastavalt seadusandlusele

Teadmised

- 1) Aseptika ja antiseptika vahendid
- 2) Kirurgia põhialused (kirurgilised instrumendid, haavade liigid, õmblusmaterjalid jne)

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik test või intervjuu või kombineeritud meetod

2.8 Üldanesteesia jälgimine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Jälgib narkoosis patsiendi seisundit ja teeb vajalikke märkmeid (kehatemperatuur, hingamine, pulsi sagedus, ravimite manustamise kellaajad, silma refleksid jne.)
- 2) Manustab ravimeid loomaarsti korraldusel ja järelvalve all
- 3) Teeb vajadusel südamemassaaži ja kunstlikku hingamist vastavalt patsiendi liigile ja suurusele
- 4) Paigutab patsiendi talle sobivasse ärkamisruumi, boksi või puuri
- 5) Jälgib patsienti ärkamisperioodil ja vajadusel informeerib arsti

Teadmised

- 1) Anesteesia ja analgeesia alused
- 2) Looma esmaabi

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik test või intervjuu või kombineeritud meetod

2.9 Ravimite üleandmine looma omanikele

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Müüb käsimüügiravimeid, arvestades praktilise tavasid ja reegleid
- 2) Nõustab loomaomanikke ravimite koduse manustamise ja säilitamise osas
- 3) Väljastab loomaarsti poolt ravikuuriks määratud retseptiravimeid

Teadmised

- 1) Farmakoloogia
- 2) Ravimite käitlemist puudutav seadusandlus

Hindamismeetodid: kirjalik ülesanne või intervjuu või kombineeritud meetod

2.10 Laboriuuringute läbiviimine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad

- 1) Diagnostilisi vahendeid ja aparatuuri kasutades teeb hematoloogilisi, vere biokeemilisi, uriini- ja rooja-, parasitoloogilisi, bakterioloogilisi, tsütoloogilisi ning virooloogilisi uuringuid
- 2) Kontrollib laboriseadmete töökorras olekut
- 3) Jälgib tarvikute ja materjalide laoseisu, vajadusel korraldab nende hankimise
- 4) Dokumenteerib ja säilitab uuringu tulemused ning edastab arstile
- 5) Hoolitseb puhtuse ja heakorra eest vastavalt praktilise tavadele ja reeglitele ning vähendades nakkusohtu
- 6) Tagab töökeskkonna ohutuse vastavalt praktilise tavadele ja reeglitele
- 7) Kahjutustab prügi ja jäätmed vastavalt seadusandlusele

Teadmised

- 1) Üldteadmised laboriuuringutest

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik ülesanne või intervjuu või kombineeritud meetod

2.11 Produktiivloomade märgistamine

EKR tase 3

Tegevusnäitajad

- 1) Vajadusel märgistab veised, lambad, kitsed, sead vastavalt kehtivale seadusandlusele

Teadmised

- 1) Põllumajandusloomade identifitseerimise seadusandlus

Hindamismeetodid: praktiline töö või kirjalik ülesanne või intervjuu või kombineeritud meetod

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise, kinnitamise ja kutse andja kohta ning viide kutsestandardi asukoha kohta klassifikaatorites

1. Kutsestandardi tähis kutseregistris (kutse kood)	11-04032011-01/2k
2. Kutseala ja kutseala kutsed	Veterinaaria Loomaarsti abiline tase 4
3. Lähedased kutsealad ja kutsed	Loomaarst, meditsiiniõde
4. Kutsestandardi koostajad: inimeste ja organisatsioonide nimed	Piret Koor, Tiina Toometi Kliinik Priit Koppel, Eesti Loomaarstide Ühing Külli Marrandi, Järvamaa Kutsehariduskeskus Janne Orro, Eesti Väikeloomaarstide Selts Ago Pärtel, Veterinaar- ja toiduamet Aita Sauemägi, Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus Toomas Tiirats, Eesti Maaülikool Tiina Toomet, Tiina Toometi Kliinik

5. Kutsestandardi kinnitaja (kutsenõukogu nimetus)	Toiduainetööstuse ja Põllumajanduse Kutsenõukogu
6. Kutsenõukogu otsuse number	9
7. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	04.03.2011
8. Kutsestandardi kehtivus	Kehtib kuni 29.12.2015
9. Kutsestandardi versioon	2
10. Viide Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile (EMTAK)	KUTSE-, TEADUS- JA TEHNIKAALANE TEGEVUS „Veterinaaria“ kood 75
11. Viide Ametite Klassifikaatorile (AK 1999, ISCO 88)	3. pearühm, kood 324 „Abiloomaarstid“
12. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	Level 4

C.2 Kutsenimetus võõrkeeles

Inglise keeles	Veterinary Technician, Veterinary Nurse, Veterinary Assistant
Vene keeles	Ветеринарный фельшер
Soome keeles	Klinikkaeläin hoitaja

C.3 Lisad

Lisa 1: Tööosad ja –ülesanded

Loomaarsti abilise tööosad ja –ülesanded

1. Töötamine praksise registratuuris

1.1. Registraator-administraatori töö

- 1.1.1. Visiidiaegade planeerimine
- 1.1.2. Patsiendikaardile info kandmine, vajadusel olemasolevate andmete uuendamine ja/või uue kaardi avamine
- 1.1.3. Patsiendi identifitseerimine vastavast registrist
- 1.1.4. Esmase anamneesi võtmine ja loomaarstile edastamine
- 1.1.5. Kliiniku tavade ja reeglite selgitamine kliendile
- 1.1.6. Kliendi nõustamine lemmiklooma elementaarse fikseerimise küsimustes
- 1.1.7. Kliinikusse sisse võetavate loomade vastu võtmine ja hiljem üle andmine omanikule
- 1.1.8. Kohase info jagamine kliinikus sees olevate loomade kohta
- 1.1.9. Klientide nõustamine patsientide ravijärgse koduse hooldamise küsimustes
- 1.1.10. Kirjavahetuse korraldamine
- 1.1.11. Heakorra ja puhtuse ning meeldiva keskkonna eest hoolitsemine
- 1.1.12. Üldise töökeskkonna ohutuse tagamine
- 1.1.13. Klientide üldine nõustamine (vastavalt pädevusele)

1.2. Müügitöö

- 1.2.1. Praksises müüdavate kaupade müük ja tellimine
- 1.2.2. Kliendile info andmine müügiloleva kauba kohta
- 1.2.3. Kaupade laoseisu, aegumistähtaegade, säilitamise tingimuste ja käitlemisnõuete jälgimine.

2. Töötamine vastuvõtus

- 2.1 Vastuvõturuumi puhtuse ja korra eest hoolitsemine, nakkusohu minimaliseerimine
- 2.2 Prügi ja jäätmete kahjutustamine
- 2.3 Varustuse ja sisseseade korrasoleku jälgimine, vajadusel hoolduse või remondi korraldamine
- 2.4 Loomaarsti abistamine meditsiiniliste protseduuride juures

2.5 Patsientide fikseerimine

2.6 Töökeskkonna ohutuse tagamine

3. Diagnostiliste protseduuride teostamine

3.1 Loomaarsti abistamine analüüsimaterjali kogumisel või analüüsimaterjalide ise kogumine, märgistamine ja säilitamine

3.2 Analüüsimaterjali edasi saatmise korraldamine

3.3 Röntgenülesvõtete tegemine

3.4 Röntgenülesvõtete säilitamine

3.5 Loomaarsti abistamine diagnostiliste protseduuride juures

3.6 Diagnostikavahendite, sisseseade ja aparatuuri korrasoleku jälgimine

3.7 Diagnostilisteks protseduurideks vajaminevate materjalide laoseisu jälgimine, vajadusel tellimine

3.8 Üldise ohutuse tagamine

4. Loomade hooldamine

4.1. Patsiendile sobiva ruumi leidmine ja ette valmistamine

4.2 Patsientide üldise heaolu ja seisundi jälgimine

4.3 Patsiendikaartide/ravilehtede täitmine

4.4 Patsientide eest hoolitsemine - toitmine, jootmine, jalutamine

4.5 Patsientide puhastamine, pesemine ja pügamine vastavalt vajadusele

4.6. Üldhooldusprotseduuride läbiviimine - küünte lõikus, kapjade ja sõrgade hooldus, kõrvade puhastamine jne.

4.7 Puhtuse ja heakorra eest hoolitsemine

4.8 Prügi ja jäätmete kahjutustamine

4.9 Korduvkasutatavate asemematerjalide pesu ja desinfitseerimine

4.10 Üldise ohutuse tagamine

4.11 Statsionaari ja muude hooldusruumide sisseseade ja varustuse töökorra jälgimine, vajadusel hoolduse või remondi korraldamine

5. Raviprotseduuride teostamine loomaarsti järelvalve all

5.1. Määratud ravimite manustamine

5.2 Haavade sidumine ja hooldamine

5.3 Määratud ravi ja füsioteraapia protseduuride (hambakivi eemaldamine, suu korrashoid, klistiir, kõrvade ja nina loputus jne.) sooritamine, abi osutamine poegimisel

5.4 Puhtuse ja heakorra eest hoolitsemine, nakkusohu minimaliseerimine

5.5 Üldise ohutuse tagamine

5.6 Prügi ja jäätmete kahjutustamine

6. Kirurgiliste operatsioonide ettevalmistus ja abistamine

6.1 Operatsiooniruumi puhastamine ja desinfitseerimine

6.2 Kirurgiliste instrumentide pesemine ja desinfitseerimine

6.3 Töövahendite ja aparaatide (autoklaav, kuumkapp, inhalatsiooniparaat jne.) töökorras oleku kontrollimine, vajadusel remondi ja hoolduse organiseerimine

6.4 Materjalide, vahendite ja instrumentide varude jälgimine

6.5 Patsiendi operatsioonieelne ettevalmistus

6.5.1 Patsiendi fikseerimine

6.5.2 Operatsioonivälja ettevalmistus: pügamine, puhastamine ja desinfitseerimine

6.5.3 Patsiendi heaolu tagamine (polsterdused, kehatemperatuuri hoidmine)

6.6 Loomaarsti abistamine protseduuride tegemisel

6.7 Patsiendi operatsioonijärgne korrastamine (puhastamine, sidumine jne.)

6.8 Patsiendi operatsioonijärgse seisundi jälgimine, arsti informeerimine

6.9 Puhtuse ja heakorra eest hoolitsemine, nakkusohu minimaliseerimine

6.10 Üldise ohutuse tagamine

6.11 Prügi ja jäätmete kahjutustamine

7. Üldanesteesia jälgimine

7.1 Narkoosis patsiendi seisundi jälgimine ja vajalike märkmete tegemine

7.2 Ravimite manustamine loomaarsti korraldusel ja järelvalve all

7.3 Südamemassaaži ja kunstliku hingamise tegemine vajadusel

7.4 Patsiendi paigutamine talle sobivasse ärkamisruumi/boksi/puuri

7.5 Patsiendi jälgimine ärkamisperiodil

8. Ravimite üleandmine looma omanikele

8.1 Käsimüügiravimite müük

8.2 Loomaomanike nõustamine ravimite koduse manustamise ja säilitamise osas

8.3 Ravikuuriks määratud retseptiravimite väljastamine

9. Laboriuuringute tehniline teostamine

9.1. Hematoloogiliste, vere biokeemiliste, uriini- ja rooja-, parasitoloogiliste, bakterioloogiliste, tsütoloogiliste ja virooloogiliste uuringute teostamine

9.2 Laboriseadmete töökorra kontrollimine

9.3 Tarvikute ja materjalide laoseisu jälgimine, vajadusel hankimine

9.4 Uuringutulemuste dokumenteerimine ja edastamine

9.5 Puhtuse ja heakorra eest hoolitsemine, nakkusohu minimaliseerimine

9.6 Üldise ohutuse tagamine

9.7 Prügi ja jäätmete kahjutustamine

10. Produktiivloomade märgistamine

10.1. Kõrvmärkide paigaldamine veistele, lammastele, kitsedele, sigadele

Lisa 5. EKR alaraamistike kirjeldused

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutse kvalifikatsioonide raamistik
Tase 1	<p>EKR 1.taseme omajal on:</p> <p>üldteadmised; põhioskused lihtsamate (töö)ülesannete täitmiseks; töötab või õpib otsesel juhendamisel piiritletud situatsioonis</p>	<p>Põhikooli toimetuleku õppekava lõpetaja:</p> <p>teadvustab ennast (mina) ja kaasinimesi (mina-meie-teised), on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest, eristab kuuluvust oma-võõras-ühine; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse, järgib võimetekohaselt õigusnorme, hoidub vägivallast; järgib võimetekohaselt oma tervise ja looduse hoidmise põhimõtteid; orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides, hoidub teadaolevatest ohtudest ja küsib vajaduse korral abi; valdab järgmisi elementaarskusi: vaatlemine, kuulamine; mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid; väljendab arusaadavalt oma soove/vajadusi omandatud keeleüksuste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil; tuleb toime võimetele vastavate lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisülesannetega; mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile; teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks</p>			<p>EKR 1. tase kutse kvalifikatsiooni omaja:</p> <p>omab tööalaseid algteadmisi; täidab lihtsaid rutiinseid tööülesandeid etteantud protseduuride ja detailsete juhendite järgi. kasutab asjakohaseid töövahendeid; töötab piiritletud olukorras otsesel juhendamisel. vastutab oma tööülesannete täitmise eest;</p>

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutse-kvalifikatsioonide raamistik
Tase 2	<p>EKR 2.taseme omajal on: põhilised töölased või õppesuunaalased faktiteadmised; põhilised kognitiivsed ja praktilised oskused vastava teabe kasutamiseks, et täita (töö) ülesandeid ja lahendada tavalisi probleeme, kasutades lihtsaid reegleid ja töövahendeid; töötab ja õpib juhendamisel, kuid mõningase iseseisvusega;</p>	<p>Põhikooli lihtsustatud õppekava lõpetaja: peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab majandada ennast ja oma perekonda; armastab kodumaad; teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi; tunneb ja järgib võimetekohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid; hoidub eetiliselt valedest ahvatlustest ja ettepanekutest; tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida; teab loodushoiu peamisi seisukohti ja püüab tegutseda keskkonda säästes; eesmärgistab, kavandab ja hindab oma igapäevast tegevust; oskab tuttavates olukordades valida, nõu küsida, otsustada ja vastutust kanda; on valmis koostööks; osaleb võimetele vastavas täiendusõppes; mõistab lihtsat teavet, oskab teavet hankida (sh Internetist); valdab järgmisi elementaarsusi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine; mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile, on valmis endale otsima sobivat tööd; omab kujutlust maailmast kui tervikust.</p> <p>Põhikooli õppekava lõpetaja: tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlblus-põhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires; tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule. Omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamustevabalt ja lugupidavalt; on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajaduse korral asjakohast nõu; on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärgi ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest; suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;</p>	<p>Põhihariduse nõudeta kutsehariduse õppekava lõpetaja: teab ja kirjeldab peamisi kutse- ja erialaseid mõisteid ning põhimõtteid; saab aru oma töö põhiprotsessidest, tunneb erialast oskussõnavara, materjale, töövahendeid ja enamkasutatavaid seadmeid; oskab täita oma eri- või kutsealal tavapäraseid, piiratud vastutusega tööülesandeid; vajab tööülesannete täitmisel juhendamist; töötab tulemuslikult tööolukordades, mis on üldjuhul stabiilsed; vajab õppimisel nõustamist ja suunamist; kohaneb ning tuleb toime erinevates sotsiaalsetes olukordades; Oskab suhelda, arvestades olukorda ja suhtluspartnereid; Oskab kutse- ja erialaste probleemide lahendamiseks kasutada etteantud infomaterjale; Oskab oma töö tulemusi hinnata.</p>		<p>EKR 2. tase kutse-kvalifikatsiooni omaja: omab põhilisi töölaseid teadmisi. täidab lihtsaid tööülesandeid etteantud protseduuride ja juhendite järgi. valib ja kasutab asjakohaseid töövahendeid ja seadmeid. töötab muutmatus olukorras mõningase iseseisvusega. vastutab oma tööülesannete täitmise eest.</p>

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsekvalifikatsioonide raamistik
		<p>valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste;</p> <p>suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist;</p> <p>mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;</p> <p>oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;</p> <p>suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada;</p> <p>on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust;</p> <p>suudab väljendada ennast loominguiliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist;</p> <p>väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne;</p> <p>mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele.</p>			
Tase 3	EKR 3.taseme omajal on: teadmised tööalaste või õppesuunaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldiste mõistete kohta;		<p>Põhihariduse baasil kutsehariduse õppekava lõpetaja:</p> <p>teab ja tunneb kutse- ja eriala oskussõnavara, põhimõtteid, tehnoloogiaid, protsesse, tehnikaid, materjale, töövahendeid ja seadmeid ning oskab neid kasutada ja rakendada;</p>		<p>EKR 3. tase kutsekvalifikatsiooni</p> <p>mõistab põhilisi tööalaseid fakte ja põhimõtteid;</p> <p>teab põhilisi töövõtteid;</p> <p>täidab põhilisi tööülesandeid;</p> <p>valib ja kasutab töövahendeid ja meetodeid;</p>

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutse kvalifikatsioonide raamistik
	kognitiivsed ja praktilised oskused (töö)ülesannete täitmiseks ja probleemide lahendamiseks, valides ja rakendades põhimeetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet; vastutab töö- või õppeülesannete täitmise eest, kohandab probleemide lahendamisel enda käitumist vastavalt olukorrale.		oskab iseseisvalt täita oma kutse- või erialal mitmekesiseid tööülesandeid ja vastutab nende täitmise eest; õpib ja täiendab end iseseisvalt; oskab ennast väljendada ja põhjendada oma seisukohti erinevates olukordades nii suuliselt kui ka kirjalikult; lahendab kutse- ja erialaseid probleeme, kasutades üldlevinud infoallikaid; on võimeline optimaalselt lahendama kutse- ja erialaseid probleeme ja muutma sellekohaselt oma käitumist; osaleb tulemuslikult erinevates meeskondades ning on suuteline täitma neis mitmekesiseid rolle.		tegutseb plaani-päraselt, säästlikult ja tulemuslikult; töötab üldjuhul muutumatus olukorras iseseisvalt; korraldab oma tegevust ja kohandab enda käitumist vastavalt olukorrale; osaleb tulemuslikult meeskonnatöös; vastutab oma tööülesannete täitmise eest.
Tase 4	EKR 4.taseme omajal on: tööalased või õppesuunaalased laiaulatuslikud fakti- ja teooriate teadmised; tööalased või õppesuunaalased kognitiivsed ja praktilised oskused konkreetsetele probleemidele lahenduse leidmiseks; juhib ise oma tööd ja õppimist vastavalt juhtnööridele situatsioonides, mida saab tavaliselt ette näha, kuid mis võivad muutuda; juhendab kaaslaste tavatööd, võtab mõningase vastutuse töö ja õppetöö hindamise ja edendamise eest.	Gümnaasiumi õppekava lõpetaja: käitub eetilisel, järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid; vastutab oma valikute, otsustuste ja endale võetud kohustuste eest, austab teiste inimeste ja iseenda vabadust, on suveräänne isiksus; kasutab erinevaid õpistrateegiaid, oskab koostada uurimistööd ja seda esitleda, oskab olla meeskonna liige ja panustada ühiste eesmärkide saavutamisse; aitab teadlikult kaasa eesti rahvuse, keele, kultuuri ja Eesti riigi säilimisele ja arengule, mõistab eesti kultuuri kontekstis; mõistab, väärtustab ja austab oma ja teiste rahvaste kultuuritraditsioone; suudab hinnata oma taotlusi, arvestades oma võimeid ning võimalusi, oskab ette näha võimalikku edu ja ebaedu, on teadlik erinevatest töövaldkondadest,	Kutsekeskhariduse õppekava või keskkhariduse baasil kutsehariduse õppekava lõpetaja: kutseala keerukaid ja mitmekesiseid, uudseid lahendusi eeldavaid tööülesandeid; vastutab oma tööülesannete täitmise eest; on võimeline tegema ettepanekuid töötulemuste parendamiseks ja juhendama kaastöötajaid; on võimeline osaliselt vastutama kaastöötajate väljaõpetamise eest; on võimeline analüüsima ja hindama oma teadmiste taset; on suuteline õppima iseseisvalt ja ennastjuhtivalt; oskab üksikasjalikult põhjendada ja väljendada oma		EKR 4. tase kutse kvalifikatsiooni omaja: tõlgendab ja seostab tööalaseid laiaulatuslikke teadmisi ja kasutab neid uues olukorras; täidab põhilisi tööülesandeid; vajadusel algatab, valmistab ette ja kohaldab asjakohaseid muudatusi; tegutseb ja korraldab töid plaanipäraselt, säästlikult ja tulemuslikult; valib ja kasutab töövahendeid ja meetodeid tava- ja uudsete tööülesannete täitmisel; töötab iseseisvalt olukordades, mida

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsekvalifikatsioonide raamistik
		<p>tööturu suundumustest; oskab hankida teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri; kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt, oskab argumenteeritult väidelda; mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ning hindab oma ja teiste ideid, põhjendab oma valikuid ning seisukohti; valdab vähemalt kahte võõrkeelt iseseisva keelekasutaja tasemel; kasutab matemaatilisi teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades; omab väljakujunenud loodusteaduslikku maailmapilti ning mõistab nüüdisaegse loodusteaduse olemust, teab globaalprobleeme, võtab kaasvastutuse nende lahendamise eest, väärtustab ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid; kasutab nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt ja vastutustundega, hindab tehnoloogiliste rakenduste mõju igapäevaelule, omab kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud küsimustes; on kujundanud oma aktiivse kodanikupositiooni, tunnetab end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis, oskab konflikte vältida ja lahendada, käitub tolerantselt; hindab heatasemelist kunsti, oskab oma loomingus käsitseda töövahendeid ning kasutada tehnikaid ja materjale; elab tervislikult, oskab hoida ja vajaduse korral taastada oma vaimset ja füüsilist vormi.</p>	<p>seisukohti ka endale uudsetes situatsioonides; on võimeline kasutama enesehindamist oma käitumise muutmiseks, arvestades vajaduse korral sotsiaalset konteksti; lahendab kutse- ja erialaseid probleeme, kasutades spetsiifilisi infoallikaid; suudab hinnata kasutatava informatsiooni usaldusväärsust ja tõesust; osaleb erinevate meeskondade töös ning on võimeline neid vajaduse korral juhtima.</p>		<p>saab tavaliselt ette näha, aga mis võivad ka muutuda; juhendab teiste tavatööd ja võtab mõningase vastutuse teiste arendamise eest.</p>
Tase 5	<p>EKR 5.taseme omajal on: tööalased või õppesuunaalased põhjalikud, spetsialiseeritud, faktilised ja teoreetilised teadmised ning teadlikkus oma teadmiste piiridest; igakülgsed kognitiivsed ja praktilised oskused abstraktsetele küsimustele</p>				<p>EKR 5. tase kutsekvalifikatsiooni omaja: analüüsib teavet ja käsitlusi; kasutab teadmisi abstraktsete ülesannete loovaks lahendamiseks omavahel seotud valdkondade piires; täidab mitmekülgsed tööülesanded, kavandab asjakohaseid muudatusi ja korraldab nende rakendamist;</p>

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsekvalifikatsioonide raamistik
	loovate lahenduste leidmiseks; juhib ja juhendab töö- ja õppesituatsioone, kus võivad juhtuda ettearvamatud muutused, kontrollib ja arendab enda ja teiste tegevust.				valib ja rakendab tehnoloogiad, meetodeid ja töövahendeid uute lahenduste leidmiseks ja kohandab oma käitumist vastavalt olukorrale; töötab iseseisvalt ettearvamatutes olukordades; vastutab väikese töörühma töö eest.
Tase 6	EKR 6.taseme omajal on: tööalased või õppesuunaalased süvateadmised, sh kriitiline arusaam teooriatest ja printsiipidest; meisterlikkust ja novaatorlikkust demonstreerivad arenenud oskused konkreetsete tööalaste või õppesuunaalaste keeruliste ja ettearvamatute probleemide lahendamiseks; juhatab keerulisi tehnilisi või kutsealaseid tegevusi või projekte, võtab vastutuse otsuste langetamise eest ettearvamatutes töö- või õppesituatsioonides; vastutab üksikisikute ja rühmade kutsealase arendamise juhtimise eest.			<p>Rakenduskõrgharidus-õppe lõpetaja peab: omama süsteemset ülevaadet eriala põhimõistetest, teoreetilistest printsiipidest ja uurimismeetoditest; tundma eriala aktuaalseid probleeme ja rakendusvõimalusi; oskama ära tunda ja luua interdistsiplinaarseid seoseid; oskama sõnastada erialaga seotud probleeme ning analüüsida ja hinnata erinevaid lahendusi; oskama kohaseid meetodeid ja vahendeid kasutades iseseisvalt informatsiooni koguda ning seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada; oskama eriala ülesannete lahendamisel etteantud raamides valida ja kasutada sobivaid meetodeid ja tehnoloogiad ning etteantud informatsiooni põhjal modelleerida ja/või hinnata võimalikke tagajärgi; näitama initsiatiivi projektide algatamisel ning vastutustunnet, juhtimis- ja meeskonnatööoskusi nende elluviimisel; valdama tööks vajalikke suhtlusoskusi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad; olema oma õppekeeles ja vähemalt ühes võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme suuliselt ja kirjalikult selgitama ning erialastes aruteludes osalema; olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse; oskama ühiskondlikke ja eetilisi aspekte arvestades hinnata erialase tegevuse rolli ja tagajärgi ühiskonnale; olema suuteline omandatud teadmisi ja oskusi töös rakendada, olles valmis tegutsema oma kutsealal spetsialisti ülesannetes või ettevõtjana; olema suuteline ennast pidevalt iseseisvalt erialaselt ja tööalasel täiendama.</p> <p>Bakalaureuse õppekava lõpetaja peab: omama süsteemset ülevaadet õppesuuna põhimõistetest, teoreetilistest printsiipidest ja uurimismeetoditest; tundma eriala teoreetilisi koolkondi, arengusuundi ja aktuaalseid probleeme;</p>	EKR 6. tase kutsekvalifikatsiooni omaja: analüüsib ja hindab fakte, teooriaid, põhimõtteid ja meetodeid; kasutab teadmisi valdkondade vaheliste abstraktsete ülesannete loovaks lahendamiseks; täidab keerulisi tööülesandeid, mis eeldavad uuenduslikku lähenemist ja meisterlikkust; seostab tegevusi ja meetodeid ning hindab nende võimalikke tagajärgi; langetab otsuseid osalise teabe alusel; töötab iseseisvalt keerulistes ja ettearvamatutes olukordades; vastutab töörühmade töö eest.

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsekvalifikatsioonide raamistik
				<p>oskama ära tunda interdistsiplinaarseid seoseid erinevate erialade rakendusvaldkondades;</p> <p>oskama sõnastada erialaga seotud probleeme ning analüüsida ja hinnata erinevaid lahendusi;</p> <p>oskama kohaseid meetodeid ja vahendeid kasutades iseseisvalt informatsiooni koguda ning seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada;</p> <p>oskama eriala ülesannete lahendamisel valida ja kasutada sobivaid tehnoloogiaid ning meetodeid, muu hulgas olemasolevat osalema meeskonnatöös ja seda juhtima;</p> <p>valdama töös vajalikke suhtlusoskusi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid;</p> <p>olema oma õppekeeles ja vähemalt ühes võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme suuliselt ja kirjalikult selgitama ning erialastes aruteludes osalema;</p> <p>olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse;</p> <p>oskama teaduslikke, ühiskondlikke ja eetilisi aspekte arvesse võttes hinnata teadmiste rolli ning oma erialase tegevuse rolli ja tagajärgi ühiskonnas;</p> <p>olema suuteline omandatud teadmisi ja oskusi töös rakendada, õpinguid jätkama ning ennast pidevalt iseseisvalt erialaselt ja tööalaselt täiendama.</p>	
Tase 7	<p>EKR 7.taseme omajal on:</p> <p>väga spetsialiseeritud, osaliselt tööalaste või õppesuunaalaste teadmiste esirinnas olevad teadmised, millel rajaneb originaalne mõtlemine kriitiline teadlikkus tööalastest või õppesuunaalastest ja eri valdkondade</p>			<p>Magistrantuuri õppekava lõpetaja peab:</p> <p>omama süsteemset ülevaadet ja laiapõhjalisi teadmisi õppesuuna mõistetest, teooriatest ja uurimismeetoditest;</p> <p>tundma eriala teoreetilisi arengusuundi, aktuaalseid probleeme ja rakendusvõimalusi;</p> <p>omama süvendatud teadmisi eriala mõnes kitsamas uurimisvaldkonnas;</p> <p>oskama ära tunda ja luua interdistsiplinaarseid seoseid;</p> <p>oskama erialaga seotud probleeme ja/või uurimisküsimusi iseseisvalt ja loovalt ära tunda ja sõnastada ning suutma neid etteantud ajaraamides ja piiratud informatsiooni tingimustes kohaste meetoditega lahendada, kasutades selleks vajadusel teiste valdkondade teadmisi;</p> <p>oskama eriala ülesannete lahendamisel valida ja kasutada sobivaid meetodeid ja tehnoloogiaid ning</p>	<p>EKR 7. tase kutsekvalifikatsiooni omaja:</p> <p>lõimib originaalsel mõtlemisel rajanevaid uuenduslikke tööalasteid teadmisi;</p> <p>loob uusi teadmisi etteantud aja raamides ja piiratud teabe tingimustes;</p> <p>loob uusi meetodeid ja tehnoloogiaid;</p> <p>lahendab ettearva-</p>

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsekvalifikatsioonide raamistik
	vahelistest probleemidest; spetsialiseeritud probleemilahendamise oskused, mis on vajalikud teadus- ja/või innovatsioonitegevuses, selleks et luua uusi teadmisi ja protseduure ning siduda eri valdkondade teadmisi; juhib ja muudab töö- või õppesituatsioone, mis on keerukad, ettearvamatud ja nõuavad uut strateegilist käsitlust, võtab vastutuse kutseteadmistesse ja -tegevusse panuse andmise eest ja/või kontrollib meeskondade strateegilist tegutsemist.			<p>modelleerida ja/või hinnata võimalikke tagajärgi; oskama oma tegevust eriala probleemide ja/või uurimisküsimuste lahendamisel kriitiliselt hinnata; olema valmis tööks erialast kvalifikatsiooni nõudval tegevusalal, näidates seejuures algatusvõimet, vastutustunnet, juhtimis- ja meeskonnatööoskusi olema pädevalt võimeline edasi andma oma teadmisi õpetamise, juhendamise või muul teel; olema oma õppekeeles ja oma erialal olulises võõrkeeles võimeline erialaga seonduvaid probleeme, järeldusi ja nende aluseks olevaid teooriaid suuliselt ja kirjalikult esitama ja argumenteerima ning osalema nii erialaspetsialistide kui ka erialaväliste inimeste sellekohastes aruteludes; olema valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtuma sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse; oskama tegutseda eetilisel keerulistes olukordades, olema teadlik oma tegevuse eetilistest aspektidest, võimalustest, piirangutest ja ühiskondlikust rollist ning oskama anda põhjendatud hinnanguid oma eriala puudutavates küsimustes; olema võimeline jätkama õpinguid või osalema uurimistegevuses, tegutsema oma ala spetsialisti ja arendajana, sealhulgas rahvusvaheliselt; oskama hinnata enda ja teiste vajadust jätkuõppeks, erialaseks ja tööalaseks arenguks ning valdama iseseisvaks õppimiseks vajalikke efektiivseid meetodeid.</p>	matuid ja keerulisi ülesandeid; teadus-, innovatsiooni- ja muudes uut teadmist loovates tegevustes; algatab ja kavandab tegevusi ja meetodeid ning analüüsib ja hindab nende lühi- ja pikemaajalisi tagajärgi; töötab iseseisvalt keerulistes, ettearvamatutes ja uuenduslikku käsitlust nõudvates olukordades; vastutab kutseteadmistesse ja/või kutsetegevusse panuse andmise eest; vastutab meeskondade strateegilise tegutsemise eest.
Tase 8	EKR 8.taseme omajal on: teadmised, mis on tööalaste või õppesuunalaste ja valdkondadevaheliste teadmiste esirinnas; eriti arenenud ja spetsialiseeritud oskused ja tehnikad, kaasa arvatud süntees ja hindamine, mis			<p>Doktorantuuri õppekava lõpetaja peab: omama laiapõhjalisi teadmisi ja süsteemset ülevaadet oma uurimisvaldkonnas ning sügavaid ja ajakohaseid teadmisi uurimisvaldkonna kitsamas osas; mõistma olemasolevate uurimisvaldkonna siseste ja valdkondadevaheliste teadmiste ja uurimismeetodite tähendust ja ulatust, et neid vajadusel laiendada, ümber hinnata ja sõnastada; oskama iseseisvalt ja kriitiliselt analüüsida, sünteesida ja hinnata uusi ja keerulisi erialaspetsiifilisi ideid ning loovalt ja teadusliku täpsusega identifitseerida ja formuleerida uurimisküsimusi; valdama oma uurimisvaldkonna uurimismetoodikaid; oskama algatada, kavandada, rakendada ja kriitiliselt hinnata uurimis- ning arendustöid, mis viivad uute teadmiste ning protseduuriliste lahendusteni; oskama iseseisvalt tegutseda keerulises, sealhul-</p>	<p>EKR 8. tase kutsekvalifikatsiooni omaja: töötab iseseisvalt keerulistes, ettearvamatutes ja uuenduslikku käsitlust nõudvates olukordades; vastutab kutseteadmistesse ja/või kutsetegevusse panuse andmise eest. vastutab meeskondade strateegilise tegutsemise eest;</p>

EKR tase	EKR taseme kirjeldus	Üldhariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsehariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kõrghariduse kvalifikatsioonide raamistik	Kutsekvalifikatsioonide raamistik
	<p>on vajalikud kriitiliste küsimuste lahendamiseks teadus- ja/või innovatsioonitegevuses ja olemasolevate teadmiste või kutseoskuste täiendamiseks ning uuesti määratlemiseks; omab autoriteeti ja demonstreerib oma novaatorlikkust, iseseisvust, teadus- ja kutsealast meisterlikkust ning pidevat pühendumust uute ideede või protsesside arendamisel töö- või õppesituatsioonide, sh teadustöö, esirinnas.</p>			<p>gas rahvusvahelises töö- ja õpikeskkonnas, sealhulgas uurimistöös, mis nõuab juhtimis- ja meeskonnatööoskusi, innovaatilist mõtlemist ning strateegiliste otsuste tegemise võimet; olema pädevalt võimeline edasi andma oma teadmisi õpetamise, juhendamise või muul teel. olema võimeline suuliselt ja kirjalikult esitama teadussuuna ja oma uurimistööga seonduvaid probleeme, järelusi ja nende aluseks olevaid teooriaid nii erialaspetsialistidest auditooriumile kui ka erialaväliste inimestega suhtlemisel, argumenteerima ning osalema sellekohastes aruteludes oma õppekeeles ja oma erialal olulises võõrkeeles, sealhulgas avaldama originaalseid teadustulemusi rahvusvaheliselt eelretsenseeritavates teadusväljaannetes või kunstide erialadel loometöid rahvusvahelisele auditooriumile; suutma analüüsida sotsiaalseid norme ja suhteid, neile vastata ning tegutseda vajadusel nende muutmiseks; oskama anda teaduseetilisi hinnanguid, saada aru teaduse võimalustest ja piirangutest, teaduse ühiskondlikust rollist ning inimeste vastutusest teadussaavutuste kasutamisel; oskama iseseisvalt tegutseda keerulises, sealhulgas rahvusvahelises töö- ja õpikeskkonnas, sealhulgas uurimistöös, mis nõuab juhtimis- ja meeskonnatööoskusi, innovaatilist mõtlemist ning strateegiliste otsuste tegemise võimet; oskama identifitseerida oma vajadusi uute teadmiste või oskuste järele ning toetama teiste õppimist nii hariduse ja teaduse kontekstis kui ka laiemal ühiskondlikul tasandil.</p>	<p>lahendab unikaalseid ülesandeid teadus-, innovatsiooni- ja muudes uut teadmust loovates tegevustes; algatab, kavandab ja teostab strateegilisi uurimis- ja arendustegevusi, mis laiendavad töö- või teadmiste valdkonda või mille tulemuseks on ulatuslikud muutused; töötab iseseisvalt meisterlikkust nõudvates keerulistes, piiritlemata ja uut strateegilist käsitlust vajavates olukordades; vastutab töö- või teadmiste valdkonna kavandamise ja arendamise eest; analüüsib ja sünteesib iseseisvalt uusi ja keerulisi kutsealaseid ideid; vastutab organisatsiooni strateegilise tegevuse eest.</p>

